

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**ZA VLAST: KONSTRUKCE IDENTITY MEZI
SUBKULTUROU A OBČANSKÝM SDRUŽENÍM**

Michal Damek

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce

**ZA VLAST: KONSTRUKCE IDENTITY MEZI
SUBKULTUROU A OBČANSKÝM SDRUŽENÍM**

Michal Damek

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Hirt, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

PhDr. Josef Smolík, Ph.D.

Katedra politologie

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Na tomto místě bych chtěl poděkovat hned několika osobám. Vedoucímu práce, Tomáši Hirtovi, nejen za cenné konzultační připomínky, ale též za již dřívější inspiraci v některých předmětech studia. Josefu Smolíkovi rovněž za přínosné informace a materiály, poskytované nad rámec jeho vlastních univerzitních povinností. Nemohu ovšem opomenout ani všechny osoby, které se staly předmětem mého výzkumu. Jelikož jde jejich počet do desítek a nelze tušit, kdo z nich by zde byl uveden nerad a kdo by se napak cítil dotčen, jsa nedopatřením vynechán, zůstává tento dík kolektivním.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 PRÁCE S DATY A METODOLOGIE	5
2.1 Předchozí zkušenosti	5
2.2 Získávání nových dat	7
2.2.1 Zúčastněná pozorování a nestrukturované rozhovory	8
2.2.2 Hlubkové, strukturované rozhovory	9
2.2.3 Virtuální data	10
2.2.4 Analýza (audio)vizuálních materiálů	11
3 TEORETICKÝ RÁMEC A POJMOSLOVNÝ APARÁT	12
3.1 Subkultura mládeže a vývoj pohledů na ni	13
3.1.1 Chicagská škola	15
3.1.2 Krátké mezidobí	20
3.1.3 Birminghamská škola, CCCS	23
3.1.4 Postsubkulturní kritika	30
3.2 Neukončená epistéma a cíl práce	36
4 SKINHEADS COBY PRONÁRODNÍ MLÁDEŽ	41
4.1 Zestručnělá geneze na poli zahraničním	42
4.2 Vývoj na domácím území	68
4.2.1 Celkový náhled	71
4.2.2 Fenomén tzv. kališnictví	99
4.3 Jeden příklad kališnické každodennosti	111
5 „KALIŠNICKÁ“ USKUPENÍ V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY	114
5.1 Celkový náhled	114
5.2 Vlastenecká liga	123
5.3 Svornost	130
5.3.1 Obecná ideologická platforma	139
5.4 Jeden současný příklad každoroční akce	149

6 ZÁVĚR	153
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	155
7.1 Odborné publikace a články	155
7.2 Literatura sekundární, beletrizující a (fan)ziny	165
7.3 Online zdroje	167
8 RESUMÉ	169
9 PŘÍLOHY	171
9.1 Seznam citovaných informátorů	171
9.2 Seznam modelových otázek výzkumu	173
9.3 Schéma vzniku mods a skinheads	174
9.4 Schéma vývoje české skinheadské scény	175
9.5 Brikoláž scény z první poloviny 80. let v Británii	177
9.6 Britská scéna v polovině 80. let	178
9.7 Příklad soudobé skinheadské scény na Západě	179
9.8 Brikoláž českých kališníků z konce 90. let	180
9.9 Svornost	181
9.10 Svornost a část bývalé VL v Husinci	182

1 ÚVOD

Otázka skupinové sebeidentifikace, jejímž vyvrcholením se počal vznik etnik, národů a států, je s trochou nadsázky aktuální již od dob biblického Bábelu. Ač se mohou podobné úvahy zdát poněkud irelevantními, je přesto potřeba za nimi hledat jeden důležitý moment, který velmi trefně artikuloval už koncem 18. století preromantický učenec Johann G. Herder. Vymezení se k tomu, co překračuje hranice vlastní přirozenosti. Alespoň takto o nevyhnutelném vytváření společenských a mocenských hranic píše Herder v díle *Vývoj lidskosti* (česky 1941). K jeho úvahám je nutno podotknout, že jsou ovlivněny určitým subjektivismem v podobě interních pocitů. A právě to je element, jenž nalezneme zadostiučinění i v představách soudobých (mladých) lidí, které jsem se ujmul zkoumat.

Přeneseme-li se tedy do oné doby, můžeme k Herderově predikci vzniku nacionalismu přidat také tři neduhy pozdně moderní doby, alespoň jak je zobecňuje kanadský filozof a sociolog Charles Taylor ve své *Etice autenticity* (2001). Jestliže autenticitou míní autor cosi jako věrnost své vlastní podstatě, vyjádřené navenek smysluplnou cestou, spočívají neduhy v hedonistickém individualismu (Taylor 2001: 10), nadvládě všeracionalizujícího instrumentálního rozumu (ibid: 12) a konečně pak přesahu těchto předchozích dvou do sféry politického života (ibid: 15), čili nezájmu o veřejnou sféru, což ostatně reflektovali o mnoho dekad dříve i myslitelé jiní. Během novodobých snah o univerzalistický návrat před „zmatení jazyků“, přiblížení se Pravdě (Bohu) a snem o (opět) jednotném Lidstvu už totiž zároveň nedochází k návratu někdejšího héroizmu, jak se vyjadřoval již kdysi Alexis de Tocqueville v *Demokracii v Americe* (česky 2000) a Taylor jej shrnuje: „Stále znovu se vynořuje znepokojení, že jedinec ztrácí s rozsáhlejšími společenskými a vesmírnými horizonty jednání něco důležitého. Někteří o této otázce píšou jako o ztrátě héroického rozměru života. Lidem prý chybí smysl pro vyšší účel, tedy něco, pro co by stálo za to zemřít“ (Taylor 2001: 11).

Ve strategii vytváření hranic napříč různě smýšlejícími a jednajícími jedinci můžeme spatřovat nejen proces vzniku etnik, národů a států, ale také například spolků, subkultur a stylů. Každá taková společná entita v myslích svých aktérů přetrvává jen do té doby, dokud v ní existuje povědomí o odlišnosti. Některé z těchto entit mohou vytvořit pro záměrné odlišení svůj vlastní styl, viditelný již navenek. Tu se již objevuje moment, kdy zvenčí dojde k určité stereotypizaci prvků na daný styl vázaný a během jeho další geneze v čase a prostoru se utvoří nepsaný předpoklad pro to, jak má styl vypadat, co obnáší. Veškeré ustálené odchylky jsou již jen procesem štěpení stylu. Postupem času se ovšem může stát, že stereotypizovaný očekávaný cíl převáží formu vyjádření tohoto stylu a probíhající proces štěpení uvnitř stylu samotného tento proces odluky ještě umocní. Poněkud metafyzicky řečeno, obsah převáží nad formou.

Následující práce se bude věnovat tomu, kterak v rámci praxe určité subkultury mládeže může dojít procesům, které jsou popsány v předchozím odstavci. Pokusí se demonstrovat, jak cíle a ideje, postavené na do značné míry podobném znepokojení, jež popisuje Taylor, vedou nejprve k vytvoření určitého stylu, který je ale nakonec popřen, či vnitřními slovy *překonán*. Popíše již mnohokrát popsané v trochu jiném světle¹ a posléze zčásti představí organizace v odborných kruzích prozatím ještě hlouběji nerozebírané². Jak název práce napovídá³, bod zájmu se bude točit kolem uskupení osob, pro než je prioritou budoucnost takové formy české společnosti, kterou můžeme označit za tzv. národní stát v klasickém smyslu slova. V souladu s touto premisou ale zároveň mimo oblast svého zájmu vyřazují subjekty, které

---

¹ Viz kapitola č. 4. *Skinheads coby pronárodní mládež*.

² Viz kapitola č. 5. „*Kališnická*“ uskupení v rámci České republiky.

³ V anglickém transkripci titulu je pojem *Motherland* použit záměrně. Na rozdíl od maskulinity, udělované předstávám o pojmu vlast v anglosaských zemích, je v kontextu slovanském (potážmo českém) obvyklé užívat rod ženský, což např. slavista Martin Profant (2008: 25-89) reflektuje již např. u prací Františka Palackého.

vizi o etnicitě, národu a identitě spojují s popřením stávajících principů demokracie, čili jinak řečeno pravicové politické extremisty *de iure*⁴.

Podobný tématický záměr jsem si nezvolil náhodou. Kromě čistě osobních zájmů o problematiku subkultur mládeže, extremismu a nacionalismu, které predestinovaly celkový okruh zaměření, šlo druhotně i o volbu z „nutnosti“. Nejprve k tomu přispělo zamyšlení, že v českých končinách vzniklo už dříve množství studií, věnujících se extremismu, zejména pak neonacismu, a následně protipoznatek, že informace obsažené prakticky ve všech těchto studiích trpí nedostatečným zohledněním moderních teorií zkoumání subkultur mládeže (přestože odpovídající autoři citováni obvykle bývají). Používané koncepty se mohou ukazovat jako příliš statické, esencializující a občas až s nádechem pozitivismu, jenž se dotýká především prací z politologických okruhů. V posledních letech se naštěstí situace pomalu mění, a to z velké části za přispění brněnských politologů, kteří stále více ve svých výzkumech užívají nikoliv strategii „kabinetního studia“, ale práce přímo v terénu. Příjemným překvapením pro mne proto bylo vydání knižní publikace brněnského akademika Josefa Smolíka *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky* (2010), která již zcela otevřeně nabádá k nutnosti realizace terénního výzkumu mezi subkulturami mládeže a stanovuje důležitá pravidla jeho realizace (ibid: 55)⁵. Souběžně s tím vznikají bakalářské a diplomové práce, které využívají kvalitativních metod bádání a zejména přímé participace v rámci zkoumaného pole zájmu. Ohledně vlastního pole bádání mohu uvést např. diplomovou práci Petry Stejskalové z roku 2011 s názvem *Skinheads – političtí aktivisté?*, ve které studentka použila též audionahrávky rozhovorů s několika stejnými informátory, které reflektují ve své práci i já.

---

⁴ Míněny jsou přitom obzvláště neonacisté a s nimi blízce spřízněné spřízněné názorové proudy (srov. Mareš 2003: 20-46).

⁵ Jde v podstatě o rozšíření pravidel terénního výzkumu, jak je sepsal již Girtler (2001: 9-10).

Vývoj teorií ohledně zkoumání subkultur mládeže dospěl za posledních dvacet let k fázi, kterou lze nazvat postmoderní. Používání aktuálních teorií a konceptů, či alespoň jejich reflexe, se ukazuje být nezbytným požadavkem realizace každého výzkumu. Navzdory tomu hodlám dokázat, že tomu tak nemusí platit vždy. Postsubkulturní teorie, jež zamýšlím zdůraznit, by bylo možné zkoumat na více fenoménech, kterými jsou dnešní subkultury mládeže svědkem. Splývání rozličných stylů a nemožnost zkoumat určitou „komunitu“ mládeže skrze tradiční metody by bylo možné (znovu)demonstrovat jak např. na fenoménu novodobých tzv. pin-up girls (Chamberlin 2007), tzv. autonomních nacionalistů (VeJVodová 2008; 2011), ale právě tak i u fotbalových chuligánů (Mareš, Smolík, Suchánek 2004) či skupin radikálních antifašistů (Bastl 2010; 2011). Ve všech výše uvedených oblastech zájmu značně selhává klasické vymezování pojmu subkultura mládeže, jak bývalo v minulosti zpravidla prezentováno.

Od původních plánů terénního výzkumu mezi autonomními nacionalisty, tedy zcela moderní formou sebe prezentace mladých neonacistů, mne odradil nedostatek času, nutného k vytvoření vstupu do sociálního systému v pozici insidera, nehledě na nemožnost predikce úspěšnosti. O něco lepší možnost průniku se mi naskýkala u radikálních antifašistů či fotbalových chuligánů. Ovšem všechny tři předchozí varianty již „své“ badatele mají - viz předchozí odstavec. Proto se mi jako nejpřínosnější a zároveň nejschůdnější možnost terénního výzkumu vyjevila méně medializovaná (a též méně početně zastoupená) občanská sdružení Vlastenecká liga (dále jen jako VL) a Svornost, kterým se prozatím domácí odborné kruhy příliš nevěnovaly a mezi něž jsem měl už před započítím výzkumu přístup skrze některé své známé.

2 PRÁCE S DATY A METODOLOGIE

Pro pochopení vnitřních mechanismů fungování je potřeba, aby badatel pronikl hluboko do struktury sledované skupiny či organizace. To si samosebou vyžaduje nejen metodologii zúčastněného pozorování a participace na veřejných aktivitách, ale pochopitelně i určitá sdílená předporozumění, která se utváří dlouhodobě a není bez nich možné plně analyzovat konkrétní kontexty a situace, které se nabízejí (Silverman 2005) a ani následně provést kvalitní explanaci (Hendl 2005: 38).

Výše zmíněná sdílená předporozumění je nejhodnější získat již před vstupem do terénu. Umožní badateli mj. vytvoření si tzv. theory-before-research modelu, jak jej popisuje např. Berg (2001: 17-18) a který bude mnou v práci použit:

Idea -> Theory -> Design -> Data Collection -> Analysis -> Findings

2.1 Předchozí zkušenosti

K vytvoření idejí o obou občanských sdruženích, které budou popsány finálně, jsem mohl zúročit své od prvopočátků už bezmála desetileté zkušenosti na poli subkultur mládeže, z nichž se jejich jednotliví představitelé obvykle rekrutovali. Jde jmenovitě především o skinheads, ale dále také příznivce punku, hardcoru, ale i jiných stylů⁶. Šlo zejména o návštěvy koncertů (povětšinou pak s nerasistickým či antirasistickým zaměřením), sledování internetových stránek a diskuzí či čtení tištěných

---

⁶ Nezasvěcenému pozorovateli se mohou jednotlivá „škatulkování“ zdát pravděpodobně dosti nelogická. Uvnitř všech těchto stylů oblékání, smýšlení a poslechu specifické hudby však vznikají více či méně výrazné dělicí linie, utvářející jednotlivé scény (viz následující podkapitola). Osobně jsem se pohyboval na poli té, kterou pravděpodobně nejvýstižněji vymezila v roce 1978 britská punková kapela Sham 69 svou skladbou „*If the Kids Are United*“ (srov. Thompson 2009: 63-64). Jde o příznivce punku, politicky se otevřeně neangažujících skinheads, amerického hardcoru a zčásti též ska a reggae.

periodik (zinů)⁷, které celá tato široká zájmová scéna produkuje. Kromě několika demonstrací pořádaných Antifou⁸ jsem se po celou dobu striktně vyhýbal akcím zaměřeným politicky. Pochopení kontextů a situací skrze letitou participaci mi umožnilo minimalizovat hermeneutické neporozumění a dezinterpretaci, spočívající v prostém výroku „když člověk vlastně rozumí, rozumí vždy jinak“ (Gadamer 1960 in Fajkus 2005: 265) a dovést např. četbu zinů k minimalizaci dopadů pravdy, že „nikdy nerozumíme textu stejně jako autor“ (ibid).

Výraznější zlom nastal až zhruba před dvěma lety, kdy jsem se v souvislosti s psaním bakalářské práce na téma současného nacionalismu a neonacismu v Srbsku (Damek 2010) poprvé blíže dozvěděl o vývoji teorií subkultur mládeže a o jejich představitelích. V moderní kritice klasického pojmání subkultur mládeže jsem pak našel přesně ty momenty, které jsem *již dříve* mohl zachytit díky svým předchozím zkušenostem, založených na pozorování a participaci. V tomto bodě bych se chtěl obrátit na formulaci Herberta Blumera a jeho metodu inspekce, kterou je možné vést nesprávně: „Vezměte nějakou teorii nebo model, který sestává ze vztahů mezi koncepty a kategoriemi, shromážděte data, identifikujte v nich vztahy a použijte model a teorii k tomu, abyste tyto vztahy vysvětlili“ (Blumer in Hendl 2005: 86), nebo s cenou minimální „předpojatosti“, správněji: „Inspekcí míní Blumer intenzivní a koncentrované přezkušování empirického obsahu jednotlivých analytických prvků a přezkušování empirických vztahů mezi nimi. Děje se to tak, že tyto prvky pozorujeme z různých úhlů a klademe vzhledem k nim různé otázky. Bez inspekce jsme podle Blumera v zajetí

---

⁷ Zin, neboli fanzin, je nízkonákladová tiskovina vydávaná primárně pro interní potřebu subkulturní scény a nese si s sebou primárně informativní charakter (hudba a recenze na ni, koncerty, kulturní a sportovní (fotbalové) události a recenze na ně. Po masovém nástupu internetu klasické papírové ziny často zanikají, či se přesunují na internet a v tištěné podobě zůstávají zpravidla jen profesionálnější z nich, kupované už ze spíše sběratelských důvodů.

⁸ Antifašistická akce (www.antifa.cz).

našich dřívějších představ a nemůžeme se ptát, zda koncepce jsou platné a jak bychom je zlepšili“ (ibid). Jinými slovy, ačkoliv ve svém metodologickém přístupu užívám theory-before-research model v Bergově dikci, díky již předchozímu nevědeckému pozorování a vyvozeným dojmům jsem mohl nabýt pre-teoretické báze, kterou jsem pak mohl skrze vědeckou optiku dále průběžně evaluovat.

2.2 Získávání nových dat

V okamžiku, kdy jsem byl již schopen nahlížet na jevy uvnitř subkultur mládeže skrze pevnější teoretický náhled (cca. polovina roku 2010), zaměřil jsem se na získávání nových dat a od roku 2011 pak nejen na cílené shromažďování retrospektiv, ale právě tak i na možnost zisku skrze aktuální či nadcházející příležitosti. Informace pro mne nabyly formu poznatků vědeckých. „Vědecký poznatek má proto své pevné místo v určitém teoretickém systému. Z toho pak plyne, že poznatek – bez vztahu k teorii je ‚neúplným‘ poznatkem a z druhé strany se stává plnohodnotným poznatkem až po jistém myšlenkovém, teoretickém zpracování a je tedy infiltrován nebo impregnován teorií, jejími přístupy a předpoklady“ (Fajkus 2005: 257). Celé následující zkoumání proto nutně nabylo účelové formy, a to se všemi myslitelnými přínosy i omezeními.

Zisk nových dat byl podmíněn nejprve zaměřením se na cílovou skupinu osob, které buď byly, jsou, či se pohybují v těsném kontaktu se Svorností a zaniklou VL. Jak jsem již uvedl výše, nebyl pro mne průnik (skrze již dřívější známosti) příliš obtížný a mohl být proto i korunován narůstající důvěrou ze strany informátorů. Na oplátku jsem byl pro potřeby práce nucen užít nepsaného protizávazku v podobě anonymity v intencích obecného etického kodexu, závazného pro antropology (Berg 2001: 52-60; Bernard 1998: 173-202; Hendl 2005: 155-157; Silverman 2005: 215-217). Podobně jsem postupoval také u osob, které stojí mimo

obě organizace. Anonymitu jsem zajistil použitím pseudonymů, jejichž výsledná podoba byla motivována použitím mnemotechnické pomůcky v podobě věku vypovídajícího, což usnadní čtenáři orientaci⁹. Všechny osoby ve výzkumu byly seznámeny s jeho existencí a účelem a byl od nich získán informovaný souhlas.

2.2.1 Zúčastněná pozorování a nestrukturované rozhovory

Ke skutečnému zúčastněnému pozorování (Bernard 1998: 259-299; Hendl 2005: 193-196) jsem se dostával postupně. Praktický vhléd, jakož z větší části i teoretický náhled na problematiku, jsem měl již zpracován, šlo proto ve větší míře o zaměření se na momenty, které by se mohly ukázat přínosnými, nicméně následná evaulace mne v několika případech vyvedla z drobných omylů.

Jelikož nestrukturovaných a obecných rozhovorů jsem absolvoval celou řadu, mohl jsem si vytvořit obecná schémata a závěry nutné k celkovým explanacím ze základu mnoha výpovědí, podporovaných mnohdy také za pomoci virtuálních a (audio)vizuálních materiálů či samotných zúčastněných pozorování, od čehož jsem mohl abstrahovat míru jejich reliability. Z množství nejrůznějších výpovědí proto dám zaznít pouze takovým, které svým významem nejlépe naplňují zobecnitelný trend v rámci mnou uplatňované analytické indukce (viz Hendl 2005: 236). Převážná část otázek (z části také uplatňuji e-mailovou korespondenci) se snažila reflektovat jistou výzkumnou šablonu¹⁰.

---

⁹ Seznam informátorů a klíč kódování viz příloha č. 9.1 *Seznam citovaných informátorů*.

¹⁰ Viz příloha č. 9.2 *Seznam modelových otázek výzkumu*. Rozsah informátorů byl v tomto ohledu podstatně širší, nežli u jejich citovaného seznamu v předchozí příloze, kde jsem použil výhradně jen exemplární citace. U nestrukturovaných rozhovorů jsem obvykle nesledoval toto schéma v plném rozsahu – v plné míře bylo uplatněno až u rozhovorů hloubkových.

2.2.2 Hlubkové, strukturované rozhovory

K několika cíleným hloubkovým rozhovorům jsem se dostal prakticky až od konce roku 2011 a svým zaměřením se dotýkaly okruhu členů Svornosti, přičemž někteří z nich se již dříve angažovali ve VL. Za jisté omezení ke škodě své práce považuji fakt, že skrze komunikační neochotu členů jen a právě bývalé VL, „starými Ligovci“ (tj. těmi, kteří odmítli vstoupit do rozvíjející se Svornosti) se mi nepodařilo v plné míře postihnout detaily, které by zcela objasnily jejich odmítavý postoj k novému sdružení. Kromě několika kratších neformálních rozhovorů se třemi „starými Ligovci“ z let 2009 a 2011 se proto budu muset uchýlit k poněkud jednostranným výpovědím od „Svorných“¹¹, kteří zažili i předchozí etapu ve VL a ukázali se v tomto ohledu vstřícnějšími.

Nicméně „[...] v retrospektivě se zdá, jako by stupeň na škále, jak moc se kdo stává spoluparticipantem, byl významný právě tak ve vnímání míry participace sebe samotného, jako byl významný pro míru akceptovatelnosti jeho participace v očích druhých“ (Liebow 1967: 256)¹². Lze z mé strany konstatovat, že pro volbu zahájení skutečně hloubkových rozhovorů pro mne nebyl rozhodující okamžik, kdy jsem nabyl dojmu plného chápání kontextů a významů, jak by očekával např. Hendl (2005: 119-120) ale až v momentě, kdy jsem si skrze maximální možnou míru participace získal symbolický status kongeniálního člena Svornosti.

Následné hloubkové rozhovory probíhaly proto celkově až v momentě, kdy se jim už dostávalo charakteru spíše doplňujícího a ověřovacího, než explorativního. Šlo buď o přímé rozhovory, či ve dvou případech také s využitím online komunikace přes internet na základě

---

¹¹ Označení „Ligovci“ a „Svorní“ implikuje sémanticky vnitřní dělící linii v sebeoznačování členů jednoho i druhého sdružení. O konotacích v pojetí takového označování bude ještě řeč.

¹² Elliot Liebow (1967: 256) takto trefně vystihl situaci ohledně překonávání nedůvěry, kterou ho zahrnovali někteří mladí Afroameričané poté, co se ujal terénního výzkumu v rámci jejich exkludované komunity.

předem utvořené známosti. Několik rozhovorů jsem provedl i s osobami, které se pohybují okolo Svornosti, avšak odmítají do ní vstoupit. Stěžejní otázkou pro mne bylo „proč?“

2.2.3 Virtuální data

Užitečným zdrojem informací se ukázaly být nejrůznější internetové diskuze, převážně potom takové, ve kterých se v průběhu jisté chronologické kontinuity dokázalo vytvořit stálejší jádro diskutujících, oživované příchodem „nováčků“ či náhodných návštěvníků¹³. Přínosnost takového přístupu je přinejmenším trojí: **a)** je možné abstrahovat názorové a postojevé nuance od jádrových účastníků diskuze; **b)** skrze výpovědi „nováčků“ a reakce osob, tvořících jádro, je umožněno nahlížet např. na stav vnitřní koheze ustanovené virtuální komunity; **c)** diskuze na internetu povětšinou reflektují nejaktuálnější témata jak subkulturního, tak i celospolečenského rázu, vypovídají o momentálních dojmech, a to nezprostředkovaně. Jistým omezením může být samozřejmě absence kontaktu face-to-face, což může znesnadňovat identifikaci nejrůznějších mystifikací, blamáží a záměrných lží. K odhalování takových momentů mi dopomohly z velké části předchozí zkušenosti. Jak je vidno, podobná vhodně uchopená přínosnost může být směle stavěna do konkurence k jiným typům bádání, což proklamovali mj. už Wilson s Petersonem (2002: 461-462). V případě internetových diskuzí lze pochopitelně diskutovat taktéž validitu výpovědí, pakliže vycházíme z předpokladu nestejněměrné reprezentativity sociálního vzorku (srov. Bickman, Rog 2009: 413-434). Proto vzniká potřeba vážit údaje z takového výzkumu získané a nikoliv je absolutizovat do polohy zcela univerzálních výpovědí.

---

¹³ Taková kritéria splňovaly diskuze: fórum Vlastenci (<http://forum.vlastenci.eu/>), Lidé.cz (<http://lide.cz/>) a Skinhead.name (<http://skinhead.name/>), všechny s několikaletým termínem sledování). Ostatní menší a příležitostné diskuze byly brány jako podružné.

Konečně je potřeba uvést, že vzhledem k aktualizacím a prchavosti informací na podobných fórech a někdy i webech bohužel není často možné uvádět přesné odkazy URL, čímž se při odkazování budu řídit cestou odkazu na diskuzi nebo web obecně.

2.2.4 Analýza (audio)vizuálních materiálů

Do této složky spadají všechna ostatní výpovědní data a dokumenty, produkováné zpravidla cílovou skupinou, a to prvořadě či zcela jen pro interní účely. *Sensu stricto* jde o fotografie s dobovou výpovědní hodnotou a hudební produkci určenou pro názorově spřízněné posluchače. V širším smyslu slova sem spadají kromě toho i různá videa, letáky, samolepky a podobné materiály informativního nebo agitativního charakteru, mediální reflexe apod. Obzvláště v posledním desetiletí tyto materiály počínají splývat s daty virtuálními (publikace fotografií letáků na internetu aj.), ačkoliv podstata jejich uchopení zůstává stejná.

Charakterově podobným předmětem svého druhu, nastíněném už výše, jsou tištěné (fan)ziny, na které je možno nahlížet i jako na data předmětná, vypovídající často svojí materialitou o finančních možnostech autora (srov. Hendl 2005: 205). Sarah Thornton, zabývající se mj. rolí informačních médií, produkováných uvnitř většiny scén, k tomu argumentuje: „Je nemožné porozumět rozdílům mezi subkulturami mládeže bez systematického zkoumání jejich mediální konzumpce, [která je; pozn. aut.] stěžejní k definici a distribuci kulturního povědomí“ (Gelder, Thornton 1997: 203). Právě ziny, ale obecně vzato i jiné tiskoviny, často až polobeletistického, vzpomínkového rázu, se ve své retrospektivě ukázaly být velice cenným zdrojem analytických dat a exemplárním zdrojem citací z aktérské perspektivy.

3 TEORETICKÝ RÁMEC A POJMOSLOVNÝ APARÁT

Pro pochopení celého akademického diskurzu¹⁴, ve kterém je práce ukotvena, bude nutné nejprve poodkrýt některé problematičtější klíčové pojmy a chronologii konceptů, metod a teorií, které se na daný diskurz o subkulturách mládeže váží. V tomto diskurzu se zaměřím na teorie kultury, respektive jejích sub-složek a ve zcela nejpřesnějším významu na teorie subkultur mládeže. Pro daný účel bude nutné, a děje se tak prakticky u všech odborných studií na stejné téma, představit si jistou chronologii vývoje pohledů na subkultury (mládeže)¹⁵.

Jako model k pochopení se při explanaci jednotlivých jevů a procesů uvnitř subkultur (mládeže) postupně osvědčil symbolický interakcionismus, započatý chicagskou školou. Ten byl později v kritice, která na ni byla uvalena a kterou se budu zabývat, poněkud pozapomenut a nahrazen prokazováním tzv. velkých teorií v podobě strukturálního marxismu (obecněji postsrukturalismu). V posledních dvou desetiletích byl nicméně zavržen.

V rámci jisté historické retrospektivy je již nyní nutné vyzvednout dvě skutečnosti, na které je třeba brát zřetel při studiu této kapitoly. Za prvé, procesem vývoje si neprošly jen metody a teorie, ale též subkultury mládeže samotné, jak dále rozeberu. Není proto možné zredukovat výsledky historických deskripcí a explanací výhradně na fakt, že jejich diference je dána pouze zdokonalováním akademických postupů. Právě takovým vývojem si prošly i samotné zkoumané celky, jak bude vidět

---

¹⁴ Slovo diskurz užívám ve Foucaultově dikci, tudíž jako dobově a mocensky podmíněný trend výpovědí, které ve své mnohosti přesto sledují jistou epistému, definovatelnou právě skrze předpojmovou instanci zákonitosti všech promluv. Jde o podmíněně se formující pole vědění v disciplínách, „[...] tak nejistých svými hranicemi a tak vágních svým obsahem, které nazýváme dějiny idejí, myšlení, vědy či poznání“ (Foucault 2002: 35).

¹⁵ Termín subkultura používám v obecnějším slova smyslu, než pojem subkultura mládeže, odkazující čistě už jen na nový společenský fenomén dospívajících v původně pouze poválečné západní společnosti, viz dále.

v praktické části. Za druhé, v celkovém výčtu pojmů, názvů a jmen budou vyzdvíženy primárně takové, jež odkazují přímo k tématu subkultur mládeže. Tímto se zbavíme přílišného chaosu v podobě záplavy méně potřebných informací.

Souběžně s popisem teorií se bude i charakter náhledu na subkulturu mládeže svým způsobem ubírat stále více k emičtější perspektivě, protože jsem se rozhodl začlenit uvnitř teoretického uchopení ještě jednu podkapitolu, kde shrnu dosavadní poznatky a formuluji zcela konkrétní cíle práce.

3.1 Subkultura mládeže a vývoj pohledů na ni

Pokusím se níže se definovat tak nestatický pojem, jakým je subkultura a pojmy přidružené (styl, scéna apod.). To se neobejde bez poněkud zevrubnější historizující deskripce, která dopomůže jak k vytvoření rámcového obrazu, ve kterém se hodlám pohybovat, tak k pochopení poslopně vybudovávaných teorií a následných kritik, jimiž se budu zabývat posléze v praktické části práce.

V českém prostředí, jak už jsem naznačil úvodem, býval náhled na subkulturu mládeže v uplynulých dvou dekádách traktován převážně v politologickém duchu, související často s bezpečnostní politikou státu. Nepřekvapí proto, že vděčným tématem se stával politický extremismus, k němuž bývaly tradičně „přiroubovány“ subkultury (v logice takových prací absolutizované na „hnutí“), především pak skinheads (neonacisté) a punkeři (anarchisté). Podobný faktografizující a někdy až ostře esencializující přístup vedl nezřídka ke zcela mylným interpretacím¹⁶. Od

---

¹⁶ Příkladem budiž informativní příručky, operující s psychologizujícími explanacemi příčin vzniku těchto „hnutí“, načež bez jakékoliv provázanosti přistupovaly např. k přímému soupisu závadných vlajek a praporů, či nášivek, zabavovaných obvykle při policejních zátazích.

nového milénia došlo k určitému posunu (jména jako Martin Bastl či Miroslav Mareš), který zatím vyvrcholil pracemi Josefa Smolíka, jenž jako jeden z prvních badatelů u nás nenahlíží na uvedené subkultury *a priori* optikou nutné kriminalizace a extremizace. Metody výzkumu se konečně i u nás stále více obracejí do terénu samotného, k přímému zúčastněnému pozorování, což se dá s trochou nadsázky nazvat *antropologizací*, ačkoliv stále dominuje politologický diskurz.

V historizujícím výčtu, který bude nyní následovat, se proto hodlám držet linie, již používá Smolík v publikaci *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky* (2010: 57-84), a jejíž podobnou logiku lze recentně nalézt také např. v monografiích zahraničních výzkumníků Chrise Jenkse (2005) a Kena Geldera (2007). Postupně budou představeny školy chicagská a birminghamská. Jejich vrcholem pak bude práce Dicka Hebdige *Subculture: The Meaning of Style* (1979), načež se ke slovu dostane postmoderní kritika jeho dnes klasických konceptů. Ta se ukáže jako nadmíru významná pro další části této práce. Ze značné neucelenosti spíše jen modelových případových studií, které birminghamskou školu zpochybňují, vyberu hned nejvýznamnějšího takového skeptika, kterým je David Muggleton a jeho neodmyslitelná teoretická studie *Inside Subculture: The Postmodern Meaning of Style* (2000). Do intelektuálního sporu mezi oběma autory pak zasadím svoji teorii, díky které budu moci provést nejprve interpretaci procesů, ke kterým docházelo uvnitř zahraniční, ale především pak české skinheadské scény, abych následně od tohoto modelu dokázal abstrahovat důsledky, díky kterým mohlo docházet k procesu vzniku organizací VL a Svornost. Již nyní je proto nutné předeslat, že faktografie praktické části bude v práci redukována na nižší míru, než je tomu běžné u politologických prací (pro účel věci však ani vynechána) a zdůrazněna bude spíše procesualita fenoménu.

Nejnámější takovou příručkou je pravděpodobně *Symbolika v extremistických hnutích* (1999) od Jana Chmelíka.

3.1.1 Chicagská škola

Nejpůvodnější skupina akademiků, kteří se rozhodli zkoumat cíleně subkultury, spadala pod již klasickou tzv. chicagskou školu, která bývá v literatuře tradičně dělena na tři generace (Jenks 2005: 51-71; Hendl 2005: 78; Smolík 2010: 59). Ačkoliv první cílené výzkumy, zaměřené na městské subkultury, se počaly ve dvacátých letech minulého století, kořeny podobných mikrosociologických výzkumů bychom mohli nalézt již o dobrých dvacet let dříve. Již v roce 1892 byla na tamější univerzitě založena katedra sociologie, zaměřená především kvalitativní výzkumy z urbánního prostředí, jsa ovlivněna dozrívajícím pozitivismem, ale do určité míry také rozvíjejícími se psychologizujícími přístupy (ve značném spojení s filozofizujícími teoriemi), jakými byly v USA především pragmatismus a behaviorismus. Chicagská škola sama o sobě pak dala vzniknout zcela revolučnímu přístupu v sociologii. Se svým odklonem od tzv. velkých teorií a fokusem na mikrosociologické procesy, kdy jako *terra typica* posloužilo právě Chicago¹⁷, to byl symbolický interakcionismus a s ním související etnometodologie, tedy kvalitativní výzkumné postupy, obracející se k samotnému aktérovi a k jeho vnímání světa.

Postoupíme-li do zmiňovaných 20. let mezi *první generaci* této školy, bude užitečné nejprve uvést tři velmi důležitá jména – Robert Ezra Park, Ernest W. Burgess a Louis Wirth. Všichni tři pojímali město jako svého druhu ekologickou niku v pravém darwinovském smyslu slova, kdy populaci města je možné rozdělit na jednotlivé, poměrně ostře ohraničené subpopulace, vymezené nejen příslušností k weberovské třídě, ale i prostorově, a co více, také na základě zkoumatelných zvyků, vzorců chování a strategií, jež umožňují jedinci zaujmout v rámci svého postavení nejvýhodnější pozici ve společnosti za cenu minimálního

---

¹⁷ V té době se překotně rozrůstající díky vlnám přistěhovalců ze Starého světa.

„sociálního tření“. Důležitým přístupem k souvisejícím výzkumům se stalo mj. zúčastněné pozorování. Město coby celek představovalo nadstavbu nad sumou jednotlivých individuí, čímž se *de facto* sociologové dostávali do pozic organistického pojetí města a společnosti, jak traktoval např. Durkheim. Z konotací takového bádání zdůrazněme dva body. Za prvé, expandující město mohlo být rozděleno a načrtnuto do tzv. koncentrických zón (Park, Burgess 1984: 51), ve kterých bylo možno různými kvalitativními metodami sledovat jednotlivé subpopulace jeho habitantů, vnitřní migraci a do důsledků i příčiny takových pohybů (ibid: 55), včetně zaměření se na tzv. „lost souls“, čili především bezdomovce a „kriminální živly“ (ibid: 54-56). Za druhé, v souvislosti s nyní popsáním, byla kriminalita nazírána jako logický, nevyhnutelný a přirozený důsledek „ekologických procesů determinujících vnitřní strukturu komunity“ (ibid: 73; srov. Smolík 2010: 61).

Posunem k pojmu kriminalita se dostáváme ke zcela podstatné osobě, která pod záštitou univerzity v Chicagu prováděla terénní výzkum mezi tamějšími gangy mladistvých, a to Fredericku Thrasherovi. Ten v souladu s teorií koncentrických zón zkoumal v letech 1919-1926 řadu gangů, o nichž se domníval, že jejich existence významně přispívá k institucionalizaci kriminálního jednání uvnitř společnosti. Jinými slovy, že kriminální jednání neexistuje *par excellence*, ale je utvářeno^{18, 19} osvojením si nestandardních forem jednání a uvažování, což vede v rámci společnosti ke konfliktu a jeho chápání jakožto kriminality samotné (viz Hebdige 1979: 75). Na Thrashera volně navazovala plejáda dalších terénních badatelů. Za zmínku stojí hlavně William F. Whyte se

---

¹⁸ Záměrně neužívám pojmu *konstruováno*, jenž bývá obvykle spojován se sociálními teoriemi mnohem pozdějšími, a v souvislosti s Thrasherem by mohl být zavádějící.

¹⁹ Tuto v současné době již zcela banální premisu je nutné vztáhnout ke kontextu doby. Bennett s Kahn-Harrisem (2004: 3) podtrhují přínosnost zmíněného uvažování v kontrastu s tehdy stále ještě velmi živými lombrosovskými teoriemi o „*Homo criminalis*“ a jednoznačné psychologické vymezenosti takového člověka, vše ukotveno v modelu sociálního evolucionismu.

svou knihou *Street Corner Society* (poprvé publikovanou roku 1943). Ten prožil více než jednoroční výzkumný inkorporován do rodiny italských imigrantů v Bostonu (Whyte 1993: xi). Podobně jako Thrasher viděl i Whyte „subkulturu“ (oba však ještě tento pojem neužívají) jako poměrně zřetelně ohraničenou sociální entitu uvnitř celku společnosti, která disponuje skrze zejména dostředivě orientované sociální interakce silnou homogenitou nejen v rámci postojů a norem, ale i speciálním vnitřním kódem, formovaným dlouhodobě, přičemž podíl na jeho formování mají mj. oficiální státní instituce, jmenovitě škola (ibid: 255).

S přechodem k *druhé generaci* chicagské školy se dostaneme ke jménu teoretika a metodologa Herberta Blumera. Ten v 60. letech zpopularizoval a rozvinul teorii a metodologii symbolického interakcionismu, přístupu, který poprvé formuloval George H. Mead ještě před válkou. Zdůraznil zejména jeho rozlišování mezi sociálním aktem (jednáním), užívaným jedincem v komunikaci s druhými osobami, a aktem individuálním, který se vztahuje k samotnému jedinci a jeho svobodné vůli, stereotypizované v činech do formy zvyklostí. „Individuální akt má své místo uvnitř (řádu, pozn. aut.) aktu sociálního“ (Blumer 2004: 69-70; srov. Hendl 2005: 84; Jenks 2005: 62-63). Hendl (ibid) zdůrazňuje vliv amerického pragmatismu, ostře psychogizujícího behaviorismu a zároveň i darwinistických biologizujících teorií na pojetí Meadova, resp. Blumerova symbolického interakcionismu. „Symbolický interakcionismus předpokládá, že chování člověka není ani tak určeno vnějšími vlivy, jako spíše subjektivními vyznamy, které lidé přikládají objektům, osobám a interakcím v určité situaci. Shrnutím tohoto přístupu je tzv. Thomasův teorém: ‚jestliže lidé definují situace jako reálné, pak jsou reálné ve svých důsledcích‘“ (ibid). Dále shrnuje, že „[...] lidská bytost jedná v přítomnosti a je především ovlivněna tím, co se děje v této přítomnosti. Minulost vstupuje do našeho rozhodování podle toho, jak ji bereme v úvahu a aplikujeme na přítomnou situaci“ (ibid: 85). Blumer (1969: 183-194) se

pak ještě samostatně věnuje možnostem a limitám vlivu masmediální prezentace na identitu jedince a její utváření.

Symbolický interakcionismus byl posléze rozvíjen zcela samostatně, mimo téma našeho zájmu. Proto si pro pozdější účelnost připomeňme už jen jeho pravděpodobně nejcitovanějšího představitele, Ervinga Goffmana a teorii stigmatu, sepsanou na počátku 60. let. Ačkoliv ji Goffman, autor dramaturgické sociologie, aplikuje spíše do souvislosti s tělesností a zpočátku pouze jedincem, je možné (jak ukazuje dále) ji přenést i na nadosobní celky skrze spolutrpiteřství s biografickými druhými²⁰ (Goffman 2003: 81). Druhým badatelem, který symbolický interakcionismus rozvinul do podoby tzv. etnometodologie, byl Harold Garfinkel. S jeho přístupem, navazujícím mj. na Husserlovu fenomenologii (Hendl 2005: 88) se ale už dostáváme na hranici teoretického uchopení celé této práce.

Ohledně chicagské školy se jako přínosnější ukazuje znovu až její *třetí generace*, kam spadají užitečná jména jako Howard S. Becker a především pak Albert K. Cohen. Oba již ve svých studiích vycházeli z již značně nahlodané pomyslné pupeční šňůry mezi subkulturou (jak ji definuje Cohen) a jednoznačnou třídní příslušností daného individua²¹. Oba dva byli svým zaměřením orientováni na delikvenci a kriminologii, převážně pak u mladistvých, čímž jen rozvíjeli teorie svých předchůdců. V době od čtyřicátých let také do sociálních věd postupně proniká pojem *subkultura*, nikoliv již jen jako sémantická kategorie, ale faktograficky coby samostatný pojem, na čemž měla zásluhu hlavně parsonsovská

---

²⁰ Že je možné stigmatizovat celou skupinu i skrze již výše zmiňovanou masmediální prezentaci, není těžké si odvodit, a jak bude popsáno dále, historicky záhy byl takový případ demonstrován na příkladu subkultur mládeže S. Cohenem.

²¹ Třídní příslušnost je stále chápána v (marxisticko)-weberovském duchu, a to až do vystoupení Pierre Bourdieho v roce 1984, kdy mělo jeho redefinování termínu společenské třídy vliv také na pozdější kritiku jak chicagské školy tak pozdějších CCCS (srov. Wiseman-Trowse 2008: 20-23).

strukturálně-funkcionální sociologie (Jenks 2005: 84-86). Sociální vědy si již tehdy implicitně uvědomovaly janusovskou tvář nacionalismu, který rozděluje populaci územně, nikoliv též na základě společných vzorců chování, jak obvykle spoluargumentuje. Uvnitř každého státního celku proto vznikají menší vyhraněné skupiny, často komparovatelné i transnacionálně (srov. Eriksen 2007: 36-37, 42). Ve stále komplexnějších moderních společnostech přitom podobný jev nabývá na významu a ústí do vzniku *sub-kultur*²².

Zpátky k oběma badatelům. Albert K. Cohen v polovině 50. let vydal jednak dílo věnované generálním teoriím subkultur (Jenks 2005: 142-143), ale především pak daleko citovanější *Delinquent Boys: The Culture of the Gang* (1955). Hebdige (1979: 76) shrnuje Cohenovu funkci juvenilního gangu jako kompenzační, kdy se určitá vrstva mladistvých (mluví v této souvislosti o pracující třídě) vzdává aspirací na standardní participaci ve většinové společnosti a vytváří si celý systém vlastních hodnot. „V gangu jsou jádrové hodnoty běžného světa – odměřenost, ambice, konformita atd. – nahrazeny svými opozicemi: hedonismem, odporem k autoritě a pátráním po nahodilém vzrušení“ (ibid). Cohen, ovlivněn ve svém pojetí delikvence parsonsovským strukturálním funkcionalismem (srov. Jenks 2005: 86-89) značně binarizuje v typologii společnosti a silně esencializuje charakteristiky k tomu vymezené: majoritní kultura (hodnotová střední třída) je spojena s ambicemi, morálkou, kultivací a vytvářením dovedností, asketismem, racionalitou, kultivací osobnosti, způsobů chování, sebekontrolou, zdvořilostí, kontrolou fyzické agrese, konstruktivním využitím volného času a respektem k majetku (Cohen A. K.²³ 1955: 88-91, Smolík 2010: 66),

---

²² Tradičně kriminalizující náhled na problematiku subkultur byl přitom dán obyčejem vymezovat některé výraznější *sub-kultury* v duchu tzv. vagabundismu, což dokazuje obsáhle např. Gelder (2007: 5-26).

²³ V práci se vyskytují citace a parafráze celkem čtyř různých Cohenů, a to nezřídka v blízkých souvislostech. *Ad hoc* hodlám používat u každého z nich navíc iniciály křestních jmen.

kdežto gangová subkultura se vyznačuje prakticky opakem těchto hodnot – delikvencí – nicméně ta není výsledkem přímé osobnostní poruchy, ale dlouhodobým procesem ztráty majoritních aspirací a resocializací (Gelder 2007: 41). Smolík (2010: 67-68) pak koncepci uzavírá: „Do protikladu se dostala střední třída představovaná typicky *učitelem* [...] s normami *working class*. Do tohoto vnímání subkultur patří přístup W. F. Whytea, který rozlišuje tzv. *corner boys* a *college boys*²⁴.“

Oproti tomu Beckerův vědecký přínos souvisel s jeho konceptem teorie labellingu, „nálepkování“. Předpoklady pro to byly dány už u výše zmíněného Williama F. Whytea a počátkem 50. let u Edwina Lemerta, jenž Beckera rovněž do značné míry ovlivnil (Becker 1963: 9). Definice zločinného jednání dle Beckera pramení u zdrojů vládnoucí moci samotné a jak se explicitně vyslovuje (ibid: 19), neexistuje deviace *an sich*, sama o sobě, ale vždy je vztahována ke své definici skrze druhé, potažmo vládnoucí moc. Tím se radikálně odklání od starších funkcionálních teorií (Gelder 2007: 42). Outsideri dle něj vznikají tím, že jsou označeni druhými, etiketizováni. Instituce sociální kontroly pak tento proces podporují a dovršují (ibid: 42-43; Becker 1963: 129-134).

3.1.2 Krátké mezidobí

Chceme-li přejít od chicagské školy do birminghamské, která po ní převzala pomyslné otěže, bude třeba zmínit ještě tři autory, kteří nebývají přímo spojováni ani s jednou z nich, ovšem tvoří znatelný přechod od jedné k druhé a navazují na logiku této práce.

---

²⁴ Zároveň ale platí, že „[...] nelze automaticky subkulturu spojovat s konkrétní sociální třídou, přestože části příznivců určitých subkultur mládeže často pochází z určité sociální třídy“ (Smolík 2010: 68).

Jedním z prvních, kdo plně zpochybnili teorie Alberta K. Cohena, byl o zhruba desetiletí později Američan David Matza. Jde prvořadě o dílo *Becoming Deviant* (první vydání 1969), kde nejprve zpochybňuje univerzální platnost hodnot, vztahovaných k majoritní společnosti a traktovaných mertonovskou sociologií (Matza 2010: 53-62), aby posléze, navazujíc jmenovitě např. na Goffmana (ibid: 65-65) poukázal na kontextualitu a záměrné hraní rolí, spojených se statutem delikventa. Čili parafrázovitě: diskrepance mezi „gangovým“ deviantním jednáním a odklonem od těchto rolí dána situačně, kontextuálně. Jde o rozpor mezi užíváním meadovského sociálního a individuálního aktu (viz výše), nikoliv o objektivní odmítnutí (neexistujících) univerzálních hodnot většinové společnosti. Staví se mj. negativně k otázce, zda může být někdo „esenciální zloděj“ (ibid: 166-168). Vychází též z již dříve popsanych poznatků, teorii tzv. sociálního driftu, kterak adolescenti *zabředají* do prostředí, označovaného jako deviantní (Hebdige 1979: 154).

Druhou, co do definice pro tuto práci velmi přínosnou osobou, je John Irwin, jenž ukázkově vystihl pojem *scéna*: „Scéna je moderní městská forma společenského styku, ve které mají účastníci stejný zájem na trávení volného času nebo se zaměřují na stejný životní styl, ale nemusí se vzájemně znát. [...] Místo organizace je podstatné pouze místo a čas střetávání, [...] většina z nich patří do několika scén současně²⁵“ (parafráze dle Smolík 2010: 37). Příslušnost ke scéně je voluntaristická a rovněž není v praxi vyloučeno potkat v rámci jedné scény několikero různých subkultur (mládeže)²⁶. Na svou dobu je přístup Irwina dosti progresivní a dá se v kontextu označit za „embriotický přístup

²⁵ Čili např. příznivce punkové scény, potkávajíc se na koncertech se spoustou dalších podobně smýšlejících lidí, které nemusí nutně znát, je zároveň vášnivým obdivovatelem hadů a s blízce smýšlejícím okruhem osob se účastní též občasných teraristických či herpetologických akcí.

²⁶ Aplikováno na předchozí dodatek, může se sledovaný příznivce punkové muziky sebeoznačovat za příslušníka stejnojmenné subkultury, i když se na koncertech setkává prvořadě s nijak subkulturně neangažovanými lidmi a zároveň polovinu návštěvnictva klubu mohou tvořit skinheadi či rastafariáni.

postmodernismu“ (Gelder 2007: 44). Nepracuje též se subkulturami nutně ve spojení s projevy delikvence a kriminality. Jak ještě dále shrnuje Smolík (2010: 72), vnáší Irwin na prahu 70. let zcela novou povahu „[...] interakcí mezi obyčejnými lidmi: **a)** Něčí víra, hodnoty a kulturní zakotvení se staly explicitními kategoriemi jednání²⁷. V tomto smyslu dochází k porovnávání, sdílení, negování a sdělování kulturních podkladů²⁸; **b)** Kategorie jednání se stávají více explicitními. Jedinec si je často vědom sebe samého jako aktéra na scéně. Život jako by se více stával divadlem.“ Přístup chicagské školy uzavírá později Irwin (1977: 18) výrokem: „Všechny takové gangy a subkultury byly konceptualizovány příliš sevřeně, deterministicky, instrumentálně a se stabilním členstvím. [...] Na druhé straně koncepty jako milieu, atmosféra, momentální móda a ‚pobláznění‘ nevykazovaly dostatečnou stálost, soudržnost a komplexitu formy“. Při užívání termínu scéna se hodlám odvolávat na Irwinovo pojetí.

Byl-li Irwin předzvěstí nového teoretického pohledu, dostáváme se s dílem *Folk Devils and Moral Panics* (první vydání 1972) od Stanleyho Cohena k aplikaci konceptů na tehdejší londýnskou subkulturu mládeže jménem mods, jenž dala vzniknout prvním skinheadům. Podobně faktograficky zaměřená výzkumná orientace se objevovala samozřejmě již dříve²⁹, nicméně S. Cohen byl jednak následovníkem Beckerových a nepřímo i Matzových teorií, že deviance musí být vždy zákonitě pochopena vzhledem ke kontextuálnímu *něčemu* (Cohen S. 2002: 4), jednak průkopníkem ve zkoumání vlivu mocensko-mediálního diskurzu, konstruujícího skrze teorii labellingu pokřivený či falešný obraz reality, jenž se díky tomuto mediálnímu vlivu stává naplněním výše zmíněného Thomasova teorému. Popularizuje pojem *morální panika*, který poprvé

²⁷ V čemž se toto vnímání ze strany většinové společnosti mj. velmi přibližuje teoretickým vizím moderní multikulturní společnosti.

²⁸ Jak si ukážeme v následující kapitole, je právě takový jev možný i uvnitř scény či subkultury.

²⁹ Roku 1969 David Laing (mods), o rok později Pete Fowler (skinheads), souběžně roku 1972 pak Susie Daniel a Pete McGuire (opět skinheads).

vynesl na světlo Jock Young (2007: 53), jenž ho pro počínající 21. století chápe již jako všeobecný (ibid: 62). Morální panika dle S. Cohena působí skrze mediální toky a oběma směry, čili (jak by později napsal Foucault) diskurzivně. Na příkladu zmiňované londýnské subkultury mods a jejich vztahu k více „venkovským“ rockers (Cohen S. 2002: 161-167; srov. Mareš 2003: 404), ukazuje, kterak jejich zprvopočátku nevýrazné konflikty masová média (díky neustálé nadprezentaci a „nafukování“ vzniklých situací) napomáhala zveličovat i v praxi, až se staly skutečně právě tak masovými, jak je prezentovala původně. Ba co víc – mediální kategorizace obou skupin vedla ke striktnější polarizaci i v jejich každodenní praxi (Cohen S. 2002: 167), což se projevovalo i na postupných změnách životního stylu a oblékání. Mediální konstrukt nabyl podoby sebenaplňujícího se proroctví. Folk devil v pojetí S. Cohena je pak nejen označením samotného původce „problémů“, ale odkazuje především ke stavu společnosti jako takové – do podoby označovaného vytěsňují označující, ospravedlňování představou jednotné společenské morálky, představu svých vlastních společenských problémů.

3.1.3 Birminghamská škola, CCCS

Smolík (2010: 72) přiznává chicagské škole, že „utvořila klíč k používání termínu subkultura a vytvořila teoretický rámec pro jeho užívání, které později převzalo právě CCCS“. Pod zkratkou CCCS se přitom míní Centrum pro současná kulturní studia³⁰ při britské Birminghamské univerzitě a můžeme ho definovat jako zcela zásadní při dalším rozvoji konceptu subkultur mládeže.

Po vyčerpání teorií chicagské školy přebírá od druhé poloviny 60. let pomyslnou štafetu ve výzkumu na poli subkulturním právě britská CCCS. Multikulturizace Britských ostrovů, zejména pak Londýna, zde

³⁰ Birmingham Centre for Contemporary Cultural Studies.

vedla k vyprofilování mnoha subkultur mládeže, nejen výše zmiňovaných mods a rockers, které reflektoval S. Cohen. Na příkladu jeho, ale i Matzy a Irwina bylo zmíněno, k čemu směřovala kritika chicagské školy a jejího pozdějšího parsonsovského vlivu, kořenícího ještě u Durkheima (Jenks 2005: 83, 85-86).

CCCS vycházela hned z několika perspektiv. Prvořadě šlo o návaznost na lévi-straussovský či dokonce saussureovský strukturalismus (ibid: 110), ale taktéž na jeho modernější marxistický rozměr³¹. Rozhodující byl především přímý vliv Antonio Gramsciho a jeho konceptu *hegemonie*, kdy se část populace pokouší prosazovat své ideje skrze legitimní mocenské praktiky, což je provázeno nejrůznějšími ideologickými manipulacemi (ibid: 112-116; McRobbie 2006: 41-42). Další návaznou osobností se stal koncept ideologie a interpelace od Louise Althussera (Jenks 2005: 116-118). „Kategorie subjektu konstituuje veškerou ideologii pouze potud, že funkcí veškeré ideologie (funkcí, jež ideologii definuje) je konstituovat konkrétní individua jakožto subjekty“ (Althusser in Fulka 2002: 31). Fulka (ibid) dále doplňuje: „Tuto dvojí vazbu, tuto transformaci jednotlivců na subjekty Althusser nazývá interpelací a zdůrazňuje, že existence ideologie a interpelace subjektu spolu bezvýhradně splývají. Interpelace je čímsi, co má na život jedince a na konstrukci jeho identity jakožto subjektu stálý – a zdaleka ne vždy vědomě rozpoznatelný – vliv. To, co nám ideologie prostřednictvím interpelace vnucuje, jsou fakta a ‚pravdy‘, které se nabízejí jako zcela evidentní [...]. Poměrně obtížně stravitelná teorie Althussera měla na významné představitele CCCS dalekosáhlý vliv, jak si dále ukážeme.“

Birminghamská škola traktovala své zaměření uvnitř konceptu tzv. kulturních studií (Jenks 2005: 110-112). Strukturální marxismus pramenící z Gramsciho a Althussera začal nacházet živnou půdu svého

---

³¹ Ten si tu získal značnou popularitu již o desetiletí dříve s teoretizováním Edwarda P. Thompsona o formování britské pracující třídy (Gelder 2007: 84).

ověřování přímo uvnitř tehdejší britské společnosti – u rozvíjejících se subkultur mládeže. Na paškál se tak dostali nejen již vícekrát popsání mods, ale dále také subkultury karibských imigrantů (rude boys a formující se rastafariánství), hippies, skinheads a nakonec také punks. První takovou prací byla již roku 1970 kniha *Subcultures* od Davida O. Arnolda, která ovšem výzkum na poli subkultur mládeže pojímala spíše ještě deskriptivně a chronologicky (Gelder 2007: 44-45).

Praktická návaznost na teoretické poznatky byla uplatněna až zkoumáním vztahů „[...] mezi ideologií a rezistencí (mezi dominantní a podřízenou kulturou z hlediska třídní příslušnosti)“ (Smolík 2010: 75), přičemž můžeme hovořit již o *poststrukturalismu*, na jehož formování měli primární vliv Bourdieu, Foucault či Lacan (Ritzer 1997: 32-34).

Vycházejíc z předpokladu postupného rozkladu britské pracující třídy, zaměřila se tehdejší hlavní postava CCCS, Stuart Hall, na formy rezistence vůči hegemonickému prosazování moci směrem k manuálně pracující mládeži. Ve sborníku jednotlivých semi-etnografií zájmových skupin mládeže³², reprezentujících tehdejší britskou working class, jsou metodou zúčastněného pozorování (Hall, Jefferson 1976: 253-273) tyto jednotlivé subkultury nahlíženy jakožto výsledek specifického vyrovnávání se s diskurzem a ideologií modernizující se masové společnosti, kdy nutným východiskem je jejich subordinace ke kultuře dominantní (ibid: 39). Dopad mocenských a ideologických tlaků může být i prostorový – může např. docházet i k určité „ghettoizaci“³³ (ibid: 34). Parsonsovská logika vzniku a fungování „delikventních“ složek společnosti, vrcholící v publikovaných myšlenkách Alberta K. Cohena, se tak ocitá převrácena na záda (Jenks 2005: 118). Dlužno však poznamenat, že autoři sborníku

---

³² Spoluautory sborníku *Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain* (1976) byli kromě jiných i tito, jimž bude v rámci této práce ještě udělen prostor: Phil Cohen, John Clarke, Jenny Garber, Dick Hebdige, Tony Jefferson a Angela McRobbie.

³³ Viz též příloha č. 9.3 *Schéma vzniku mods a skinheads*, která bude ještě využita dále.

(pod Hallovým vedením) nahlíží na kulturní diverzifikaci společnosti ostře třídní optikou, přičemž každé ze tří tříd připisují poměrně jednoznačné charakteristiky (Hall, Jefferson 1976: 70). Althusserovské paradigma interpelace se proto ve výzkumech ukazuje v plné míře: vznik subkultur mládeže je podmíněn obousměrným tokem označujících a označovaných pojmů, kdy je identita jednotlivce vnímána subjektivně skrze vytěsňující praktiky modernizující se společnosti, načež je sdílána s ostatními subjekty, které podlely obdobnému procesu *zakoušení* (srov. Fulka 2002: 48; Jenks 2005: 118-119). *Rituál* je potom praktikou k vyjádření sdílených specifik spjatých s utvořivším se stylem (Hall, Jefferson 1976: 175-185). Vzniklé, rozdílnými rituály ohraničené styly jsou zákonitě dynamické a podléhají difuzi a defuzi (ibid: 185-189).

Myšlenkovým autorem posledních shora uvedených vět sborníku *Resistance Through Rituals* byl John Clarke. Podobně jako jeho současník Phil Cohen, se oba víceméně nezávisle zaměřovali mj. na subkulturu skinheads, dosahující koncem 60. let všeobecného rozmachu. J. Clarke registruje rozsáhlé společenské změny v poválečné Británii, charakterizované zvyšováním životní úrovně a přílivem manuálně pracujících z oblasti Karibiku (Clarke, Jefferson 2007: 201-205), načež sleduje tzv. working class response. P. Cohen tuto odpověď pracujících třídy definuje jako určitou ztrátu jistot původní jednotné komunity (ztotožňované s *Gemeinschaft*), jež se po přílivu imigrantů fragmentuje, kulturně dekoduje. U některých jedinců (skinheads) pak převažuje touha po návratu tradičního *Gemeinschaft*, ale konečným výsledkem návratu k rodičovskému „neighbouring“ je beztak nesvár, pramenící z přirozeného generačního konfliktu (Gelder 2007: 88; Jenks 2005: 125). Clarke tímto nedává subkultuře skinheads dlouhou životnost³⁴ a redukuje ji na poměry lumpenproletariátu (ibid: 90). Zároveň však dodává, že je potřeba

³⁴ Což se mu potvrdilo mj. i v pozorováních, že po krátkém boomu koncem 60. let „klasičtí“ skinheads (coby určitá „módní vlna“) pomalu mizí a jsou nahrazováni navenek pozměněnými styly a navíc v daleko menším počtu.

subkultury vyčlenit z objektivních měřítek delikvence: „Nemyslím si, že střední třída produkuje subkultury, neboť ty jsou produkovány dominantní kulturou, nikoliv dominující (převažující) kulturou“ (Cohen P. in Gelder, Thornton 1997: 97).

Rituální vzdor proti začlenění do hodnot moderní kapitalistické společnosti byl vnímán s přítomností latentních politických konotací, spíše však v poloze imaginativního řešení subordinární společenské pozice (Muggleton, Weinzierl 2003: 8). Prvoučelnost politických cílů a touha po mocenském angažmá zkoumaných aktérů ve studiích CCCS o subkulturách mládeže brána v potaz nebyla.

Nejklíčovějším dílem CCCS se pro potřeby většiny pozdějších prací, a do velké míry i této, stává až roku 1979 *Subculture: The Meaning of Style* od **Dicka Hebdige**. Autor pracuje s Gramsciho modelem společenské a kulturní hegemonie, rozvinutým především Hallem (Hebdige 1979: 16) a zároveň při ovlivnění marxistickými teoriemi (ibid: 15) zůstává věrný základním třídním dichotomiím na všech úrovních jejich možné difference (Wiseman-Trowse 2008: 13). Ve stručnosti řečeno, vznik subkultur mládeže je poznamenán rozvíjením takových vzorců myšlení a jednání, které mohou udržovat svoji rezistenci skrze určité sdílené rituály, jež popírají althusserovskou navenek přirozeně se tvářící povahu dominující ideologie. Jak Hebdigeho práci reflektuje Smolík (2010: 74), hegemonie (vycházející z ideologie) „[...] může být udržována pouze tak dlouho, dokud dominantní třídy ‚úspěšně přizpůsobují všechny soupeřící definice svému prostoru‘, takže podřízené skupiny jsou, když ne kontrolované, přinejmenším obsažené v ideologickém prostoru“.

Rezistence subkultur je spojena neodmyslitelně s existencí specifického *stylu*. Ten je nejen – často dramatizovanou (Hebdige 1979: 87) – odpovědí na dlouhodobé ideologické působení v daném prostoru,

ale také, pokud je náležitě performován, dokáže tuto formu „odpovědi“ demonstrovat veřejně, jako je tomu např. u punkové módy (ibid: 101-102). Vycházejí z Claude Lévi-Strausse, Clifforda Geertze a v návaznosti na J. Clarka potom Hebdige redefinuje pojem *brikoláž*. Původně ryze antropologický pojem převádí na západní velkoměstské subkultury (pracující třídu), kdy jsou původně nesourodé prvky (objekty) manipulovány tak, aby vytvářely nové, neotřelé významy, symbolizující určité formy rezistence vůči okolí. Tak například svastiky, které nosili první punks, nebylo možné chápat jako vyjádření radikálního politického názoru, ale coby symbol provokace nasměrovaný k poválečným rodičovským hodnotám a autoritářskému konzervatismu tehdejší britské společnosti (Gelder 2007: 95). Podobně bylo možné nahlížet také na dřívější konzervativní módu londýnské subkultury mládeže teddy boys (Hebdige 1979: 82-83, 104-105).

Funkční charakter subkultur vůči dominující moci je nutně subverzivní, rozvratný, bojuje proti ustavené hegemonii a ideologii, která vytváří jakousi zakoušenou společenskou homeostázi. Jednotlivé vizuální či jiné smyslové prvky, juxtapozicí překombinované ve výsledné brikoláži do nových významů a přesto umožňující smysluplnou komunikaci s okolím, se vymykají ustavenému řádu, popírají jeho legitimitu a nabývají taktéž obvykle „zakázaných forem“ (ibid: 91). To nazývá Hebdige *nepřirozeným zlomem* (ibid: 90-92). Dochází s okamžitou platností k tabuizaci tohoto vymykajícího se fenoménu³⁵. V takovém okamžiku nastoupí role médií a skrze morální paniku (u S. Cohena) či „vlnu hysterie“ (ibid: 92) vyvolává ambivalentní pocity fascinace a odporu. Ideologické síly počnou situaci reflektovat a v rámci zachování stávající hegemonie je třeba, aby „přizpůsobily všechny soupeřící definice svému prostoru“. Nevyhnutelná *inkorporace* (či synonymně domestikace),

---

³⁵ Tabuizací se míní neschopnost okolí adekvátně (tj. skrze ustanovené sociální a kulturní normy) reagovat na vzniklou situaci, obvykle zdánlivým ignorováním (Garfinkel 1967: 53).

nepřipustíme-li si v moderní liberálně-demokratické společnosti též možnost eliminace³⁶, se dle Hebdige děje dvěma variantami: **a)** materiální, spotřební formou; **b)** formou ideologickou. První z nich souvisí se začleněním do masové společnosti skrze produkci a následnou konzumpci brikoláží pozměněných prvků, tvořících daný styl. Z punkové vizáže se stává běžná konzumní móda, rozmělněná do jemnějších forem ztrátou svého původního významu (ibid: 95-96). Za druhou, ideologickou, není potřeba hledat mechanismus o mnoho sofistikovanejší – z prvotního „vykořenezení ze sféry lidí“ jsou radikální přívrženci punku opět ukazováni jako např. vzorní členové rodinného kruhu (ibid: 98), obvykle opět cestou mediální skandalizace. Připustíme-li ovšem existenci vymahatelných norem mocenské ideologie, inkorporace je podrobena extremizaci a následně zakázána. Obě varianty inkorporace se navzájem ovlivňují a jejich výsledkem směrem ke stylu samotnému je jeho *zakonzervování* a ochuzení o subverzivní složku (ibid: 96).

Od Lévi-Strausse a okruhu svých kolegů z CCCS si Hebdige vypůjčuje ještě jeden termín, *homologie*. Zatímco Lévi-Strauss užíval termín ke komparaci různých společností, užívá jej okruh badatelů kolem Hebdige ke komparaci jednotlivých prvků uvnitř každé takové subkultury mládeže. Jak již bylo zmíněno, styl každé subkultury mládeže je brikoláží mnoha prvků, dávajících dohromady neotřelý význam. Avšak je tím právě homologie, která vnáší do navenek chaotického souboru elementů jistý řád, díváme-li se z emické perspektivy. „Každá část je organicky vztažena k částem jiným a na základě jistého souladu mezi nimi dává každý člen takové subkultury smysl [jejímu vnitřnímu; pozn. aut.] světu“ (Hebdige 1979: 113). Jde také o určité *souznění* mezi hodnotami, zakoušením,

---

³⁶ Hebdige se přitom odvolává mj. na paralelismus s typologií vyrovnávání se s rituální nečistotou a konceptem tabu u Mary Douglas. Ta ve své knize *Purity and Danger* (1966) uvádí hned několik forem vyrovnávání se s „nečistým“ – kromě násilné eliminace je to např. vytěšňování, tabuizace, ritualizovaný proces s „obětí“, či předefinování vlastních vnitřních norem (Douglas 2001: 160-180).

postoji, hudebním stylem, stylem projevu a jeho načasováním (ibid: 113-117). To ukazuje Hebdige na příkladu zdánlivě tak anarchické subkultury, jakou je punk (ibid: 116-117, 120-123), ovšem už dříve ale odhalil podobné struktury také Clarke (Clarke, Jefferson 2007: 200-218; Hall, Jefferson 1976: 99-102). K takovému celkovému souznění (nebo vyladění) je potřeba jakéhosi vhledu, vnitřní empatie, či – jak Hebdige (1979: 117-127) popisuje v intencích sémiotických praktik – sdílených předporozumění. Na tomto místě také autor pracuje s otázkou autenticity stylu, kdy rozděluje na první generaci inovátorů a pozdější napodobitele (ibid: 122). Proces inkorporace do většinové společnosti, jímž návazné napodobitelství neustále hrozí, vede vždy k nevyhnutelným tendencím zakonzervovat původní – autentický – styl, kdbychom měli teoretický rámec knihy uzavřít.

Následné práce CCCS se nejednou zaměřují na jednotlivé „etnografie“ rychle vznikajících a rozvíjejících se subkultur mládeže. U Hebdige se pro potřeby této knihy stane přínosnou ještě *Cut'n'Mix: Culture, Identity and Caribbean Music* (1987), věnující se deskriptivně vzniku a vývoji reggae a rastafariánství.

3.1.4 Postsubkulturní kritika

Od druhé poloviny 80. let tradice CCCS pomalu zaniká a následně už nedochází ke vzniku ucelenější názorové školy, která by převzala pomyslné otěže v diskurzu o subkulturách mládeže, zato se ale objevují nejrůznější kritiky či řidčeji další rozvíjení, a to hned z vícero stran. Např. už roku 1990 podává kritiku hebdigeovské homologie Richard Middleton (1990: 9-10): „Tyto teorie se vždy končí v jisté formě redukcionismu – ‚shora‘ v idealistickém duchu kulturalismu, ‚sdola‘ v ekonomismu, sociologismu a technologismu, či v ‚utíkání‘ k funkcionalistickému holismu“. Navzdory jeho kritice je třeba poznamenat, že koncept

homologie, jakkoliv má být redukcionistický, velmi mi napomohl s pochopením procesu změn, ke kterým došlo uvnitř zkoumané scény.

Další kritika se týká podceněné role žen. Výtka není tak úplně pravdou, neboť se jí v rámci CCCS věnovaly např. Angela McRobbie a Jenny Garber (1975: 209-222; znovu 2007: 219-229). Ačkoliv autorky tvrdí, že není vhodné podceňovat roli žen v subkulturách mládeže, neboť jsou přístupné i jim, ocitají se přesto spíše na marginálních pozicích – proces utváření a fungování jednotlivých subkultur mládeže přináleží především mužům, protože „[...] obecně vzato, chlapci jsou více nakloněni k sebeztožnění se s sub-kulturním světem než dívky“ (1975: 211; 2007: 220). To se ukázalo jako mylné v pozdějších letech, kdy se dostávají do popředí subkultury a styly, v jejichž procentuálním zastoupení ženy výrazně dominují: gothic scéna, hledající své kořeny v „novoromantismu“³⁷, či fenomén moderních (internetových) tzv. pin-up girls, jak je nazývá Eric Chamberlin (2007).

Podobně také CCCS nezohledňovala „geografické zvláštnosti subkultur mládeže“ (Smolík 2010: 79), omezující se přitom pouze na svůj lokální britský okruh či snad dokonce pouze londýnské milieu, a výsledný koncept byl ještě navrch „[...] utvořen s ohledem na velice specifickou část mládeže – bílé muže z dělnické třídy“ (ibid).

Jak začíná být z předchozího odstavce vidno, v nejobecnější rovině bychom mohli rozdělit kritiku CCCS do dvou kategorií. Tu, která pramení přímo z nepostačujícího zohlednění tehdejších myslitelných faktorů a tu, jež se mohla vygenerovat až s dalším vývojem subkultur mládeže. Do třetice se pak naskýtá možné rozšíření již stávajících konceptů. Protože studií (či často spíše článků) na všechna taková témata bylo v posledních dvaceti letech vyprodukováno nemalé množství, bude potřeba zaměřit se na ty pro nás nejnosnější.

---

³⁷ Čehož si všímá např. Paul Hodkinson v knize *Goth: Identity, Style and Subculture* (2002).

Za svého způsobu rozšíření už vybudovaných teorií o subkulturách mládeže, než skutečnou kritiku, by se dala považovat práce Sarah Thornton *Club Cultures* s podtitulem *Music, Media and Subcultural Capital* (1995). Thornton tímto navazuje na Pierra Bourdieu, který v zásadě rozlišuje hned několik typů kapitálu, přičemž pro Thornton byl nejdůležitějším kapitálem kulturní, což ve zkratce jsou „[...] institucionalizované, všeobecně sdílené kulturní signály³⁸, používané jako nástroje sociální a kulturní exkluze“ (Lamont, Lareau 1988: 158). Od vymezení kulturního kapitálu je potom pouhý krůček k jeho redefinici na kapitál subkulturní, kdy hlavní roli mezi odlišováním členů subkultur mládeže hraje Bourdieho *taste vs. distinction*, vkus vs. odlišení. „Ačkoliv skouzává často k ekonomickému, není subkulturní kapitál zakotven třídě [...]. Neznamená to ovšem, že je třída [již zcela; pozn. aut.] irelevantní“ (Thornton 1995: 12-13). Thornton se dále věnuje roli médií uvnitř subkultur a tvrdí, že „[...] rozhodující rozdíl mezi subkulturním kapitálem (dle mého výzkumu) a kulturním kapitálem (jak ho vyvinul Bourdieu) je, že u prvního z nich [jsou právě; pozn. aut.] média základním faktorem řídícím jeho cirkulaci“ (Thornton in Gelder, Thornton 1997: 203). Zcela přirozeným determinanem se v tomto ohledu ukazuje např. čas strávený uvnitř subkultury mládeže. Jisté autoritářství je všeobecně zakoušené a platí paradox – čím více se ztotožňuje jedinec se stylem, tím také více vnímá nerovnosti v rámci té konkrétní scény, která styl obsazuje konkrétními jedinci s různými „životopisy“.

Postmoderní roztříštěnosti a situacionismu v uchopování identit mladými lidmi si všímají také Kayleen a Cameron Hazlehurst v knize *Gangs and Youth Subcultures: International Explorations* (1998), přičemž se některé z „nejproblematictějších“ západních subkultur mládeže snaží

---

³⁸ Dle autora samotného pojmu např. postoje, preference, formální vědění, jednání, hmotné věci a oprávnění, která umožňují svému nositeli vytvořit si výhodnější pozici v rámci sociální struktury, přičemž „[...] každé třídě pozic odpovídá určitá třída habitusů (či zálib) jako produktů společenských podmínek [...]“ (Bourdieu 1998: 14).

charakterizovat (ibid: 35-61). Zaměřují se mj. na ritualizovanost procesů mezi skupinami, které by bylo možno charakterizovat jako skutečné mladistvé gangy v chápání A. K. Cohena a na subkultury mládeže „tradičního“ a postmoderního rázu. Starší koncept přechodových rituálů Victora Turnera (česky 2004) s jeho zaměřením se na fázi liminarity nově aplikují na přechodové rituály v gangu (Hazlehurst, Hazlehurst 1998: 324). Zatímco tradiční přechodové rituály končí začleněním do systému stávajícího řádu, jsou gangové naopak vstupní branou do věčné liminarity bez reintegrace, což je cílený proces (ibid). Jak ale v celé své práci oba dokazují, jsou přechodové rituály uvnitř subkultur mládeže směrem do recentní doby stále chaběji vyjadřovanou formou vytváření společné identity a v západní společnosti se týkají daleko více dospívajících ze sociálně exkludovaných imigrantských rodin, než mládeže jiné.

Čistě již otevřeným kritikem CCCS se stává Brit Steve Redhead, který se věnuje prolínání dosavadních subkulturních stylů uvnitř moderní taneční scény, kdy již nejsou jasné jakékoliv hranice mezi subkulturami mládeže, povíce jde o odlišení v podobě Bourdieho *taste vs. distinction*, jak shodně vysledovala i Thornton. Ve své teoretizující studii *Subculture to Clubculture* (1997b) se proto snaží razit tento nový označující termín pro moderní scénu, jež je „[...] založena pouze na poslechu stejné hudby a specifických stylech oblékání“ (Smolík 2010: 81). Naprosto stejného procesu si všímá také u fotbalových chuligánů v knize *Post-Fandom and the Millennial Blues: The Transformation of Soccer Culture* (1997a), kdy se radikálnější formy fanouškovství již dávno neomezují pouze na subkulturu skinheads, ba naopak.

Dalšími dvěma explorativními autory v tomto poli bádání jsou Andy Bennett a Keith Kahn-Harris. Bennett sám roku 2001 vydává spíše sumarizující přehledovou studii *Cultures of Popular Music* o proměnách uvnitř subkultur mládeže jako jsou rockeři, příznivci heavy metalu, punkeři či o „klubových kulturách“ kolem reggae, hip-hopu, nebo tzv. dance

music. Roku 2004 ale společně s Kahn-Harrisem editují „radikálnější“ sborník *After Subculture: Critical Studies in Contemporary Youth Culture*, kde se oba podrobně věnují např. přehodnocování pojmu subkultura v duchu weberismu (Bennett, Kahn-Harris 2004: 26-28), což je recentně nejnosnější téma, anebo důležité dekonstrukci vazby „národní stát“ – národní kultura či nahrazení Marxovy třídy sociálním polem (ibid: 28-29).

Nejvýraznějším představitelem kritiky přístupu CCCS se stal Brit **David Muggleton**. Jeho publikace *Inside Subculture: The Postmodern Meaning of Style* (2000) je již dle názvu symbolickou narážkou na přístup k subkulturám mládeže, hlásaný birgminghamskou školou, potažmo Hebdigem samotným. Kritiku, založenou na výzkumech vlastních a podpořenou ještě např. zjištěními Redheada či Thornton, převádí autor do třech rovin. Za prvé jde o kritiku představy subkultury mládeže coby ohraničeného monolitu, jenž je produktem právě tak snadno definovatelného třídního rozvrstvení (Macek 2004: URL; Muggleton 2000: 42). Výzkum se údajně nezaměřoval na prožívání samotných jeho aktérů, ale byl spíše návratem k tzv. velkým teoriím, u CCCS pramenícímu z konfliktualistického pojetí společenské struktury (ibid).

Ve druhé výrazné kritice se věnuje linearitě interních procesů, kterými má subkultura procházet. Míní se tím především dichotomie „autentické jádro zakladatelů“ – „konzumní napodobitelská slupka následovníků“. V prostředí „globální vesnice“, kdy se odvolává Muggleton např. na Jeana Baudrillarda či J.-F. Lyotarda a kde dominuje efekt masmediální konzumpce, se již zhruba od roku 1980 ukazuje, že „[...] subkultury mládeže a módní styly se *rodí do médií*“ (Muggleton 2000: 45). Zpochybňovány jsou proto pojmy jako brikoláž a s ní související homologie. V pozdější době začíná společně se svým kolegou Weinzierlem také stále více zpochybňovat protestní, antisystémovou roli některých subkultur mládeže, „kontrakultur“, neboť i ty se postupně uchylují k vzrůstajícímu hedonismu v pojmání své role a upadající tzv.

masová společnost je postupně začíná přijímat za své (Muggleton, Weinzierl 2003: 14-15; Smolík 2010: 82).

Poslední výraznou rovinu kritiky shledává Muggleton v evoluci samotného světa subkultur mládeže. Přiklání se k akademickým definicím paradigmatu postmodernity a staví proti sobě aspekty subkultur mládeže v moderní a postmoderní éře (Muggleton 2000: 52):

a) Moderní éra – jasná skupinová identita; stylová homogenita; rigidní dodržování subkulturních hranic; subkultura je vnímána jako hlavní identita; vysoký stupeň ztotožnění; členství vnímané jako permanentní; nízký stupeň subkulturní mobility; důraz na přesvědčení a hodnoty; politické vyjádření odporu; zaměřenost proti médiím, nedůvěra; autentické vnímání sebe sama.

b) Postmoderní éra – fragmentovaná, roztříštěná identita; stylová heterogenita, pluralita; flexibilní překračování subkulturních hranic; mnoho stylových identit; nízký stupeň ztotožnění; členství vnímané jako přechodné; přechodná náklonnost k subkultuře; fascinace stylem a image; apolitické cítění; pozitivní vnímání médií; vědomost neautentičnosti.

Konsekvencí proměn na poli subkultur mládeže se stal „soumrak subkulturního héroismu“ (Muggleton, Weinzierl 2003: 6), kdy je zcela pozapomenuta jakákoliv třídní příslušnost, především třída manuálně pracujících. Nejasnosti odvislé od pozapomenuté existence hranic kopií vs. originálů ústí do stavu, kdy již ani v subkultuře mládeže samotné není jasné, čím styl je autentický. „Tudíž gay skinheads nejsou o nic více falešnými kopiemi ‚reálných‘ či ‚originálních‘ heterosexuálních, pravicově orientovaných skinheadů ze 60. a 70. let přesně z důvodu, že všechny takové identity jsou performovanou fabulací – ‚fikcemi‘, ‚kopiemi‘ (Bell in Muggleton, Weinzierl 2003: 11). Navzdory tomu nejsou pro Muggletona (viz 2000: 157-158) některé jeho vlastní výzkumné závěry důvodem „[...]

k odmítnutí hypotézy o úplné postmodernizaci subkulturních identit“, jak se špetkou ironie poznamenává Macek (2004: URL). Někteří jedinci nebo skupinky totiž stále „[...] hledají způsob expresivního sebevyjádření skrze alternativu k mediálně zprostředkovanému kulturnímu mainstreamu a právě ve vymezení se vůči němu“ (ibid).

Recentnější studie ve sféře postmoderního uvažování o subkulturách mládeže mají zhusta povahu demonstrování těchto postmoderních teorií u jednotlivých případových „etnografií“, kdy jde mnohdy hlavně už jen o „prokazování již dokázaného“. V teoretickém hledisku víceméně jediným stále silněji reflektovaným fenoménem je vliv internetu coby extrémně mocného mediálního kanálu, který akceleruje prvky post-fází subkultur (Jenks 2005: 137). Jedním z nevýznamnějších právě takových děl je např. citovaný sborník *Youth Cultures: Scenes, Subcultures and Tribes* (2007) od editorů Paula Hodkinsona a Wolfganga Deicke, na kterém se podílelo množství fundovaných autorů. Podobné spíše sumarizující vyznění je možné také hledat u Nathana Wiseman-Trowse a jeho *Performing Class in British Popular Music* (2008), kde se kromě rozměňování pojmu třída věnuje autor též kritice autenticity.

3.2 Neukončená epistéma a cíl práce

Chicagská škola, její ranější darwinizující a pozdější Parsonsův vliv, byla od 60. let postupně překonána, či zcela popřena. Subkultury se zbavily svého stigmatu zákonně nevyhnutelné deviace vůči většinové konformní společnosti. Mezitím, patrně v souvislosti s nástupem poválečného konzumerismu, jehož důsledkem byl mj. nárůst možností voleb způsobů spotřeby, a zčásti i díky multikulturizaci Západu, se v tomto prostoru vytváří nový fenomén, kterým jsou subkultury mládeže. Ty se zprvu týkají primárně tradiční pracující třídy coby spontánní reakce na její úpadek, později v nich ovšem narůstá míra voluntarity, vymaňují se z okovů své

třídní příslušnosti a omezeného prostoru a pronikají skrze komunikační kanály nejen daleko za hranice lokálního vzniku, ale obecně i hluboko do povědomí té či oné konformní společnosti, jež reaguje nejprve šokem a morální panikou (nepřirozeným zlomem). Později se ovšem přidává hegemonická moc a snaží se subkulturu mládeže inkorporovat, či ji zdelegalizovat (zabránit její inkorporaci), přičemž obojí se může dít variabilními cestami. Nicméně společnost je stále více nasycena interakcemi s (ex)členy této subkultury (či zprostředkovaně skrze média). To vede k vzniku nejrůznějších variant na daný styl skrze disperzi do oné masové společnosti, ale ruku v ruce s tím dochází také k rozměňování charakteru většinové společnosti do fáze, kdy již není možné ji přesně definovat, neboť v sobě soustřeďuje prvky různých stylů. Představy o subkultuře začnou postupně nabývat formy specifického *simulakra*. Jean Baudrillard, poststrukturalista rozvíjející tento původně starší pojem, spojuje roli mediálně zprostředkované „pravdy“ s neočekávaným paradoxem: zatímco média informují, zamlžují hranici skutečného a potřebného s nedůležitým (Baudrillard 1994: 84) a aplikují vzniklý (ne)pravdivý – ve své nepřímosti ochuzený – obraz dále (ibid: 66). Aplikováno na subkulturu mládeže (viz např. Muggleton, Weinzierl 2003: 29, 286-287), můžeme v zásadě hovořit o postupné ztrátě logiky vztahů mezi jednotlivými prvky brikoláže, pozbývání původní homologie, což nakonec může vyústit až v transformaci celého stylu do nepůvodní podoby, navenek se jevícímu coby „prolínání stylů a prostupnosti mezi subkulturami“ (Smolík 2010: 80).

Nedorozumění mezi Muggletonem a Hebdigem pramení mj. z toho, že během celých dvou dekad, které dělily oba autory, došlo k proměně charakteristik samotných subkultur. Masmediální vliv a jiné informační toky umožňují inkorporaci každé takové subkultury mládeže natolik rychle, že není již možné rozlišovat mezi kopií a originálem, neboť celý styl se přesouvá do polohy simulakra. Proto jsou všechny subkultury mládeže, které vznikly po punku, spíše jen pouhým estetickým kódem,

jak tvrdí Muggleton, citující např. Redheadovy výzkumy taneční scény. Prakticky všechny postmoderní „etnografie subkultur“ se odvolávají na jejich post-inkorporační fáze, ke kterým nově dochází velice záhy po nepřírozeném zlomu. Nicméně „[...] i když je patrné, že část subkultur lze označit za ‚životní styly‘ (life-styles), stále existují subkultury, které splňují kritéria moderní éry“ (Smolík 2010: 82).

Důvod, proč tomu tak stále je (a co postsubkulturní kritika obvykle příliš nezohledňuje), netkví dle mého názoru, který se pokusím prokázat, v ničem jiném, než ve stále *neukončené epistémě* subkultur moderní doby. Badatelé z CCCS nezkoumali subkultury mládeže *špatně* – zkoumali totiž jen jejich předinkorporační fáze, které v té době byly ještě chronologicky zachytitelné, faktograficky popsitelné. Budeme-li vycházet z teorie strukturálního marxismu, jako Hebdige, můžeme se lehkou dostát do diskuzí o *objektivní* existenci hegemonické moci. Tudíž zda nebyl předpoklad její existence jen pouhou aspirací badatelů CCCS, násilně prokazovanou bez jakéhokoliv prvotního aktérského vcítění, kdy se výzkumníci „[...] málo zajímají o motivace a prožitky samotných subkulturalistů“ (Macek 2004: URL), jak podotýká Muggleton, člověk „[...] opírající se o [vlastní; pozn. aut.] osobní zkušenost subkulturalisty“ (ibid). Ve sféře čistě mých zkušeností na poli subkultur mládeže musím poznamenat, že v případě těch, kde jsem se příležitostně pohyboval, je (neexistující) hegemonická moc obvykle stále subjektivně pociťována a sdílena. Do nedávné doby (nazývejme ji fází před inkorporací) bylo např. mezi punkery *zcela* jasné, kdo je tzv. „pozér“ – byl jím *vždy* člověk „propadlý mainstreamu“. Hegemonická moc je tu ztotožňována s mainstreamem, anebo s represivními opatřeními státní moci.

Mainstream je samozřejmě z odborného hlediska značně vágní pojem (i Muggleton pokládá otázku, zdali existuje na Západě stále kulturně *většinová* společnost), přistupuji však k němu z čistě emické perspektivy, kdy je pojem i přesto vnitřně zakoušen a v podobě

Thomasova teorému se pro aktéry ideologicky sebenaplnuje. Hebdige (1979: 117-127) aplikuje představu stylu jako označující sémiotické praxe v podobě modelu interpelace, přičemž ve své podstatě přistupuje na hru samotných aktérů – těch, kteří nepodlehli inkorporaci, těch, kteří sami definovali prožívanou hegemonickou moc a badatelům CCCS proto mohli potvrdit jejich ideologické zaujetí, které však nedokázalo korigovat možná omezení theory-before-research modelu (Blumer in Hendl 2005: 86).

Druhou a doplňující formou této zakoušené hegemonické moci jsou případná represivní opatření státní moci, což je v duchu Hebdige moderní a legitimní forma vyrovnávání se s „nečistým“ elementem při jeho postavení do fixní a tím pádem pronásledovatelné pozice. V tom vidí Hebdige moment zabránění inkorporace stylu do – přeneseně řečeno – maistreamu (ibid: 97). Dojde-li k vymáhanému zakázání inkorporace do hodnot, statusů a norem mainstreamu, ocitá se dle autora subkultura stále v předinkorporační fázi. To může nastat, je-li stigmatizována do podoby definice soupeřící s právně vymáhatelnými mocenskými normami. Teprve v momentě, kdy hegemonická moc legalizuje existenci stylu, může docházet k jeho úspěšné inkorporaci (inkorporaci nikoliv jako momentu, nýbrž procesu, který nemusí být nikdy definitivně zakončen). Od tohoto započetí se mohou zcela s definitivní platností konečně projevit charakteristiky, které postmodernisté, jmenovitě Muggleton, identifikují u moderních subkultur mládeže.

Ve své práci proto vycházím z teorie platnosti Hebdigeova přístupu do momentu, než je subkultura výrazněji inkorporována. V této následné fázi naopak shledávám vhodným použít postmoderní teorie a koncepty a budu již používat termín *postsubkultura*³⁹, a sice na základě svých již předvýzkumných poznatků. Jak se ukáže, může inkorporační „prodlení“ trvat celá desetiletí a samozřejmě osvítím možné příčiny takového jevu.

---

³⁹ Pověštinou ovšem (*post*)*subkultura*, čímž zdůrazňuji momenty, kdy není možné kvalitativně rozhodnout, např. vztahuje-li se označení v daný časový interval k celé scéně.

Ať už jde o postsubkulturní fázi exprese osobního estetického kódu anebo pouhou neukončenou modernu, na kterou je možné vztáhnout epistému traktovanou CCCS, je mojí další premisou předpoklad, že subkultury nejsou jen uzavřené homogenní entity, nýbrž amébovitá a dynamická seskupení individuí, která pouze podléhají ve svém vlastním rámci blízkým formám konzumpce. Brojím tak proti esencialismu, který bývá spjat s některými pracemi, které dle mého názoru příliš nadhodnocují význam typologizace zkoumaných fenoménů. Volím proto tu formu jazyka, která by měla zdůraznit neabsolutnost a procesualitu označovaného (nikoliv ale označujících šablon).

V následující kapitole se zaměřím na nikoliv typologický přehled, ale ponejvíce na interní vývojové proudy uvnitř (post)subkultury skinheads coby jednak modelového příkladu a jednak hlavního motivátora vzniku organizací VL a Svornost, kterým jsem se věnoval intenzivně ve svém terénním výzkumu. Ačkoliv bude prokázáno, že ani jedna z nich není (nebyla) zcela „skinheadskou organizací“, považuji za nutné porozumět primárně interním procesům v české skinheadské scéně a zároveň ji obecně komparovat se zahraniční.

Díky tomu mohu navázat ještě jednou kapitolou, kde kromě zasazení obou občanských sdružení do kontextu předchozí kapitoly spíše už jen provedu deskripci zatím jen méně známých (u VL) či ještě zcela nepopsaných (u Svornosti) poznatků. To vše jako celek bych rád postavil do pozice ideového základu pro možné v čase nadcházející zkoumání mnou nastíněného. V nadcházejících částech práce se proto nejvíce odvolávám na longitudiální mapování terénu v podobě pokusu maximálně participovat na zkoumaném dění a též na četné rozhovory s informátory, jejichž vzorek by měl být zárukou validity modelových výpovědí.

4 SKINHEADS COBY PRONÁRODNÍ MLÁDEŽ

Historický náhled na (post)subkulturu skinheads je v ČR obecně velmi vděčným tématem, na který již bylo napsáno nepřeborné množství studentských prací různé kvality a tyto byly příležitostně dále reflektovány v literatuře odborníků. Dle mých osobních postřehů se jedná zhusta o práce, mající za cíl prezentovat faktum skinheads vs. neonacisté v dikci „my“ vs. „oni“⁴⁰. V souznění s tím, co jsem nastínil úvodem práce, bych chtěl takový redukcující pohled nahodit, ba přímo vyvrátit, opíraje se přitom i o analýzu literatury sekundární, ziny a audiovizuální materiály⁴¹, než o zdroje primární povahy, které bývají povětšinou poznamenány nedostatkem terénní praxe.

Cílem není (post)subkulturu popsat v její faktografické objemnosti, která by byla spíše bezděčným shlukem dat, ale ze zmíněných faktů vybrat jisté reprezentativní momenty, ze kterých bude možné abstrahovat význam interních procesů ve skinheadské scéně. A sice těch, které napomáhaly konstruování nejrůznějších konceptů identit, které se později (jak se ukáže) projevily i ve scéně české. Jak už bylo zmíněno, použiji k tomu optiku strukturálního marxismu od Hebdige a později komparaci s postsubkulturní kritikou. Od souhrnného popisu situace v globálním kontextu přejdu na situaci v ČR, potažmo ještě Československa. V domácím kontextu budou zdůrazněny též některé obecně méně reflektované faktografické poznatky, jako je specifikum tzv. kališnictví, které již má blízko k poslední části práce. Jelikož je v tomto ohledu odborná literatura místy ještě příliš štíhlá, využiji i rozhovory se svými informátory a také zmíněné ziny. Závěrem kapitoly vložím jeden ilustrativní příklad dění ve scéně, získaný přímou participací.

---

⁴⁰ Podobně jako se o to pokoušel např. britský publicista George Marshall ve své knize *Skinhead Nation* (1996), kde se závěrečná kapitola jmenuje v překladu *My a oni: skinheads jako rozdělený národ*.

⁴¹ Čili jinak řečeno argumenty z pozic „každodenní praxe“.

4.1 Zestučnělá geneze na poli zahraničním

Vznik a vývoj první generace skinheads byl v odborné literatuře ilustrován nedlouho potom, co samotná subkultura vznikla a nikoliv bez náhody se stal jedním z klíčových témat badatelů z okruhu CCCS, jakými byli již zmiňovaní Clarke, P. Cohen, S. Cohen, Hebdige či McRobbie. Ti v souladu se svou strukturálně-marxistickou optikou kladli příčinu vzniku subkultury skinheads do kontradikce hodnot a zájmů zanikající britské pracující třídy vs. nové, na multikulturalismu a spotřebě založené moderní společnosti. Jinými slovy šlo o rozpor „[...] na ideologické úrovni mezi tradičním puritanismem pracující třídy a novým konzumpčním hedonismem. [...] Mods, parkers⁴², skinheads, crombies⁴³, všichni tito se různými cestami pokoušeli získat zpět společenskou soudržnost, která zničila jejich rodičovskou kulturu“ (Cohen P. 2007: 545).

P. Cohen, sledující interní proměny uvnitř této „ghettoizující se“, vytěšňované, avšak stále početné komunity (jako určitou „koncentrickou zónu“ vidí londýnský East-End), popisuje vznik subkultury coby pozvolný jev, který započal už nejpozději na samém počátku 60. let v podobě formující se subkultury mods a její reakce nejen na rockers (viz S. Cohen a koncept morální paniky), ale mj. na novou, svobodomyšlnou a stále více dominující subkulturu hippies. Ta byla pro mods na základě jistého společného althusserovského zakoušení a sdílení s vlastním (emicky vzato) vrstevnickým zázemím ztělesněním úpadku a dekadence. Jestliže zmiňovaní mods, parkers, skinheads a crombies byli stranou jednou, procházející pouze vývojem stylu na základě nových a neotřelých forem brikoláže, docházelo naopak mezi všemi těmito vs. hippies (potažmo

---

⁴² Definičním kritériem tohoto Cohenova dělení se staly některé krátkodobé módní výstřelky v procesu geneze stylu, konkrétně typ kabátu, který na sebe váže další brikolážní znaky.

⁴³ Jde opět o druh kabátu, charakterizujícího subkulturu skinheads dříve, než přišel v její druhé, punkové etapě do módy tzv. bomber, vojenská letecká bunda.

s podobnými hodnotami spojovanými studenty) k utváření ostře vnímaných symbolických hranic (Cohen A. P. 1985: 44-49). Ty pomáhaly udržovat a formovat skrze každodenní sdílené rituály (ibid: 50-63; Clarke in Hall, Jefferson 1976: 99-102) komunitu, ze které vzcházela celá samostatná, dynamicky se rozvíjející subkultura.

Řečeno sumarizovaně a více faktograficky, vzniká kolem roku 1963 v zázemí Londýna mládežnická subkultura mods⁴⁴, vzešlá z tehdejších hodnot pracující třídy, prochází krátkým vývojem a rozštěpením na dva tábory. První tábor víceméně rezignuje na své dosavadní statusové postavení a sblíží se s hippies. Druhá, radikálnější část (tzv. hard mods), opouští brikoláž, evokující představu starého „viktoriánského dělníka“ a zkombinovává novou brikoláž, adaptovanou na dělnické prostředí aktuální doby 60. let (srov. Mareš 2003: 404). Pláště a společenské boty do večerní společnosti jsou vyměněny za džíny a za boty s okovanou špičkou, překažející vlasy jsou stále více zkracovány⁴⁵.

Označení skinhead mělo původně význam spíše pejorativní a jako pojem sebeoznačující (jak užívá P. Cohen) se dostává mezi „holé hlavy“ až sebepřeznačením jakožto subverzivní praxí, naplňujíc tak althusserovské interpelativní charakteristiky (srov. Fulka 2002: 48).

Kromě symbolického vymezení se k hodnotám proměňující se britské společnosti a vůči hippies měl samozřejmě život prvních skinheadů i specifickou praktickou rovinu. Vyjma zájmu o fotbal coby

---

⁴⁴ Model P. Cohena viz příloha č. 9.3 *Schéma vzniku mods a skinheads*.

⁴⁵ Jiné dosti četné interpretace hovoří o zkracování vlasů spíše v souvislosti s vymezením se k hippies. Pravdou nicméně je, že v homologii celého utvořivšího se stylu by bylo možné hledat nejen reflexi a popření znaků, které byly vnímány jako „hippiesovské“ a „zženštilé“, ale právě tak i praktickou logiku, související s agresivním životním stylem: za krátké vlasy nebylo možné tahat, těžké boty byly výbornou zbraní, kšandy pomáhaly zvedat kalhoty do úrovně minimalizující bránění v pohybu a zároveň ztěžovaly pacifikaci pomocí převléknutí košile přes hlavu. Dokonce se u popisu vnitřní logiky stylu nabízí významný paralelismus se strukturálním funkcionalismem Petera Bogatyreva ve *Funcii kroja na Moravskom Slovensku* (1937).

sport dělnické třídy a s ním spojené počátky fotbalového chuligánství (viz Mareš, Smolík, Suchánek 2004) se na ulici přenášely stále více také brachiální střety se symbolicky vnímanými protivníky. Šlo nejen o hippies (příp. studenty), ale také některé přistěhovalce, obzvláště Pákystánců – odtud termín *paki-bashing*.

Další oblastí společenského vyžití bylo setkávání se na hudebních akcích. Jelikož v kontextu doby byla v Británii (Londýně) podobná zábava ještě dosti rozkastovaná dle společenského statusu, scházela se manuálně pracující mládež (či přesněji osoby socializované do podobného sociálního pole⁴⁶) v tančírnách, kde provozovali muziku (hudební styl rocksteady, pozdější ska a reggae) jamajští přistěhovalci tmavé pleti. Mnozí z nich tvořili další specifickou subkulturu, a sice rude boys, jež měla svou paralelu i na domovské Jamajce (Hebdige 1987: 55-58). Vliv rude boys na vznik skinheads je dnes bohužel obvykle značně přeceňován (srov. Klimšová 2010: 29) a nezřídka byly a jsou nepřesné informace o něm využívány coby primárně antirasistický argument v interním prostředí scény. „[...] Reggae bylo pro zábavu důležité pouze po několik měsíců v roce 1969. [...] Primární funkce spočívala v hledání ‚akce‘ a [společenského; pozn. aut.] vzrušení“ (Daniel, McGuire 1972: 12). Tak či onak byly vztahy mezi tmavými imigranty z Karibských ostrovů poměrně vřelé⁴⁷. Četné dobové prameny dokládají také existenci „černých“ skinheadů, byť se tací vyskytovali v relativně zanedbatelném měřítku a tehdy nebyli bráni ještě jako „senzace“.

⁴⁶ Ne nutně všichni skinheadi pocházeli z pracující třídy, jak CCCS s oblibou prezentovala. Důkazem jsou např. populárně-naučné knihy George Marshalla *Skinhead Nation* (1996) nebo *Spirit of '69: A Skinhead Bible* (1994). Proto by bylo vhodnější užívat spíše Bourdieův koncept sociálního pole a habitu (Bourdieu 1998: 9-25).

⁴⁷ Nejedním interpret rocksteady zasazoval do svého repertoáru skladeb texty o skinheadech. Bezesporu nejznámější ikonou se na tomto poli stal původem Jamajčan Laurel Aitken, příležitostně se na svých vystoupeních oblékající ve skinheadském stylu. V četných pozdějších rozhovorech pro nejrůznější ziny apod. autenticitu svého „skinheadství“ ovšem popřel – podobně jako se většina rude boys neztotožňovala se subkulturou skinheads.

Vysvětlení, proč byli tmaví přistěhovalci z oblasti Karibiku obvykle nejen zadobře se skinheady, ale nezdídko se angažovali i jako spoluprovoditelé paki-bashingu (Pearson in Mungham, Pearson 1976: 48-81), nespočíval pouze v jednotné skupinové sebeidentifikaci (Clarke in Hall, Jefferson 1976: 180-181) na principu společně sdílené in-group, ale – jak se ukázalo např. z McGuirových rozhovorů se skinheady – primárně ve faktu, že na rozdíl od Jamajčanů měli Pákystánci příliš specifické společenské rituály a vzorce chování, neslučitelné s logikou pochopení od standardně kulturně fungujícího západního člověka (ibid: 102; Hebdige 1979: 58). Převáděno do soudobé korektní mluvy – subjektivně uchopeno šlo o tzv. *nepřizpůsobivé* (srov. zin Skinhead Pride 1/1994: 7-9).

Od počátku 70. let nastává jev, kdy po boomu o několik let nazpět dochází k transformaci stylu do méně výrazné vizáže, což Clarke popisuje jako defuzi stylu (Clarke in Hall, Jefferson 1976: 188-189). Hebdige (1979: 92-99) pak přeneseně hovoří o postupné inkorporaci hegemonické moci vzdorujících příslušníků pracující třídy do proměněné sociální reality společnosti, na které musejí spoluparticipovat. Podobně nepříznivě zakoušená situace nastává i s jamajskou hudbou: „Reggae dospělo a skinheads pro něj navždy zůstali pouze nedospělými adolescenty“ (ibid: 59), čímž se míní jeho přilnutí k rastafariánství, exotické náboženské víře a v neposlední řadě k drogám – ani jeden z těchto bodů skinheadům nevyhovoval. A paradoxně v době, kdy se na půdě Birminghamské univerzity vedou o mods a skinheads nejvášnivější teoretizující debaty, je celý tento původní styl z 60. let pozapomenut a pokud nebyl pozměněn, „přežívá“ v daleko menší početní základně jen a pouze po Britských ostrovech⁴⁸.

Rychlého vývojového zvratu se dočká subkultura skinheads až ve druhé polovině 70. let, kdy do povědomí společnosti proniká slovo punk

---

⁴⁸ Určitou krátkodobou paralelu s mods a skinheads bychom našli tehdy pouze v australských velkoměstech (Marshall 1994: 38).

ve zcela novém významu, odkazujícím ke skupinám mladých lidí, páchajících na ulicích výtržnosti a též ke stejnojmennému novému hudebnímu stylu. Nyní také vzrůstá ve scéně i význam aktivit žen, označovaných u skinheads obecně za skingirls, čímž se zčásti kontrují teorie výzkumníků McRobbie a Garber. Hebdige (1979: 90-92) popisuje léta 1976 a 1977 jako moment nepřirozeného zlomu ve společnosti, kdy je společnost šokována novým, „drzým“ stylem chování a vizáží mladých, prudkým nárůstem nezaměstnaností postižených lidí, kteří se takříkajíc zčistajasna objevují v thatcherovské Británii. Podobně interpretuje také postupnou komercializaci celého stylu do mainstreamu jako obranu hegemonické moci vůči tomuto nepřirozenému zlomu a nazývá ji inkorporací na materiální (spotřební) a ideologické úrovni (ibid: 92-99), jak jsme si již naznačili dříve. Jednoznačně intenzivněji pak mohla být na aktérské úrovni vnímána „přeběhlictví ke komerci“ u mnoha v té době vznikajících kapel. A nejen to – kromě toho již roku 1977 byla návrháři představena luxusní móda „zcela na variaci punkového stylu“ (ibid: 96).

Hebdige tím popsal nejvýraznější, již pouhým externím pozorováním zachytitelné momenty, které charakterizovaly tzv. *první vlnu punku*, jež se dle něj nakonec utopila právě v procesu inkorporace. Skinheads v té době dostávají nový impulz, vedoucí k jejich „znovuvzkříšení“, a to do značné míry zapříčiněním některých kapel⁴⁹, vzešlých z punku a majícím blízko k původnímu odkazu skinheadské subkultury 60. let (viz Marshall 1994: 67-85). Zpočátku byla móda stále ještě usedlejší a více podobná právě letům dřívějším, nicméně poměrně rychle se transformovala do nové podoby, vycházející z punku, ale zároveň souběžně s tím svou brikoláží ještě více posilující homologii ze 60. let. Kromě již zmíněné funkce bot s ocelovou špičkou a kšand se objevuje stále více praktických vojenských prvků oblečení, např. letecká bunda bomber, jejíž kluzký materiál a absence límce se ukázaly být opět

---

⁴⁹ Např. nejznámější Cockney Rejects, Cock Sparrer či Sham 69.

výhodné při hojně provozovaných pouličních střetech (svou roli u toho sehrál samozřejmě mj. fotbal). Homologie stylu sledovala maximální „tvrdost, maskulinitu a příslušnost k pracující třídě“ (Hebdige 1979: 114). Podobným způsobem vyznívala preference např. bílých triček namísto jiných, opticky zeštíhlujících barev, anebo úzké a ohrnuté džíny, upravované často navíc podomácku vyleptáváním světlých ploch⁵⁰.

Obdobně bylo možné performovat styl nejen na úrovni vizuální, ale taktéž v rovině verbální a non-verbální komunikace (ibid). V Londýně, pro scénu investigativní oblasti, se mezi skinheady stal typickým tzv. cockney slang, asociovaný obvykle s nižší společenskou třídou. Z jeho lexikonu pak také pochází slovo „oi“ coby pozdrav a zvolání⁵¹. To se určitou cestou dostává mezi skinheady a punkery, kteří po roce 1980 uvádějí v život tzv. *druhou vlnu punku*, nejvýraznější ve své vizuální podobě a v povědomí širší veřejnosti také nejstereotypnější. Ta je v hudbě nazývána streetpunkem, či více ve spojitosti se skinheady oi-punkem (Wiseman-Trowse 2008: 136-140; srov. Mareš 2003: 406). Zejména oi-punk (později hudba produkovaná skinheady obecně) po značnou dobu odolávaly a povětšinou stále odolávají tomu, co Hebdige vyjadřuje termínem inkorporace, viz dále. Můžeme se proto nyní pomaličku dobrat patřičné interpretace v duchu později zkritizovaného Hebdige, proč shledávám, že tomu tak bylo, neboť se to ukáže důležitým i pro český kontext.

Před úplným „znovuzkříšením“ skinheads existovala totiž v rámci vzniklého punku poměrně významná protispolečenská provokace v podobě nošení nacistických emblémů. Neměla vyjadřovat propagaci této ideologie, ale spíše odpor k hodnotám rodičů, kopírujících autoritářský konzervatismus tehdejší britské společnosti (Gelder 2007: 95; Hebdige 1979: 116). Vedle toho ale zároveň existoval u širších vrstev

⁵⁰ V českém kontextu známé jako „savování“. K ilustrativnímu příkladu viz příloha č. 9.5 *Brikoláž scény z první poloviny 80. let v Británii*.

⁵¹ Česky nejlépe přeložitelné jako „hej“.

společnosti latentní rasismus, z něž mohly odvozovat své úspěchy různé politické subjekty, nejvýznamněji pak (British) National Front (NF), a také toho nejrůzněji populisticky využívaly⁵². Silné těžiště tohoto latentního rasismu se nacházelo právě mezi nezaměstnanou mládeží, která inklinovala mnohdy k punkové subkultuře. NF se proto populisticky snažila rekrutovat stále více nespokojené mládeže do svých řad. Mnohdy zcela bez jakékoliv návaznosti na předchozí symbolické, neideologické nošení svastik se nyní mnozí punkeři (či sympatizanti punku) začali shlížet ve skutečném radikálním nacionalismu či dokonce v odkazu nacismu a zhusta začali přijímat skinheadský styl, jehož celková homologie byla tomuto pomyslnému obrazu nejbližší (srov. Sabin 1999: 199-218). Po průniku těch nejradikálnějších myšlenek i mezi kapely (ibid: 207-210) bylo skrze muziku – coby mocný interní mediální kanál – o rozšíření takových ideologií definitivně postaráno.

Hlavním tahounem byla v tomto směru již od roku 1977 kapela Skrewdriver, která přešla rychle od image punkové kapely ke skinheadské. Zde se datují nejen počátky nazi-skinheads, ale také vzniku RAC (Rock Against Communism) a mezinárodní neonacistické organizace Blood & Honour. RAC byl později po dobu mnoha let rovněž spjatý se samostatně a později se utvořivším oi-punkem.

Po téměř celou dobu 80. let v Británii nebyla skinheadská a zčásti dokonce ani punková scéna prakticky vůbec jednoznačně rozdělena na neonacisty vs. antirasisty, jak je někdy mylně uváděno. Existovaly samozřejmě názorové platformy, jako bylo např. RAR (Rock Against Racism), který mimochodem vznikl coby reakce na projevy rasismu sympatizantů NF ještě dříve, než se objevil RAC (Marshall 1994: 95). Objevovaly se kapely, ať už rockové, punkové či pro skinheadské publikum (tady šlo v největší většině případů o ty, jež hrály ska – v té

---

⁵² Velice zevrubně se tomuto tématu věnuje rozsáhlý kolektiv autorů z CCCS, kteří pod svou hlavičkou vydali studii *The Empire Strikes Back: Race and Racism in 70's Britain* (1982).

době svižnější tzv. two tone), které se otevřeně angažovaly v kampani RAR. Vyskytovalo se nemálo podporovatelů antirasistických kampaní ze strany představitelů všech subkultur mládeže, kterých se dotýkala. Přesto však obrovská část tehdejších skinheadů a zčásti i punkerů balancovala tzv. „na hraně“ s neonacismem, či ještě častěji s radikálním probritským nacionalismem. Hajlování se stávalo prakticky denním chlebem i u politicky (rozuměj v NF apod.) se neangažujících osob, a to bez ohledu na jejich subkulturní styl oblékání či preferenci muziky⁵³. Šlo o hru se systémem a mocí – v jistém rozhovoru se vyjádřil přílehlavě brightonský skinhead: „Za co bojujeme? Vlastně za nic. Prostě jenom protestujeme...“ (zin Messenger 5/1997: 23). Ve vzpomínkovém interview, otištěném v českém zinu Tradice, dodává jiný dlouholetý skinhead, žijící v té době v Londýně: „Ale vzpomínám si, jak můj tatínek někde četl, že Madness⁵⁴ jsou fašounská kapela. Což je samozřejmě blbost. Můj pocit je, že ta doba byla typická svou zmateností. O všem existovalo několik protichůdných zpráv. [...] Vzpomínám si, jak jsem jako malý seděl na nějaký podělaný hodině vyšívání [...] a najednou na mě učitelka vyjela: [...] ‚Ale no tak, černý ti nevaděj, jenom Pákystánci!‘ Tak co jsem jí na to měl říct? George Marshall napsal, že v té době chodila spousta lidí chodila (sic!) po školách a pořvávala: ‚National Front! National Front!‘ Ale doopravdy u nich nikdo nebyl. Šlo spíš o módu [...] Bylo to prostě zmatený, spousta protimluvů“ (zin Tradice 01/2002: 4-5).

Nebylo by zdaleka těžké nalézt nespočetně příkladů, na kterých by bylo možné demonstrovat relativní ideologickou unifikovanost tehdejší britské skinheadské scény, jež byla vzorem i pro později vznikající scény v jiných zemích. Na otázku „[...] Co si myslíš o nacionalistických kapelách

---

⁵³ Ilustrativním příkladem budiž fotografie z první poloviny 80. let, kterou uvádím v příloze č. 9.6 *Britská scéna v polovině 80. let*. Podobných dobových snímků se lze snadno dohledat např. na řeckém webu Glory Days of RAC (<http://gloryrac.blogspot.com/>), o jehož podstatě bude ještě řeč dále a odkud byla fotografie převzata.

⁵⁴ Ska a two tone kapela, která se angažovala mj. v antirasistických kampaních.

jako Skrewdriver, No Remorse?" odpovídá zpěvák kapely Battle Zone: „Kapely jsou velmi dobré, speciálně Skrewdriver a členové mnoha z nich jsou našimi přáteli, [...] ale bohužel nesouhlasíme s některými jejich politickými problémy. Nejsme nazi..." (zin Hubert 4/1993: 8). A dále se dozvídáme: „Posloucháme [jako kapela; pozn. aut.] spoustu věcí, ale nejčastěji 4 Skins, Skrewdriver, Skullhead, Squadron, Last Resort, Condemned 84, Angelic Upstarts, Sham 69. No a kapely z roku '77 jako třeba Sex Pistols⁵⁵" (ibid: 7-8). Souhlasme se sebeidentifikací členů Battle Zone a nazvěme tento ostře nacionalistický, ale zároveň nevyhraněný názorový okruh jako **white power**, ačkoliv platí, že „hrajem oi!" (ibid: 7).

Zmíněná vyprofilovaná a cílená opozice, která před koncem 80. let na Britských ostrovech existovala, sledovala mnohdy zcela konkrétní politicky motivované cíle. Šlo kupříkladu o prosocialistickou kapelu Redskins či otevřeně levicové Angelic Upstarts, které jsou pravděpodobně nejznámějšími, ale jde i o jiné. Část z nich byla napojena na ANL (Anti-Nazi League), vzniklé z iniciativy silně komunizující Socialist Workers Party (Sabin 1999: 215). Byla to právě často prolevicová politická motivace, co motivovalo takto orientované skinheady k fyzickým konfrontacím s nazi-skinheady (srov. zin SkinRead 05-06/2005: 7-15).

Většina kapel, angažujících se otevřeně v boji proti rozrůstajícímu se vlivu radikálního britského nacionalismu či neonacismu, nehrála zprvu po hudební stránce tehdy modernější oi-punk, ale styly etablované již dříve. Tomu se podřizovalo zčásti i publikum, preferující buď akce spíše oi-punkové, nebo laděné více ve stylu two tone, ska, northern soulu apod. Ti z druhého okruhu přitom začali být označováni za „tradicionály“, patrně díky hudební návaznosti na 60. léta a první vlnu skinheads (srov. Pilkington in Pilkington, Ochmeľchenko, Garifzianova 2010: 2). V obecné

---

⁵⁵ Jde o směs skinheadských a punkových kapel bez jakéhokoliv cíleného ideologií podbarveného výběru – od ryze apolitických až antirasistických, přes nacionalisty až k těm, které otevřeně podporovaly Blood & Honour.

rovině se postupně ustanovilo, že oi-punkové akce vyhledávaly osoby snáze inklinující k jistým projevům rasismu nebo vyjadřující radikálnější své nacionální cítění (např. trika s potiskem britské zástavy apod.), než stylově více smíšené publikum two tone hudby. Oi-punk znamenal *nový* impulz a *nový* nepřírozený zlom ve stále konzervativní britské společnosti, která si o zhruba pět let dříve prošla nepřírozeným zlomem, morální panikou a následnou inkorporací do společnosti u první vlny punku, jak vylíčil Hebdige. Na pořad dne se s touto druhou etapou punku nyní dostává eskalující fotbalové chuligánství (viz Mareš, Smolík, Suchánek 2004), šokování ještě výstřednější brikoláží, než v případě 70. let, gradující násilí a již zmíněné permanentní projevy rasismu (a to včetně některých punkerů). Díky tomu, že celá subkultura skinheads nebyla výrazně názorově binarizována⁵⁶ a kromě nově etablovaných nazi-skinheadů se i tací, co se nehlásili otevřeně k NF, Blood and Honour aj., projevovali silně nacionálně či rasisticky, dostala se nyní hegemonická moc po boku s širší veřejností před dilema „přizpůsobení všech soupeřících definic svému prostoru“ (Smolík 2010: 74). Gradující záměrné útočení na symbolický řád (ideologické) společnosti (Hebdige 1979: 91) dospělo nyní společně s od nazi-skinheadů přeneseným stigmatem (ideologicky) ilegálního neonacismu do fáze, kdy nemohla již althusserovská interpelativní vazba zabezpečit inkorporaci označovaných subjektů do sféry mocenskou hegemonií ovládané společnosti, ledaže by tato moc upravila sama svoji podstatu změnou vymáhaných zákonů, což samozřejmě nepřipustila⁵⁷.

---

⁵⁶ Představme si situaci spíše jako plynulý přechod od jednoho pólu k druhému, kdy více než jasně vymezené sociální kategorie (nepočítáme-li v to homogenizující sílu členství v politizujících organizacích) nalézáme masu jednotlivců, kteří jednají do značné míry situacionisticky. Pozitivistická unifikace subkultury skinheads do podoby neprostupného celku a jeho následná typologizace do subforem je podobným konstruktem, jako např. konstituování pojmu (homogenní) pracující třídy pro účel vzniku politicky efektivní skupiny (Jenkins 1996: 88).

⁵⁷ Neboť platí, že „[...] funkcí ideologie je současně konstituovat jednotlivce, kteří jsou jí podrobeni, jakožto subjekty. Mezi ideologií a subjektem tedy existuje jakési fundamentální dvojí

Nepřirozený zlom proto rozštěpil subkulturu nikoliv zevnitř, ale zvenčí: **a)** nazi-skinheadům bylo mocenskou hegemonií zabráněno v inkorporaci do legální společenské reality na základě již panujících zákonných norem; **b)** na zbytek, projevující se svými útočnými provokativními snahami out-of-subculture obdobně⁵⁸ (jakkoliv se vnitřně nemuseli s neonacismem ztotožňovat), plus na skinheady, angažující se antirasisticky, padlo právě tak stigma připsané nazi-skinheadům (díky pro nezasvěcené navenek shodným rysům všech skupin). Ve finále došlo tedy k tomu, že zatímco u skupiny a) nemohlo dojít k nevyhnutelné inkorporaci do masové společnosti ani materiální (spotřební) cestou, ani ideologickou, u skupiny b) bylo dlouho toto značně problematické, či taktéž nemožné. Skandalizující mediální tlak proto dlouho ani u otevřených antirasitů s „holou lebkou“ nedospěl do fáze, kdy by byli tací znovu tak skandálně a „objevně“ redefinováni jakožto (obrazně) „vzorní členové rodinného kruhu“ (ibid: 98).

Postmodernisté, nejvýrazněji z nich pravděpodobně Muggleton s Weinzierlem, by se snažili dementovat tento výklad poukazem na skutečnost, že nelze v současnosti hovořit o linearitě procesů, formujících subkulturu mládeže. Používaje k argumentaci především výzkumy Redheada ohledně taneční scény (Muggleton, Weinzierl 2003: 19) však dle mého názoru popisují stav charakteristický právě pro (post)moderní subkultury mládeže, kde je na základě minimálních snah o subverzivní praxi temporalita jejich přechodu od nepřirozeného zlomu k inkorporaci minimální, ba dokonce na masové (a nejviditelnější) úrovni často organizovaná mainstreamovými inkorporačními kanály (viz Huq 2006:

---

pouto: bez subjektů není ideologie, ovšem tyto subjekty jsou konstituovány právě skrze ideologii“ (Fulka 2002: 31).

⁵⁸ Viz příklad se zmíněnými Battle Zone a kromě nich též na spektrum mnoha obvykle méně radikálních jedinců, kamarádkých part apod.

55). Probíhají-li však prohibiční snahy ze strany hegemonické moci⁵⁹ (Hebdige 1979: 97) skrze stigmatizaci pomyslného okruhu soupeřících definic (rozuměj všech skinheads bez rozdílu), ocitá se subkultura mládeže permanentně ve fázi před inkorporací materiálního (spotřebního) a ideologického rázu. Z této propozice při výkladu dále vyjdou.

Návazně na předchozí teoretickou vsuvku můžeme nicméně vysvětlit kauzalitu, proč se koncem roku 1986⁶⁰ a o to víc v letech následujících objevují veřejně v New Yorku plakáty, propagující myšlenku SHARP, neboli „skinheadů proti rasovým předsudkům“ (Marshall 1996: 3-8). Subkultura mládeže mezitím proniká i do Ameriky a je tu přijímána taktéž ve spektru obojí názorové polarizace. USA byly spolu se zbytkem světa ochuzeny o první vlnu skinheadské subkultury, provádějící poměrně běžně zmíněný paki-bashing a zároveň místní antirasistická scéna nebyla agitována politicky, jak to bylo obvyklejší v Británii. Názorová platforma SHARP se zde možná právě proto etabluje na bázi nepolitického patriotismu či až mírného nacionalismu, odvolávající se na vlastní pojetí ústavy a s vizí, že rasisté nejsou (a nebyli) skutečnými skinheady⁶¹. Jelikož se masmédia neangažovala v nápravě očerňující nazifikující stigmatizace, pomyslnému „vykořenění ze sféry lidí“ (Hebdige 1979: 98), vznikla potřeba destigmatizace skrze vlastní sebe prezentaci. Metaforicky vzato, SHARP *de facto* cíleně, trajektorií out-of-group, hlásali „nejsme krysy“ (ibid: 92). Myšlenka se dostává koncem 80. let do Evropy skrze propagaci britské kapely The Oppressed (která byla také jedna z prvních, jež vnesla do samotného oi-punku antirasistické poselství) a silně zde zakořeňuje – oproti Americe však daleko silněji ve spojení s

⁵⁹ Bezpředmětnými se nyní mohou stát diskuze a anti-neomarxistické kritiky o objektivní existenci takové moci, neboť jmenovitě subkultura skinheads, jakožto i většina dalších, vzešlých později z punku, se vymezují v subjektivním vnímání (navíc i dle Muggletona nezanikající) autenticity často s až „paranoidním“ přesvědčením o její údajně *reálně* zakoušené existenci.

⁶⁰ V některých pramenech je uváděn až rok 1987 (např. Mareš 2003: 407).

⁶¹ Viz propagační plakát z roku 1989, ke shlédnutí umístěný např. na webu Toronto Skinheads Against Racial Prejudice.

prolevicovými politizujícími organizacemi, které se tu stačily etablovat již dříve. Propagace názorové platformy SHARP a později také už otevřeně levicového názorového směru RASH (Red and Anarchist Skinheads) probíhala dále hlavně skrze interní média, ziny, hudební texty aj., kde měla druhý úkol – uměle zbavit vlastní scénu vzrůstající xenofobie.

S průběhem 80. let, či nejpozději počátkem let devadesátých, proniká povědomí o skinheads a punks prakticky do všech postindustriálních zemí světa a to jak skze masmédia převážně skandální formou, tak přes média pro scénu interní, korigující autentičtější stav věcí. Schematizovaně se jednalo nejdříve o zmíněné USA, dále Kanadu, Austrálii, Skandinávii a *de facto* Evropu až po tzv. železnou oponu (určitou výjimkou pak byla obecně liberálnější Jugoslávie), později o státy za touto oponou, Japonsko, Jižní Koreu a země Latinské Ameriky a nakonec o jihovýchodní Asii, Čínu, JAR a některé muslimské země (především Turecko). Totalitarismus moci některých socialistických zemí přitom působil v rámci rozvoje tamějších scén značně kontraproduktivně, takže např. dochází k situacím, kdy se do ČSSR dostávají desky brazilské punkové produkce (srov. Fuchs 2002: 106), kdežto na domácí půdě je možnost vydat vlastní muziku zatím pouze čirou fantazií.

V jednotlivých zemích se mnohdy velmi rychle etablují některá lokální specifika, což je fakt, omezující platnost teorií birminghamské školy. Bennett a Kahn-Harris (2004: 36-37) vidí příčinu tohoto jevu v tzv. globalizaci, prokazující tím jen jev multikulturizace a sebeidentifikační diverzifikace na prahu postmodeny. Smolík (2010: 79) zmiňuje v tomto ohledu kritiku, že britský teoretický koncept zaměřil své bádání na „bílé muže z dělnické třídy“, což je pouhý specifický výsek celkové mozaiky mládeže. Kupříkladu v Japonsku se již na počátku 90. let ujala mezi skinheady představa návaznosti na samurajské hnutí⁶², která ve své homologii používala specifickou brikoláž v hebdigeovském smyslu slova.

---

⁶² SSS – Samurai Skinhead Spirit.

Skinheadi se zde oblékali do uniformní černé barvy, používali speciální šátky na hlavy, nosili nášivky s pseudomytologickou symbolikou (často i evokující dojem nejrůznějších fašistických symbolů), či poměrně záhy pozměnili grafiku zinů, texty a celkové vyznění hudebních melodií do podoby, která měla snáze vyvolávat dojem starého japonského héroismu. Lokální specifika ovšem nemusí být odvozována pouze etnicko-historický kontext. Návratem do USA tamější „bílou pracující mládež“ zastihla vlna popularizace skinheads a punks v době, kdy se na stejném undergroundovém poli úspěšně rozvíjel hudební styl hardcore⁶³. Jak u punku, tak ještě výrazněji u skinheads, nedošlo po velmi dlouhá léta k aplikaci britského modelu obou subkultur, ale k určité fúzi a splývání v návaznosti právě na hardcore (srov. Wiseman-Trowse 2008: 140-143). Punk tu místy dlouho postrádal vizuálně provokativní efekt a mnozí skinheads se v USA dodnes hrdě hlásí k abstinenci, vegetariánství a dokonce k orientálním náboženským směrům, ač se prohlašují za patrioty. Specifičnost vývoje scén v rámci jednotlivých oblastí či hranic národních států je proto potřeba brát v potaz nicméně až pobočně, chceme-li interpretovat procesy probíhající v nich samotných. To se ukáže jako velmi důležité v následující podkapitole o českém prostředí.

Jelikož není účelem práce zabředat do popisné faktografie reality jednotlivých scén v Evropě a jejich specifík, hledíme nyní společný model, který by většinu zdejších scén spojoval. Tím se ukazuje fakt, že prakticky všechny země přijaly tento světonázorový polarizující model: **a)** skinheady – neonacisty či neofašisty, kteří se otevřeně hlásili k návaznosti na specifitu těchto politických dogmat v historii svého státu;

---

⁶³ Původní, tzv. old school hardcore, kombinující punkové a metalové hudební prvky, byl charakterizován uvolněnějším oblečením (zaměřoval se spíše na ideové poselství než na vizuální styl sebevyjádření), orientací na realitu (odmítání mytologizujícího, určitou výjimkou je však občasné přihlášení se k některým orientálním filozofiím) a mnohdy i omezenou konzumací masa, alkoholu či drog, které zkreslují vnímání otevřené pravdy (viz Haenfler 2006: 37). Ve svých představách se zhusta odvolával na tematiku a ideovou konstrukci ghetta a života v něm (nerozlišování barvy pleti, skateboarding apod.).

b) skupinky skinheadů (obvykle ze zázemí větších měst), sympatizujících otevřeně s myšlenkami SHARP nebo RASH, **c)** široké spektrum nezařaditelných, převážně rasisticky a silně pronárodně orientovaných skinheadů, odmítajících však z pohledu moci ilegální totalitní ideologie.

K nepřírozeným zlomům dochází ve všech postindustriálních zemích a následná inkorporace se nedaří přesně tak, jak tomu bylo v Británii. V Rusku si tohoto stavu všímá u nazi-skinheads např. tamější významný odborník na extremismus Alexander Tarasov v *Changing Subcultures: Observations on Skinheads* (2008). Stát se snaží o kontrolu nad veřejnými organizacemi (rozuměj potencionálními soupeřícími definicemi hegemonické moci), ale jelikož skinheads nejsou registrovanou a právně zakazatelnou organizací, nemohou být rozpuštěni. Mocenskoprávnímu aparátu tedy nezbyvá, než si mnohdy uměle pomáhat „pomocnými berličkami“ při potírání nekontrolovaného *bujení* těchto antisociálně definovaných forem.

První léta scén ve většině zemí (zejména západní Evropy) byla charakteristická vždy spíše dominancí latentního či otevřeného rasismu, umně roubovaného na lokální sociokulturní podmínky. Jestliže Londýnu vévodilo napadání Pákystánců, byli to ve Francii přistěhovalci ze zemí Maghribu a v Německu Turci (viz Möller, Schuhmacher 2007: 125-127). Obdobně vyznívalo pronárodní poselství, které zprvu obvykle i u nazi-skinheadských kapel aplikovalo značný lokální patriotismus. Nemálo hudebních spolků z dob vznikajících nepřírozených zlomů bychom mohli považovat za blízké výše uvedenému označení white power. Shodným rysem bývala většinou nevalná hudební kvalita kapel a agrese na koncertech, často směřovaná také proti představitelům ostatních subkultur mládeže, včetně punku.

Díky zínům a zvýšení informovanosti o původní britské scéně začíná postupně docházet k rozpadání prvotního jednotného „Babylonu“

a následně k polarizaci skinheadské subkultury v názorovém spektru. Uplatňuje se propagování poselství SHARP a RASH a nezařaditelných nacionalistů postupně ubývá – odliv nastává buď pod křídla neonacismu, radikalizujícímu se a stále více uplatňujícímu nadnárodní element uvažování, nebo mezi nepolitické či otevřeně antifašistické struktury. Permanentní tlak hegemonické moci se ukazuje signifikantním také v sebeidentifikaci příslušníků ne- či cíleně anti-rasistických skinheads, kteří nesouhlasí s labellingem „(antisystémový) extremist“. Prakticky ve všech západoevropských zemích se toho času mj. velmi ujímá brikoláž nového klíčového pojmu **crucified** (ukřižovaný), jehož sémantickým denotátem se stává symbol na kříži přibitého skinheada, vyjadřujícího tímto celou řadu dalších symbolických konotací – od zveličeného „utrpení“ uštěďřovaného neprávem od pravdy nevědomé společnosti a pranýřování „nevinných“, až po prezentaci svojí osoby uvnitř scény jakožto nerasistického skinheada. Mezi nazi-skinheady se podobná symbolika objevovala poskrovnu, nezřídka z prosté nevědomosti.

Budeme-li poněkud generalizovat, probíhá podobným rázem konec 80. a celá 90. léta, pochopitelně s přihlédnutím k faktu, že čím více od Britských ostrovů na východ, tím později (v řádu několika let) dochází ke konci této etapy, kterou bychom (pravděpodobně ale se subjektivně motivovanými výhradami některých aktérů) mohli označit za „zlatou éru“ skinheads a punks (v podobě své druhé, oi- a streetpunkové vlny). Paradoxně to byly právě interní konflikty mezi Bourdieuho taste vs. distinction, vytvářející záminku k utváření skupinových hranic, represe hegemonické moci zobecňovaná přes existenci nazi-skinheadů, a dále stále ještě existující zázemí nezařazených, potencionálně fašizujících skinheadů a konečně mainstreamové nevyslyšení „nářku“ většiny nespravedlivě stigmatizovaných, co všechno ve finále dokázalo zabránit inkorporaci scény, která přichází shodou okolností přibližně ve chvíli, kdy se po světě již zcela masově rozšiřuje internet (opět zcela generalizující za to uměle dosadme rok 2000). Přibližně v ten čas dochází k několika

zajímavým proměnám a zvrátům v trendu, který nabíral svůj směr již o zhruba dvacet let dříve a zůstával z popsaných důvodů nezměněn.

Za prvé se jednalo o myšlenku *skins & punks united*. V mnoha zemích na evropském kontinentě došlo během výrazných nazifikací tamějších skinheadských scén k „rozbratření“ těchto od 70. let tak příbuzných subkultur mládeže (srov. Smolík 2011: 190). Zatímco např. Bennett (2002: 455-459) upozorňuje u insiderů v nových, v 80. a 90. letech vzniklých (post)subkultur mládeže na celkovou proměnu jejich vnitřního sebevymezení se proti údajné (akademicky zkritizované) hegemonické moci a Muggleton s Weinzierlem (2003: 13-16) zmiňují jejich narůstající apolitičnost, děje se v tomto ohledu v 80. a 90. letech mezi skinheads a punks spíše pravý opak. Přejícná náklonnost k členství v subkultuře (Muggleton 2000: 52) a vybředání ze zázemí pracující třídy jsou sice viditelné, neděje se tak ale u aspektů jiných, mezi něž patří právě apolitičnost. Skinheads bývají nadále masmediálně asociováni s neonacismem, punks pak s anarchismem (viz Charvát 2007: 123; Chmelík 1999: 12-13). Uvnitř jednotlivých scén (ve výše uvedeném Irwinově, mikrosociálním pohledu) dochází k propagování myšlenky o vzájemné jednotě, přičemž se tito propagátoři odvolávali prvořadě na situaci známou v Británii, ochuzenou však o rasistický podtext, jehož pozdější důsledky ve scéně byly nyní již všem známy. Popsaný jev souvisel s interní představou depolitizace navenek vyznělých stereotypů, panujících uvnitř subkultur a predikujících tím do velké míry i budoucí směřování „nováčků“, kteří se ke skinheads či punks přidávali. Punk v té době již dávno prošel vývojem, kdy se z něj odstěpila „zavrženíhodná“ složka, vnímaná jako „komerční póza“, žijící svým vlastním životem, ale také složka tzv. crusterů, hardcore punku apod., kteří spíše než na vizuálně provokující prvky kladli důraz na politizující smýšlení (navenek působícího jako „anarchismus“). Zbývající široká a těžko ohraničitelná masa punkerů a na druhé straně jejich protějšků – spektra nenazifikovaných skinheadů – byla různými informačními kanály (ziny,

hudební texty, později internet) seznamována s představou united, tedy jakéhosi imaginativního sousedství, obydlování (dwelling) rámcově podobné scény všech „politiku neřešících“ a antifašisticky smýšlejících názorových nuancí a stylových variací, vzniklých porůznu v této „jedné scéně“. To se všeobecně dařilo (záleželo vždy samozřejmě na lokálních podmínkách, jak, kdy a s jakým výsledkem byl model představy skins & punks uplatňován, zdali bylo vůbec třeba). Díky této strategii se mohly stále ve větší míře projevovat stylová heterogenita a pluralita, asociovaná u Muggletona s postmodernismem⁶⁴. „[Jaký je; pozn. aut.] rozdíl mezi skinheadama a punkáčema? Odpověď: ne víc než 5 milimetrů vlasů, to je všechno“ (zin I.D. Revue / Clockwork Legion 1/2004: 17).

Za druhé, obvykle v poněkud pozdější době (až po roce 2000), dochází k pomalé inkorporaci skinheads do (subjektivně vnímaného) mainstreamu, a to charakterově velmi obdobně jako bývají definovány všechny (post)moderní subkultury mládeže, např. taneční scéna (Redhead 1997b), gothic (Hodkinson 2002), tzv. pin-up girls (Chamberlin 2007: 189-201), ale i mnohé jiné. S přičiněním vzrůstajících možností interních forem komunikace mezi *nejen* insidery scény a v rámci toho popularizováním antirasistických ideálů, které by měly „osvobodit“ subkulturu skinheads od rasisticky smýšlejících jedinců (nazi-skinheadů, ale hlavně ještě neoddělivších se jedinců s těžko charakterizovatelným – zjednodušeně white power – názorem), dochází nejprve k masové depolitizaci subkultury na úkor radikálněji pravicově smýšlejících jedinců. Myšlenky názorových frakcí SHARP a RASH, zejména pak v Evropě a v radikálnější podobě později přeneseně v zemích Latinské Ameriky, začínají rychle získávat na popularitě a stoupencích. Muggletonovo flexibilní překračování subkulturních hranic a rostoucí heterogenita stylu

---

⁶⁴ Samozřejmě jde opět o poněkud generalizující model. Tzv. skunx („ani skinhead, ani punker“) byli v menší míře viditelní vždy (dokazujíce tím vzájemnou blízkost obou subkultur mládeže). Obvykle ale nesli nepozměněné prvky původní brikoláže. Wiseman-Trowse (2008: 140-145) nastiňuje okruh mládeže kolem hudebního stylu hardcore jako částečný příklad tohoto jevu.

se začínají uplatňovat naprosto zřetelně: k „denazifikovaným“, destigmatizovaným skinheadům se nově přidávají jedinci, kteří překračují subkulturní hranice (nejsou ale už neangažovanými sympatizanty, ale tvoří nyní nově subkulturu samotnou). Poměrně složité procesy, které si detailněji demonstrujeme až v následující podkapitole, vrcholí tím, že (z emické, insiderské perspektivy) dochází k situaci nejrůznějšími informátory reflektované ve smyslu „už ani není poznat, kdo je skinhead a kdo už ne“, a to včetně samotné kolébky subkultur skinheads a punks, Británie. Ta má svou „zlatou éru“ již dávno za sebou⁶⁵, ostatně v realitou inspirované knize *Skinheadi* (2009) to naznačuje i její autor, beletrista John King – identita mladých je např. fúzí hip-hopového a skinheadského stylu a to, jak se individuálně vyprofiluje, je naprosto voluntární záležitostí. Dochází ke ztrátě homologie stylu – Muggleton (2000: 44-45) začíná mít pravdu, když mluví o stylové heterogenitě, která pomalu přestává sledovat původní vnitřní logiku stylu a stává se v mnohých případech spíše jen estetickým kódem (ibid: 46), přebírajícím prvky často situacionisticky a nezřídka jen pro potřeby Redheadovy clubculture, tedy scény performované ponejvíce jen v klubech. Nicméně v rámci zahraničních internetových diskuzních fór⁶⁶, ale i v reflexích v mnoha zinech apod., se objevuje stále větší nespokojenost některých ve scéně se angažujících jedinců se stavem „rozpadající se“ scény na základě „pozérství“ mladých SHARP „z řad studentstva“. Zároveň boje mezi SHARP a RASH vs. nazi-skinheady přesouvají z ulic na internet⁶⁷, či jsou

⁶⁵ „[...] jinak tady po skinech neštěkne pes, zahlídla jsem tu jenom pár starých, ale jinak je to tu mrtvý, náš učitel angličtiny prožil 70. léta mezi skins a co jsem se ho ptala, tak říkal, že se skinheadská scéna transformuje, hooligans si nechali narůst vlasy, aby je pustili na fotbal a takový ty typický, tak to jsou gayové. Prý se to všechno transformuje do gay scény jako v Německu“ (inf. Alena.89 2009: e-mail). Gay skinhead scéna je přitom samostatnou, se skutečnou (post)subkulturou skinheads pramálo související mezinárodní komunitou, využívající převážně pouze jen původní homologii tohoto stylu coby formy fetišizmu.

⁶⁶ Skinheads.net (<http://skinheads.net/>). Sledováno cca. od roku 2006.

⁶⁷ Např. o východoevropské scéně: „Redskins u nás jsou většinou vyholení studenti, co většinu času tráví diskuzemi o třídním boji na internetu [...]“ (zin Bulldog 23-24/2002: 115).

zcela zapomenuty a ideologické hranice jsou povíce jen mechanicky kopírovány, než utvářeny veřejně. Nazi-skinheads, kterým je nadále a permanentně zabráněno v inkorporaci do struktur hegemonické moci (či mainstreamu), totiž mezitím odrůstají nezřídka ve zcela samostatnou a nezávislou (post)subkulturu. Podobně tomu bylo o něco dříve také u fotbalových chuligánů (viz Redhead 1997a).

Právě mladá generace antirasisticky zaměřených skinheadů, mnohdy studentů, mohla vytvořit přesvědčivější obraz pro média, která konečně přešla ve výrazném měřítku do fáze akceptace skrze ideologickou inkorporaci (Hebdige 1979: 96-99). Nový mediální diskurz působí jako kolovrátek a strhává do scény zbrusu nové skinheady⁶⁸.

Zcela samostatnou analýzu by pak zasloužily hudební styly a trendy, které jsou a byly se skinheads spjaty. Nejpozději od konce 90. let dochází ke komercializaci ska hudby (two-tone, ska-punk, ska-core), čímž je míněno její definitivní odpoutání se od původních kořenů, spjatých se skinheads. Procento těchto kapel, které by posluchačstvu z řad skinheads, punks (či příbuzným stylům v rámci irwinovské společně sdílené scény) vyhovovaly, se rapidně ztenčuje a rovněž takové koncerty se stávají místem setkávání pro skinheady „diskofilních“ jedinců (jakkoliv by tito nemuseli s podobným labellingem souhlasit). Pověštinou i mnoho „přijatelných“ kapel je navenek jakousi s postmoderními charakteristikami spojovanou fúzí, těžko zařaditelnou do subkulturního rámce.

Nejpozději uprostřed minulého desetiletí nastává podobná masivní komercializace také již u poměrně starých hudebních stylů, jakým je hardcore (splýváním s metalem), tzv. irish (folk)punk, ale především pak

---

⁶⁸ Jde o navlas podobný proces, jaký popisuje u freetekna coby travellerské subkultury Kočandrle (2010: 64): „Díky těmto praktikám se tyto původně odlehle freeparties stávají otevřenějšími, dostupnějšími a dostávají se na ně jedinci, které by jinak síto v podobě vzdálenosti a útrap spojených s cestou odradilo“. Navzdory prakticky nulovým styčným prvkům freetekna a skinheads se nacházejí ve vývoji obou (post)subkultur četné paralely, viz dále.

rockabilly a psychobilly⁶⁹. Všechny z nich se staly v rámci skinheads a punks postupně oblíbené a popsaný fakt měl a stále má na inkorporaci této scény v recentní době kruciální vliv. Poměrně tristní je toto především u (neo)rockabilly a příbuzných hudebních odnoží, kdy Muggletonova postmoderní fascinace stylem a image se stala výnosným obchodním byznysem v rovině materiální (spotřební) inkorporace, ačkoliv navenek je konzumentům „vnucována“ image antihegemonického rebelství. Nemašly vliv na sebeidentifikaci v rovině genderové měla a má existence tzv. Suicide girls stylu⁷⁰, který naplňuje zcela všechny charakteristiky postmoderních kritik Hebdige a jenž je případně stavěn do kauzality s ritzerovskou McDonaldizací společnosti (Bennett, Kahn-Harris 2004: 36-37). Obdobné, byť subjektivní a z laických pozic stavěné reflexe měli či mají též členové zainteresovaní v subkulturních scénách: „Ale do jaké míry je tohle doopravdy alternativa a do jaké míry byznys jako každý jiný v tomhle oboru, akorát překrytý rouškou revolučnosti? [...] Spousta lidí ji vidí v tom, že tady není prosazován ideál krásy jako v celé společnosti. Ovšem je tu nějaké ale...“ (zin Move Your Ass 12/2006: 5). Autor článku rovněž implicitně odkazuje na skrytou neautenticitu stylu, ovšem také snahy hegemonické moci zakonzervovat dynamiku vývoje dle něj autentických stylů pod hlavičkou jakési „mesticizace“ a „kreolizace“ v rámci brikoláže: „Opět se tu ozývá ten podvědomý hlas Velkého Bratra, našeptávající: ‚Buď vypadej jako my, nebo jdi do prdele‘, tak co je na tom tak revolučního?“ (ibid). Přesto se však mezi skinheads a obecně ve streetpunku našel tento trend svůj impakt, byť ve většině případů v ne tak radikální podobě, jako u toho, co různí autoři nazývají tzv. Net.Goth (Hodkinson in Muggleton, Weinzierl 2003: 285-298) či trochu nepřesně

---

⁶⁹ Indikátorem hrubého, orientačního rázu četnosti posluchačského zázemí budiž např. internetový server Last.fm (<http://last.fm/>), kde mají takové kapely řádově desetinásobky posluchačů, než ty, které jsou scénou vnímány jako „nezkommercializované“. I když budeme brát v potaz možnou kritiku takových statistických generalizací, jsou přesto čísla dosti výmluvná.

⁷⁰ Suicide Girls (<http://suicidegirls.com/>) v rovině tzv. soft-pornografie a v rovině tzv. hard-pornografie pak např. Burning Angel (<http://burningangel.com/>).

pin-up girls (Chamberlin 2007: 189-201). Především u dívek – punkerek nebo skingirls – se ukazuje aktuálně tento jev brikoláže na původní variaci pin-up módy z před- a poválečného období především USA, doovlivněné produkty komerční (neo)rockabilly módy, jako všeobecný a nemající prakticky již nic společného s původní brikoláží obou těchto (post)subkultur mládeže.

Nicméně v posledních zhruba deseti letech se boom subkultury skinheads, vyvolávající všude nepřírozený zlom, přesunul do zemí jako je Mexiko a země Střední Ameriky, JAR, Egypt, Izrael, Írán, Mongolsko, Čína a nejmasověji a nejvýrazněji asi na jihovýchod Asie mezi muslimy (tj. hlavně na Jávu, Sumatru). Až zcela nápadně jde o státy a místa, kde je možné stále ještě provádět radikální subverzivní praktiky, nabývající oněch „zakázaných forem“. Subverzi ještě rozvratnější v tom ohledu, že mediální obraz skinheads je po světě již dlouhodobě zprofanován. Ať se mohou zdát příslušný stát a lokalita z hlediska etnického a historického sebenesmyslnějšími, prakticky ve všech zemích dochází k etablování radikálního neonacismu (alespoň v počátcích) skrze subkulturu skinheads, i když procento nerasistických či dokonce ostré antirasistických jedinců se zdá komparativně stále vyšší. Španělsky mluvící latinskoamerické země jsou např. mezi soudobou scénou považovány všeobecně za „levičácké“ díky své drtivé dominanci SHARP a RASH složky. Podobná situace ovšem panuje ve Španělsku. Dlužno podotknout, že v konzervativních a obvykle silně prokatolických zemích se právě ostré vyhranění se směrem k ideám komunismu či dokonce bolševismu ukazuje jako elementární projev blokující celkovou inkorporaci subkultury, podobně jako jinde neonacismus. Španělské Baskicko a Katalánsko jsou proslulé již dlouholetou existencí nacionálně-autonomizujících a silně levicových, antikolických kapel a scén (viz např. zin *SkinRead* 9/2006: 41-42). Inkorporativní role nepolitických, moderních SHARP skinheadů zde neplatí – maximálního boje proti hegemonické moci je zde dosaženo aplikací separatistického

nacionalismu v kombinaci s radikálním marxismem či až dokonce čistým bolševismem⁷¹. Neinkorporovaná scéna zde prochází dynamickým vývojem, kdy podobně jako u neonacistů nedošlo k zakonzervování stylu (viz Hebdige 1979: 96), ale naopak k jeho vývoji a odklonu od původní brikoláže, vzniklé na Britských ostrovech, ale nikoliv od homologie.

V tomto okamžiku by se mohlo zdát, že dochází k neodvratnému zániku jedněch z posledních subkultur mládeže, kterou bychom mohli považovat za „tradiční“, neboť jsem v této podkapitole nyní právě poukázal na nepravost tvrzení, že „[...] skinheads jako jedni z mála zatím ještě nepodlehli komercializaci a nestali se trendy záležitostí“ (Stejskalová 2011: 89). Že nakonec i „nejradikálnější“ posluchači oi-punku nakonec podleli diktátu hegemonické moci a pravdu mají postmodernisté, kteří propagují Hebdigeovu neaktuálnost, protože majoritní společnost se sama mezitím rozpadla na řadu prolínajících se celků (Muggleton 2000: 51-52) a jak parafrázuje Smolík (2010: 82), proto „[...] se nemají ani subkultury proti čemu vymezovat“. Domněnce by napomohla dokonce také už i počínající nadlokální inkorporace oi-punku do širších struktur masové společnosti⁷². A závěrem, že skinheads se odsunují již jen do zemí tzv. třetího světa, kde je díky postupující globalizaci nakonec potká stejný osud, jako v Evropě a Americe, zcela nápodobně jako se to stalo nedávno např. u hip-hopu v Asii (Huq 2006: 132-134).

Na podstavě vlastních zkušeností, získaných v předvýzkumné, jakož i zcela cíleně v pozdější výzkumné etapě, si troufám tvrdit téměř opak. Je-li (neexistující) hegemonická moc zakoušena subjektivně

⁷¹ Extrémním dokladem jsou např. texty kapel jako Mossin Nagant z Baskicka, Núcleo Terco, Opció K-95 z Katalánska, či Komintern 43 z Kolumbie. Na podobné bázi zde a v jiných zemích působí i mnohé ska(punkové) kapely, např. Banda Bassotti z Itálie či Ya Basta! z Francie.

⁷² Modifikovaná vizáž skinheads z britských 80. let, viz příloha č. 9.7 *Příklad soudobé skinheadské scény na Západě*, se počíná objevovat na přehlídkových molech, podobně jako třicet let předtím ta z tzv. první vlny punku. Ohledně „komercializace“ příslušné hudby by se šlo polemicky vyjadřovat i o kapelách jako No Doubt nebo Lars Frederiksen and the Bastards.

v podobě představy mainstreamu a hrozby komercializace (tj. obou forem inkorporace), nezáleží na tom, zda je společnost v celkovém rámci stylově pluralitní či nikoliv. Alespoň v případě mnohých skinheadů, punkerů, tzv. crusterů, ale i příznivců příbuzných „fragmentovaných, roztržštěných identit“ (Muggleton 2000: 52) je tato forma imaginace stále zjevná, nabývající charakteristik Thomasova teorému.

Příčiněním toho nedošlo v evropském a americkém měřítku k pokornému pohlcení všech forem punku, které charakterizovaly jeho tzv. první vlnu, neboť ta se transformovala do vlny druhé a v menší či větší míře *odolává* dodnes, byť více okrajově. Zrovna tak nedošlo ani k definitivní komercializaci freetekna, jak to ve své diplomové práci načrtává Kočandrle (2010), když za použití modelů rizomy (ibid: 28-30) vysvětluje příklon k travellerství u freeteknařů jako svého druhu „znouzectnost“ (ibid: 61-65). A nikoliv odlišně tomu je u skinheads. K soudobému a aktuálnímu trendu, který budu dále nazývat *obnovováním subverze*, došlo nejpravděpodobněji příčiněním více faktorů: **a)** nazi-skinheadi se začali definitivně osamostatňovat ze závislosti na oi-punkové subkultuře (srov. Mareš 2003: 411), aby nakonec přešli do podoby autonomního nacionalismu, zakořeněnému nejvýrazněji v Německu tzv. „modernizováním antimoderny“ (Schedler, Häusler 2011: 17-35); **b)** fotbaloví chuligáni se stávají – mnohdy už mnohem dříve – rovněž samostatnou (post)subkulturou (Redhead 1997a; Mareš, Smolík, Suchánek 2004); **c)** znovuobnovená jednota skins & punks united a její daleké dopady na scénu nevyhovují každému; **d)** skrze interní popularizaci antirasistických myšlenek dochází k jejich postupnému zpolitizování do „světonázoru“; **e)** skrze přijatelnější image, která se nyní v konci nabízí, dochází k pozvolné inkorporaci stylu do toho, co je akterý zakoušeno jako mainstream (a nepřímo jako ztráta autenticity).

V posledních čtyřech až šesti letech nazpět, navíc se stále sílí tendencí, začíná proto nejen docházet k nostalgii po „starých dobrých

časech⁷³“, ale tyto jsou stále častěji spojovány s dobou, kdy fungovalo relativní smíření s ideovými platformami hraničícími s původním white power. Mnoho kapel a zínů⁷⁴, ale i jednotlivců proto stále více deklaruje svou apolitičnost ignorancí některých forem pravicového radikalismu s odkazy právě na imaginativní simulakrum původní autenticity stylu. Zároveň jdou ale na paškál veškeré projevy uvnitř subkultury, kategorizované jako „levičácké“ a související s výše uvedenými body d) a e) a zčásti také c). Jde nicméně nejen o reakci na nárůst radikálně marxistických kapel a politizaci názorové frakce SHARP⁷⁵, jak je obvykle navenek prezentováno⁷⁶, ale ve většině západních zemí také skrytý příklon k některým neonacistickým praktikám „staré doby“, dokud byl neonacismus a trend white power spjat ještě se „skinheadstvím“. Brikoláž se také nezřídka navrácí do podoby blízké 80. a dřívějším letům. „V tom Německu [na koncertě; pozn. aut.] teďka byl každej oblečenej fakt jak z čítanky. [...] Teda nevím už, kdo zahajloval první [...], ale když celej narvanej sál skandoval Deutschland, Deutschland [über alles; pozn. aut.], tak jsme se přidali. [...] Byli tam Němci, Frantíci, nějaký nazi-punks asi z Belgie. [...] No a [...] tam chtěla voject nějaká Němka, tak jako že půjdou

⁷³ Např. řecké internetové stránky Glory Days of RAC (<http://gloryrac.blogspot.com/>), toužící po návratu britské white power éry 80. let se slogany jako „There's No School Than Old School“.

⁷⁴ Z kapel nejvýrazněji např. Brassic (USA), Kill Baby Kill! (Belgie), Cellule 23, Lemovice, Oeil Pour Oeil (Francie), The Gits (Polsko). V Německu pak Angry Bootboys, Endstufe, Faustrecht, Kategorie C, Rampage, Sumbu Brothers aj. Z významných zínů nejvýrazněji ve Francii Hammerfall a Portugalsku Nadsat.

⁷⁵ Ilustrativně např. na webu US of Oi of Sweden (<http://usofoiofsweden.blogspot.com/>) je toto vymezení se vůči tzv. „novým vs. starým SHARP“ dlouhodobě zjevné. V rozhovoru s kapelou Major Disappointment se autor webu ptá kapely, co si myslí o „[...] skinheadech nosících nášivku SHARP ještě v roce 2011“.

⁷⁶ RAC hudba získává aktuálně nový sémantický význam. Zatímco dříve konotovala spojení se Skrewdriverem a nazi-skinheady, nyní, díky v předchozím odstavci uvedeným bodům a) a b), se stává bojem (vedeným nyní v drtivé většině případů ne brachiálně, ale rétoricky) s „levicovou dekadencí“ obecně. Ruku v ruce s tím jde též o odmítavý postoj k (post)moderním stylům neonacistů, jako je NSBM (National-Socialist Black Metal), H8 Core, martial industrial a v nich (skrytě) obsažených antisemitistických a panárijských textech.

do auta a pak si všimla, že je Čech, tak se na něj vysrala“ (inf. Štěpán.84 2010: ústní sdělení).

Na koncerty a jiné společenské akce tohoto typu se napojují pozvolna buď noví, nebo i původní jednotlivci a kapely, společně se „podvědomě“ bráníce hrozbě rozpadu scény skrze totální inkorporaci do osidel hegemonické moci, vnitřně chápané jako multikulturní a levicové s „přidechem“ komunismu. Samozřejmě ne vždy je vyznění tak radikální, jako v předchozí citaci informátora, spíše je třeba vše vnímat opět jako pozvolný a navíc zcela aktuální trend s omezenou možností budoucí predikce. Sebeidentifikační význam s nadnárodním přesahem má role částečného či úplného ztotožnění se s héroizmem Vikingů (např. viking rock jako hudební styl, ve Skandinávii nezřídka nazifikovaný) a ideou **political corectless**, ovšem v modifikovaném významu, odpovídajícím potřebám „antimarxistického“ smýšlení. Pakliže akademičtí „[...] kritici politické korektnosti ji považují za ideologii (spíše je to však doktrína) vycházející z kulturního marxismu (z tzv. frankfurtské školy), která potlačuje svobodu“ (Smolík 2011: 21) a nehledí na ni s účelovým despektem, je tomu u moderních „anti-PC“⁷⁷ skinheadů (souběžně s tím i neonacistů) naopak. Zde je vnímána zcela doslovně jako „[...] antagonismus ke konzervativním hodnotám“ (ibid: 22), jenž je „prosazován především v mediálním a vysokoškolském prostředí, přičemž souvisí s termíny, jako je pozitivní diskriminace (či afirmativní akce), feminismus, boj proti rasismu, předsudkům, diskriminaci a sexismu“ (ibid). Boj proti politické korektnosti, nacházející ospravedlnění u širších řad veřejnosti, ale nikoliv u *vymáhání* hegemonické moci, tak pomáhá udržovat subkulturu „na hraně“ s neonacismem, ačkoliv jeho samotná demagogie je sebeidentifikačně skinheady (či jinými) mnohdy buď popírána, nebo ve finále odmítána. Je to právě těžko

⁷⁷ Pojem obvykle není sebeoznačující a již vůbec se nejedná o určitou „novou frakci“ skinheads – jde především o nové ideologické vyznění mnoha skinheadů a zčásti též příbuzných zainteresovaných stylů s fragmentovanou subkulturní příslušností. Užívám jej konceptuálně.

identifikovatelný, prorasistický postoj, který má zcela uvědomovaný lví podíl na zabránění totální materiální (spotřební) a ideologické inkorporaci. Inkorporaci do toho, co sice už není ze společenskovedních definic možné označit za unifikovanou masovou kulturu, ale z pohledu aktéra, toužícího se sebeidentifikovat *cíleně alternativně*, tomu tak bude již ze samé podstaty principu každodenního vyjednávání hranic osobní identity.

Zcela sumarizovaně se nyní nachází (post)subkultura skinheads západních zemí ve stále více se rozevírajích nůžkách. Na jedné straně bojují proti inkorporaci do mainstreamu (pouze některé) ultralevicové subjekty RASH a stále více jim spřízněných SHARP. Na straně druhé se objevují narůstající počty smýšlením „anti-PC“ skinheadů, kteří pod hávem zdánlivé apolitičnosti nezřídka poklonkují radikálnějšími formám nacionalismu, aniž by se ale zároveň hrdě a *otevřeně* toužili hlásit k myšlenkám neonacismu. Konečně pak stranou třetí jsou ve stále větší míře inkorporovaní jedinci, splývající v těžko identifikovatelný postmoderní (Muggletonův) definiční „pel-mel“ nejrůznějších již starších forem brikoláže, obvykle bez jakékoliv původně chápané homologie užitých stylů. Původní propagovaná autenticita „neřešení politiky, střídavého (anti)rasismu, pivního vlastenectví a násilného vyjednávání skupinových hranic“ – jak by se dalo laicky napsat – je obecně stále méně znatelná a počty takových jedinců patrně klesají.

4.2 Vývoj na domácím území

V tehdejší Československu se první skinheadi objevují s poměrně značným zpožděním oproti jak okolním socialistickým státům, tak v mnoha případech i dle tradičního očekávání příliš „exotickým“ zemím (např. Argentíně, Brazílii, Japonsku, Koreji atd., viz předchozí podkapitola). Vysvětlení je nasnadě – jak vysvětluje ve své na české poměry poměrně jedinečné knize o formování domácí punkové hudby

Kytary a řev (2002) Filip Fuchs, panovaly v tehdejší ČSSR ohledně tvoření a provozování hudby a koncertů o poznání tužší poměry a represe, nežli např. v sousedním Maďarsku a Polsku, kam první generace punkerů jezdila jak pro svobodnější poslech muziky, tak nepřímo i pro inspiraci. Neexistovala prakticky možnost vydat legálně vlastní nahrávky (Fuchs 2002: 232) a velmi obtížně se sháněla i muzika „ze Západu“ (Fuchs 2002; Hagen 1998; Svítivý 1991). Lví podíl na takovém stavu věcí mělo i vydání „novinového pamfletu“ *Nová vlna se starým obsahem* (roku 1983), který v radikálně marxistickém duchu brojil proti novému trendu rockové muziky a po jeho vydání následoval značný represionismus ze strany mocenského aparátu.

Se zbrzděným vývojem punku korelovalo i relativně pozdní objevení se prvních „holých hlav“. Bývá obvykle správně uváděno, že první z nich byli se rekrutovali z řad punkerů pod vlivem – často poněkud zkreslených – informací ze Západu (srov. Fuchs 2002: 183) a se zůstavšími punkery je tmelilo pouto přátelství (Svítivý 1991: 170). Velmi dobře bývá zachycován také moment, kdy se „pouta“ mezi skinheady a punkery začínají trhat: „Normálně v Anglii nebo v Západním Německu by si s náma do hospody vůbec nesedli“, říkal Áčko. „Na rozdíl vod punkerů jsou totiž rasisti. Ale tady v Praze je nás vobou tak málo, že se to tak nebere. Stejně jsme pro policajty a pro vostatní lidi jedno a to samý“ (Klíma 1990: 49). Zpěvák punkové kapely Plexis Petr 'Sid' Hošek v rozhovoru dodává: „Zničehonic započala vzájemná nenávisť, začalo se to prát a šlo se v podstatě až do extrémů... [...] U skinů se akorát přemejšlelo, jak se večer půjde někam chlastat a dá se někomu do huby, a to nejen pankáčům, ale všem, kdo se jen trochu znelíbíjí. Ty bitky jsme zpravidla sami vyhledávali, a to převážně v hospodě U Lva v Nuslích nebo v Orlíku“ (Svítivý 1991: 170). Ve zmiňovaných hospodách se ke konci 80. let stále více angažovali i budoucí členové kapely Orlík, mezi jinými pak též budoucí zpěvák Daniel Landa, který své informace o skinheads „vozil“ mj. ze svých zahraničních cest s divadlem, především z

Nizozemí a obojího Německa. Zde se setkával právě s (v předchozí podkapitole popsanou) vnitřně nerozlišenou scénou ve fázi těsně po nepřirozeném zlomu, zmítanou postojovým a ideologickým chaosem a především silně spjatou s fotbalovým chuligánstvím. Vinárna Orlík dala jméno i první skutečné skinheadské kapele u nás⁷⁸. Již před revolucí existovaly její neoficiální živé nahrávky. Hudebně byla kapela značně ovlivněna některými rasistickými kapelami z německy mluvících zemí, jejichž „skandální“ muzika upoutávala větší pozornost a lépe se propagovala⁷⁹. Po stránce textové pak Orlík sledoval trend *zcela typický* pro většinu evropských zemí s mladou skinheadskou scénou, tedy propagaci jednoduchých pronárodních, agresivních textů s často rasistickým podtextem, nikoliv však hlásající ultrapravicovou politickou ideologii. Komparativně nešlo po stránce hudební ani textové o výjimečnou kapelu.

Bývá zvykem stavět Orlík, Landu (či kytaristu a pozdějšího herce Davida Matáska) do souvislosti s rozšířením rasismu mezi českou scénou subkultur mládeže. Jde však bohužel spíše o omyl či dokonce zbožné přání některých subkulturně a zároveň antirasisticky smýšlejících individuí, prezentované veřejně a šířené diskurzivně mediálními kanály do masové společnosti a posléze zpětně projektované mezi představitele subkultury. Neboť řada předrevolučních punkových kapel byla známá svými otevřeně rasistickými výroky, především na adresu cikánů⁸⁰ a jejich

⁷⁸ Příležitostně bývá uváděna i punková kapela Oi! Oi! Hubert Macháně z Liberce, která však v době svého působení od poloviny 80. let neměla se skinheady prakticky nic společného, snad kromě několika oi-punkových kytarových riffů a místy rasistických textů (Fuchs 2002: 171).

⁷⁹ Jde např. o dodnes aktivní white power kapelu Endstufe, kterou nelze jednoznačně vyčlenit ani z oi-punku, ani ji přiřadit mezi neonacistické kapely, byť s nimi mnohokrát koncertovala.

⁸⁰ Pojmy cikán (namísto Rom) a anticiganismus (Mareš in Bohdál, Bringt, Hanneforth 2009: 30) nemíním samozřejmě užívat ve významu pejorativním. Konotuji tím pouze laické uchopení termínu, kterým zpravidla diponovali a disponují „anticiganisté“, nemající vztah ke skutečnému sebeuchopení etnicity takto stigmatizovaných osob. Za cikány jsou a vždy byli vulgarizovaně označováni prakticky všichni tzv. kulturně nepřizpůsobiví občané a jak se snaží akademicky

rétorická linie s Orlíkem byla téměř totožná (srov. Fuchs 2002: 122; Milo 2005: 22; Smolík 2010: 145; Svítivý 1991: 167) a navzdory oficiálnímu distancování se punkerů od „nahánění cikánů a Vietnamců“ se mnozí z nich v takovém dění spoluangažovali (viz Svítivý 1991: 151). Prapůvod skutečnosti, že zůstal vyzdvihován právě Orlík, je třeba hledat v kombinaci jeho rasismu s prezentací až příliš okaté a kýčovité pronárodní symboliky v jeho textech (srov. Fuchs 2002: 183)⁸¹.

Do prvního porevolučního roku tak vstupovaly subkultury skinheads a punks sice „rozhádané“, ale nikoliv ještě otevřeně znepřátelené, což bylo způsobeno do velké míry ještě velmi neúplně vyprofilovanou skinheadskou scénou. Co se ukazuje již pro tento úvod nejpodstatnějším, je skutečnost, že obě – navzdory své nevelké početní základně – vyvolaly nepřírozený zlom⁸² uvnitř stylově značně konzervativní socialistické společnosti. Ze strany mocenského aparátu byly ve své delegalizaci, vymáhané nejrazantněji od vydání *Nové vlny se starým obsahem*, střídavě tabuizovány a střídavě vystavovány „ritualizovaným procesům“, končícím hojně u obviňování ze spolčení s imperialismem kapitalistických mocností (viz Krýzl 1983 in Smolík 2010: 252).

4.2.1 Celkový náhled

Teprve od jara roku 1990 je nicméně možné hovořit o skutečném etablování skinheadské scény v tom smyslu, že ovlivnila celé více než

---

dokázat např. Hirt s Jakoubkem (2005), není víceméně ani na místě hovořit o etniku Romů. Laické uchopení termínů bylo patrné jak u vnímání Pákystánců britskými skinheady (coby tzv. nepřizpůsobivých), tak je patrné i u cikánů u nás (srov. zin Skinhead Pride 1/1994: 7-9).

⁸¹ Kupříkladu pozdější pražská kapela Braník, radikálnější v postojích, ale textově s absentující propagací pronárodní metaforiky, byla v očích naprosté většiny punkerů vnímána v počátcích pozitivněji (viz Svítivý 1991: 173).

⁸² Pro snazší orientaci při popisu interních vývojových trendů scény viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*.

dvacetileté období směrem do současnosti. Po předrevolučním nepřírozeném zlomu se společenský kontext ocitá v momentě, kdy extravagance v podobě skinheadské a punkové vizáže vystupuje z ilegality, podobně jako produktivní činnost s tím spojená, čímž je míněna hlavně produkce hudební.

S legalizací koncertů výše zmiňovaného Orlíku a vydání jejich dvou studiových alb roku 1990 a 1991 došlo během prvních dvou let k tak nevídanému nárůstu počtu příznivců, že se stal tento případ znenadání jakýmsi „vzorem“ a „agitací“ pro některé další raně postkomunistické státy, jako např. Polsko⁸³, Ukrajina⁸⁴ nebo Rusko⁸⁵. Vzhledem k tehdy ještě příliš nevyprofilovanému hudebnímu trhu bylo možné slyšet muziku Orlíku v televizi i rádiích⁸⁶. První legální hudební výtvořry rychle pronikají za hranice nejen směrem na východ, ale vzbuzují pozornost i daleko na západ od československých hranic⁸⁷. V „pouliční praxi“ se na pořadu dne velmi často ocitaly „rvačky s cikány“, reflektované v zinech a náležitě zde ospravedlňované (viz např. zin Hubert 1/1990: 19-21), či občasně přeshraniční návštěvy koncertů, orientovaných často neonacisticky. Daniel Landa ke své návštěvě koncertu v Německu koncem roku 1990 poznamenává: „Podle vzhledu čekajících skins mi bylo jasné, že většina – až na malý vyjímky [sic!] se orientuje ještě dál než doprava. Několik jich mi dokonce připomělo velmi živě esesmany z filmů – i co se týká výrazů

---

⁸³ „Orlík u nás znal každý, kdo se o scénu zajímal, lidi tady se tím strašně zainspirovali“ (inf. Dorota.88 2011: ústní sdělení). Nadto je dodnes právě slezské Polsko „mistrem“ v počtu kapel, inspirujících se v textech právě skupinou Orlík.

⁸⁴ Např. white power kapela Nachtigall ze Lvova, tvořící orlíkovské předělavky (tzv. covery).

⁸⁵ Viz práce Martina Laryše (2006: 12).

⁸⁶ „Tehdy toho byla plná televize, časopisy jako třeba Květy a podobně se předháněly, kdo napíše o skinech nebo pankáčích. Pamatuju si ještě nějaký plakát z Bravička a psalo se tam i o kapele Braník. Nikdo to tehdy moc neřešil“ (inf. Tomáš.76 2009: ústní sdělení).

⁸⁷ Např. dobový recenzent britského white power zinu Last Chance (14/1993: 6) se zmiňuje s až fascinujícím obdivem o videozáznamu jednoho z prvních skinheadských festivalů u nás, konaném v jihomoravském Bzenci (u nás díky pozdější medializaci zlegendarizovanému).

ve ksichtě“ (zin Hubert 2/1991: 16), kde se brala i vydatná inspirace pro konflikty na domácí půdě: „Sdělil mi, ať si dávám pozor a radši se ho pořád držím. Ne proto, že by mi hrozilo nebezpečí, ale proto, že na sraz chod většinou dvacetinásobný počet Turků, pankáčů a policajtů. Radikální mladší skini se do nich pustěj [...]“ (ibid). Zde se taktéž začala naplno projevovat národnostní nenávisť: „Zeptal jsem se ho, jestli byl někdy v Čechách nebo v Praze a von mi řek, že nikdy nebyl v ‚Ausland‘ a že má takovejch národů jako jsou Poláci plný zuby a ihned odešel. To mě strašně nasralo a chtěl jsem po něm skočit“ (ibid). Ke svým „umírněnějším“ přátelům, mezi něž patřil např. jakýsi Schrado, však dodává: „Von totiž vopravdu patří k tý starý ska a oi! gardě. [...] Mně se je povedlo docela vytočit, když jsem řek, že Hitler byl stejně blbec. A když řek Schrado, že opravdu byl, tak se trochu uklidnili“ (ibid: 18).

Právě tak pokračovaly šarvátky mezi novou generací skinheads a punks, přičemž první z nich, bez ohledu na politickou orientaci, stále navštěvovali punkové koncerty, zčásti kvůli hudbě, zčásti kvůli plánovaným konfliktům (zin Hubert 3/1991: 9), které definitivně oddělily obě velmi příbuzné subkultury mládeže od sebe⁸⁸. V souvislosti s legalizací koncertů a celkovému otevření trhu došlo také k obrovskému rozšíření znalostí o zahraniční hudbě. Navzdory zhusta tradovaným zkazkám, kolujícím v současnosti uvnitř scény, šlo vcelku o srovnatelné tituly, jako byly v ten čas obvyklé na západ od našich hranic⁸⁹.

⁸⁸ Pravděpodobně poslední společnou veřejnou akcí obou skupin (kupodivu převážně punkerů) bylo brutální napadání Vietnamců v Holešovicích v dubnu 1990 (Mareš 2003: 412).

⁸⁹ Jak ukazují analýzy např. posluchačských tzv. top ten, prezentovaných prakticky ve všech zinech a rozhovory s informátory, rozšířila se obecně mezi skinheady znalost nejen hudby ska (příp. two-tone) – především recentnějších Bad Manners a Madness, zřídka už rocksteady 60. let, ale také i často až ostře neracistických kapel, jakými byli např. Angelic Upstarts či The Oppressed. Vedle toho mnozí z nich stále více zařazovali do svého posluchačského okruhu i kapely balancující již tehdy na hraně s neonacismem, jako např. Endstufe, Störkfaft či Skullhead. Též jde velice dobře vypátrat značný nadpodíl německých hudebních skupin, komparativně např. v Británii či Francii té doby daleko méně známých.

Koncerty Orlíku se stále častěji stávaly svědkem návštěv již vyprofilovaných neonacistů. Prakticky všechny dobové zdroje se shodují na několika postřezích, které takové koncerty doprovázely: **a)** laxní přístup policie; **b)** odsudky ze strany kapely se omezovaly prakticky jen k neskryté propagaci neonacismu, jakými bylo hajlování či nošení svastik⁹⁰; **c)** dění pod pódiem bylo naprosto nepredikovatelné – kombinace momentálně společně prožívaného „skinheadství“ a znovusetkání „starých známých“ v opozici ke zklamáním, že jedni z nich „už to přehánějí“ a druzí „jsou moc vyměklí“ vedly často ke zcela chaotickým a nahodilým šarvátkám, aby se o hodinu později zase všichni „sebrali a šli nahánět cikány, anarchisty⁹¹ a pankáče“ (inf. František.70 2010: ústní sdělení).

Názorová profilace uvnitř subkultury byla završena již předtím, než se Orlík koncem roku 1991 rozpadl. Docházelo ale nadále k rychlému vzniku nových kapel, balancujících na hraně s neonacismem, nebo tuto linii již otevřeně překračující. Velmi progresivní (a pro první generaci fašizujících skinheadů, toužících po agresivních projevech) se po stránce textové ukázala být kapela Buldok, uchylující se k mytologizujícím panárijským tématům (srov. Mareš 2003:417).

Během necelých prvních dvou let po sametové revoluci bylo možné nalézt tři hlavní názorové frakce: **a)** skinheady – neonacisty, kteří se otevřeně hlásili k pangermanismu a odkazu hitlerovského Německa; **b)** marginální skupinky skinheadů, sympatizujících otevřeně s myšlenkami levice a anarchismu; **c)** široké spektrum nezařaditelných, převážně

---

⁹⁰ „On to tehdy byl takovej bordel, že se nedalo uhlídat všechno, ale jen ty extrémý“ (inf. František.70 2010: ústní sdělení).

⁹¹ V této době se začíná právě tak nesměle formovat anarchistické hnutí, mobilizující tehdy nejvýrazněji příznivce punku, čili punks a jejich sympatizanty. Tyto skupiny mládeže se ve větších městech cíleně připravovaly na konfrontaci s fašizujícími skinheady (Bastl 2010: 6). Podobné akce byly někdy předem amatérsky plakátovány, čímž paradoxně napomáhaly k organizovanosti odporu (srov. zin Hubert 3/1991: 23).

rasisticky a silně pronárodně orientovaných skinheadů, odmítajících však pangermánský neonacismus. Ve srovnání s tehdejším stavem scén jednotlivých evropských zemí nešlo o žádný výrazný rozdíl⁹².

Ještě před rozpadem Československa se začala názorová frakce nazi-skinheadů vyvíjet poměrně samostatně, postupně se stále více uzavírajíce do sebe. Nárůst jejího subverzivního potenciálu vyvrcholil v roce 1993 vznikem české pobočky mezinárodní neonacistické organizace Hammerskins (Mareš 2003: 470) a o dva roky později vznikem obdobné pobočky, tentokrát Blood & Honour (ibid: 481). Obě po celou druhou polovinu 90. let v organizování mladých nazi-skinheadů jednoznačně dominovaly. Téma neonacismu do roku cca. 2005, kdy počíná silně dominovat nástupnické hnutí Národní odpor, bylo již zpracováváno mnohokrát (např. Cakl, Wollmann 2005; Charvát 2007; Mareš 2003) a taktéž se nepřekrývá s objektem našeho zájmu⁹³. Během následujícího líčení se o neonacitech budu zmiňovat již pouze okrajově.

Oproti tomu první léta radikálně levicové názorové odnože českých skinheadů byla dosud zmapována nedostatečně. Její etablování bývá někdy mylně připisováno k roku 1993, kdy v Praze vzniká Bulldog Boot Boys Crew (BBBC), parta ostře antirasistických skinheadů, z jejichž zázemí vzešla v té době např. kapela The Protest a nejkvalitnější skinheadský zin svého druhu v ČR a na Slovensku, Bulldog. O pět let později se „gang“ rozpadá pro „názorové a osobní problémy“ (zin Tradice 2/2003: 22). V krátkosti je ovšem potřeba poznamenat ostrý distanc členů

---

⁹² Na území Slovenska se přitom ještě ve větší míře uplatňovala názorová polarizace, kdy mnohem více vnitřně nezařazených jedinců přešlo k otevřenému neonacismu. Interpretace bývají různé, jako např. historické konotace (Milo 2005: 22), nedostatečný vliv vzorů tzv. pozitivního vlastenectví apod.

⁹³ Problematika dále bývala uchopována skrze symboliku (Chmelík 1999, Mareš 2006), fotbalové chuligánství (Mareš, Smolík, Suchánek 2004), či nejčastěji v souvislosti s faktografií politických stran, hnutí a organizací (a to včetně prací určených pro zahraniční sborníky).

BBBC a jim spřízněných přátel od marginálních ostře levicových proudů⁹⁴, které se ve skutečnosti vyprofilovaly již těsně po revoluci.

Kořeny prvních českých skinheadů sympatizujících s marxismem či anarchismem je ve skutečnosti možné hledat již kolem revoluce. Mareš (2003: 447-448) zmiňuje východočeskou Brigádu oi!, což ve skutečnosti byla, jak naznačuje Fuchs (2002: 223), kapela anarchopunková. Skutečně první byla pražská Opozice, kterou bychom mohli považovat za typickou RASH kapelu. Z jejího zázemí údajně pocházeli také skutečně první SHARP skinheadi, které ve svých textech kritizuje již záhy potom white power kapela Braník (inf. Karolína.74 2008: e-mail).

Udělejme nyní jistou rekapitulaci. Po již zmíněném nepřírozeném zlomu, který přišel již těsně před revolucí a šel ruku v ruce s punkem, se dostáváme do další fáze, a tou je počínající inkorporace do struktur hegemonické moci. Šlo např. o nepřeborné články v masmédiích, určených pro širokou veřejnost, nevídaný obrat v prodeji obou CD Orlíku (Mareš 2003: 413) a zčásti Braníku a zmíněná rozhlasová a televizní propagace. Modelovým příkladem budiž článek *Skinhead tady, skinhead tam, všude kam se podívám...* z časopisu Květy [1991?] Autorka se zde věnuje rozhovoru se skingirl, která *de facto* poměrně přesně popisuje stav tehdejší scény u nás, včetně jejího subjektivního rozlišování na „faschos, kališníky a redskiny“, přičemž se obává neustále pokračující nazifikace: „Mám hrůzu z faschos, připadá mi, že je jich víc než těch správných“ (ibid). Celkově jsou v rozhovoru skinheads – především pak v podobě nejznámějšího Orlíku – vykreslováni (i tazatelkou) až propagandisticky: „Nevím o žádném ryze skinheadském vzoru – snad jakýsi kříženec Arnolda Schwarzeneggera, Vinnetoua a Jindry Hojera z Rychlých šípů...“ (ibid). Podobných článků bychom našli mnoho. Jedním z propagátorů

---

⁹⁴ „Redskins [RASH; pozn. aut.] jsou pro nás stejným nepřítelem jako white power boneheads“ (zin Messenger 1/1995: 15). Velký vliv měla v 90. letech propagace tohoto názoru, pro české SHARP typického, i v textech tehdy známé kapely The Protest a navazujícího Crossszechu.

subkultury skinheads byl v krátkém porevolučním období také Jiří X. Doležal s týdeníkem Reflex (Mareš 2003: 413). O pět let později jsou v médiích skinheadi již pouze ostře kritizováni a Doležal se staví do zcela opačné, pohrdavé pozice. Příčinu hledejme, podobně jako v obecných příladech z předchozí podkapitoly, v jevu, kdy se v rámci interpelativních označujících praktik (srov. Hebdige 1979: 118-127) změnilo vlastním interním vývojem scény signifié (označované), zatímco signifiant (označující) zůstávalo z definice zachování symbolického řádu (ibid: 119) stejné a bylo pouze na reflexi hegemonické moci tento stav změnit.

Budeme-li dále postupovat ve šlépějích Hebdige, nastává v porevolučním období postupná inkorporace stylu do společnosti, překotnější ještě navíc díky mediální známosti tváří Landy, Matáska či Doležala a jeho Relexu. O pár let později se tento proces zcela zvrátí díky mocenským a represivním státním složkám. Narůstající subverzivní potenciál v podobě gradace rasových útoků, končících nejednou smrtí napadeného (Mareš 2003: 429-431), či etablování mezinárodních prokazatelně neonacistických organizací Hammerskins a Blood & Honour na domácí půdě, vedly k redefinici označovaného a jeho parsonsovskému nahlížení jako na „[...] psychologickou úchylku, která se společnosti netýká“ (Kuřík, Slačálek 2010: 184). Došlo k vytěsnění nazifikující soupeřící ideologické definice do sféry represivní kontroly a podobný postoj začal být vymáhán i směrem k hodnotovým postojům subjektů hegemonické moci podřízeným⁹⁵. „Rasismus se bere jako záležitost infantilních neonacistů a neofašistů, kteří jsou zobrazováni jako lidé na hranici šílenství a debility, a nikoli jako fenomén, který je v určitých podmínkách generován samotnou společností“ (ibid). Kritizovaný

---

⁹⁵ Dodnes se objevuje postojová diskrepance ohledně mocensko-právních definic rasismu a obecných postojů u širokých mas občanů, kteří jsou privátně, mimo dosah působení hegemonické moci (jejíž činnost nazývají čímsi jako nuceným pužením do osidel politické korektnosti), obecně xenofobním snahám neonacistů nakloněni. Populismus nacionalistických či neonacistických organizovaných struktur z této diskrepance začal záhy rychle čerpat.

psychologizující a vytěšňující model byl zcela typický pro některé ranější práce „na objednávku“ o extremismu, definovaném státní mocí.

Nazifikující názorové křídlo českých skinheadů se nejprve rozešlo s příznivci punkové subkultury a nedlouho potom i s názorovými frakcemi uvnitř subkultury vlastní, které takovou formu subverze odmítaly. Nárůst tohoto subverzivního potenciálu vedl nakonec k mocenskému zabránění inkorporaci a činnost vyprofilovaných nazi-skinheadů se přesunuje do ilegality, přičemž hlavně v první polovině 90. let je zaznamenatelná jeho stále větší radikalizace a sebevymezení se proti jiným názorovým frakcím uvnitř vlastní, skinheadské scény. Jedinci nespokojení s „vyměklostí“ takových organizací, jako byla např. nově etablovaná VL, se v této době přiklánějí k modelujícímu se nadnárodnímu neonacismu a hledají se nejčastěji v představě germánství⁹⁶.

Záhy dominující nazi-skinheadský subkulturní proud tedy rychle popírá své původní kořeny společné s punkery, SHARP, RASH a širokým spektrem nezařaditelných, pročesky orientovaných nacionalistů. V rámci dalšího rozvoje scény na dlouhých cca. 10 let dopředu vypadávají ze hry punkeři (než přijde ke slovu ze Západu, kde panuje obvykle stejný problém, „rekultivační“ myšlenka skins & punks united). Marginální názorové „levicové křídlo“ se po svém krátkém období profilace do podob marxistického radikalismu⁹⁷ rychle mění v striktně apolitickou jednotku (navenek prezentovanou jako SHARP) velmi omezeného, avšak stále narůstajícího počtu příznivců, sledujících a kopírujících trendy ze zahraniční, především z britské scény. Kromě zmíněných zinů Bulldog a Messenger tak postupně vznikají časopisy nové a SHARP scéna se pozvolna šíří i do měst jako je Brno (kde vrcholí vznikem kapely Operace

⁹⁶ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (1).

⁹⁷ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (2). Kromě kapely Opozice jsou „pamětníky doby“ za údajné „komoušství“ často napadáni i někteří pozdější členové pražského BBBC: „Těch lidí moc nebylo, ale třeba [...], ten byl v té době rudej až to bolelo. Ti to potvrdí třeba bejvalej šéf Ligy“ (inf. Václav.77: 2009: e-mail).

Artaban) a ve více individuální podobě také do měst menších. Vztahy mezi těmito SHARP skinheady a kališníky, jak si mezitím začala většina na Orlick (příp. Braník či kapelu další, Valašskou ligu) navazujících mladých skinheadů říkat, byly dost nevyjasněné (viz následující podkapitola). Zeširoka vzato je nejrůznějšími cestami možné dohledat nejprve obrat prvních SHARP k nepolitickému až (na Evropu spíše raritnímu) patriotickému a mírně nacionálnímu vyznění. Později se pak tato základna dále začala rozšiřovat o skinheady původně z řad kališníků, kteří nebyli členy VL (často z ní odešli) a antirasistické a na světovou scénu více orientované vyznění „skinheadství“ jim vyhovovalo více⁹⁸ (srov. Smolík 2010: 147-148).

Mocným, Orlickem spoluutvořeným a zpopularizovaným názorovým proudem uvnitř české skinheadské scény se v 90. letech stalo právě zmiňované kališnictví, kterému se budu věnovat dále samostatně. Přes celosvětovou raritu mocensky relativně vlivných osob, které tento proud hlavně zpočátku popularizovaly, nedošlo k jeho (stejně jako u SHARP) hebdigeovské inkorporaci. Důvodem byl permanentní mediální tlak a etiketizace všech „holých hlav“ coby „infantilních neonacistů a neofašistů, kteří jsou zobrazováni jako lidé na hranici šílenství a debility“ (Kuřík, Slačálek 2010: 184), čili situace velmi podobná té, kterou jsme si popsali již ze zahraničí. Na celospolečenské úrovni se utvořivší tabuizace fenoménu (dle již zmíněného konceptu M. Douglas) byla velmi významná pro celou tehdejší subkulturu, utvrzující v tom navíc své okolí dobovým velmi násilným vyzněním. Jednoduchým a zároveň výborným ilustrativním příkladem formy takové tabuizace budiž např. vzpomínkový příběh z prostředí českých skinheads z 90. let, kdy na násilí na ulici přestanou reagovat kolemjdoucí poté, co zjistí, kdo je jeho původcem: „Nekoukej se tam, Františku, nebo se nám něco stane“ (zin Bulldog 23-24/2002: 126).

---

⁹⁸ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (4).

Vyvrcholením snah mocenských kruhů se stal na podzim roku 1997 návrh o „Postavení hnutí skinheads mimo zákon“, který pochopitelně v samých počátcích narazil na úplně stejnou nesnáz s neuchopitelností „hnutí“, kterou popisuje Tarasov (2008). Podobně bývaly v mnohých případech policejními složkami perlustrovány nejrůznější nerasistické skinheadské a punkové koncerty (viz Fuchs 2002: 300-302), např. v útlé pražské SHARP scéně vrcholící policií zinscenovaným profylaktickým zavřením hudebního klubu Propast (Vedral 2009: URL). Mezi skinheady, kteří měli možnost seznámit se s významem insidery sdíleného pojmu crucified (ukřižovaný), začíná být toto symbolicky vyjadřované „trpitelství za nespáchané hříchy“ využíváno právě tak jako na Západě.

Změna v celkovém vyznění subkultury skinheads začíná pozvolna až po roce 2000 a zhruba od roku 2005 je zcela evidentní. Nejprve se projevují snahy o znovunastolení skins & punks united, v českém prostředí iniciované zpočátku prakticky jen ze strany té názorové větve, která se buď sebezprezentovala jako SHARP, nebo měla k označení vnitřně blízko (srov. Mareš 2003: 449). „Já chci vidět mladé mohykány a holohlavce kráčeující městem a chci, aby jim každý uhýbal pohledem a klidil se z cesty. [...] Berte to jako sen, který jsem já s mnoha dalšími podobnými kdysi prožil“ (zin Bulldog 18/1999: 28). Začátky byly problematické, neboť punková subkultura „[...] byla v té době dost ve sračkách, když to vezmeš z toho, že skoro každé na něčem jel [...], kolikrát i na perníku“ (inf. Miloš.77 2011: ústní sdělení) a spojené přesně s tím, co scénu původně rozdělilo – vzájemným násilím. „Já jsem byl na koncertě v Novom Meste, tam seděli nějakí takoví a tlačili téčko [toluen; pozn. aut.]. Přišel jsem k jednomu, dal jsem mu ránu a zeptal jsem se ho proč chodí fetovat na punkový koncerty? [...] Oni prostě vidí ten punk v tom fetu. A to je nesmysl, samozřejmě...“ (zin Messenger 6/1997: 9). Skinheadi tehdy, ale patrné je to i dodnes, vždy pronikali spíše na punkové koncerty, než naopak: „Když jsme tehdy [2001 či 2002; pozn. aut.] byli na koncertě v tý Praze, tak jsme tam byli asi tři, čtyři s holejma

palicema [...] a některý punkáči docela ještě čuměli“ (inf. Štěpán.84: 2010). Formování nového streetpunkového vyznění punkové scény u nás bylo spojeno s jejím definitivním rozštěpením na názorové frakce příklánějící se spíše k představě politizujícího „anarchismu“ (např. zin Hluboká orba a jeho pozdější orientace na tzv. crust-punkovou scénu) a na ty, které měly blíže ke streetpunku, i když myšlenku anarchismu prozatím ještě zcela neopustily (např. „anarcho-punkový občasník“ Čerokýz). Jelikož dle subjektivní a očekávané definice většiny skinheadů – snad vyjma tehdejších nepočtených RASH – „[...] punk přeci není o intelektuálech řešících třídní válku, sociální spravedlnost a práva homosexuálů nebo lesbiček“ (zin Bulldog 18/1999: 28), byl proces znovuoživení „jednoty“ v podobě myšlenky skins & punks united etapou poměrně dlouhou, ve větších městech ukončenou cca. k roku 2004, v menších městech a obcích pak ještě o několik let později.

Přejdeme nyní dále, a sice k momentům obnovené inkorporace. Přibližně od roku 2003 či 2004, v momentě už zcela masového užívání internetu, dochází k pomalému nárůstu webových, tudíž snadno dostupných faktografických článků či úvah na téma „skutečná historie skinheads“, většinou si navzájem velmi podobných a dodnes hojně využívaných coby materiálů na nejrůznější „objevné“ a „sebeobhajující“ žánrovské či studentské práce. Mezi mládeží mimo scénu postupně dochází k prudkému nárůstu informovanosti, struktura článků o skinheadech – nerasistech se mění z původní prokališnické podoby⁹⁹ do té, která více vyznívá ve prospěch antirasismu, skins & punks united, hudby ska a reggae apod. Obraz skinheads se stal náhle velmi přijatelným pro širší vrstvy mládežnického zázemí (patrné to bylo např. na prudkém nárůstu počtů dívek – skingirls – uvnitř scény) a tento moment lze dle mého soudu považovat za počínající inkorporaci stylu a

⁹⁹ Většina z webů nyní již nefunguje. Do dnešní podoby se z doby před rokem 2003 zachovaly např. weby Litomeřičtí vlastenci (<http://litomericti-vlastenci.mysteria.cz/>), Skinheadovo.misto (<http://skinheadovo.misto.cz/>) či Skinheadský stát (<http://skinhead.sweb.cz/>).

subkultury do mainstreamu. Tak jako např. Kočandrle (2010: 51-58) nalézají momenty inkorporace v pro subkulturu externích masmediálních informačních tocích, je možné i v sebeoznačujícím (a jak bylo vidno, pomýleném) konstruktu „utlačovaných, bytostně antirasistických skinheads“ hledat prakticky stejné momenty. Předchozí téměř desetileté období (navíc s narůstající intenzitou) bylo a je charakteristické masivním nárůstem mediální prezentace v intencích Hebdige a jeho ideologické inkorporace v podobě „objevení normality“ (viz Hebdige 1979: 98) této subkultury mládeže, od které se kovaní neonacisté již dávno oddělili. Jednu z chronologicky prvních přímých paralel s Kočandrleho exemplárními příklady inkorporace nabízí např. článek *Rychlokurs skinheadského stylu* od Jana Vedrala (2002) z časopisu Živel, který zanedlouho po svém publikování dokázal ovlivnit nemalé množství dospívající mládeže v podobě své nesčetného znovupublikování na nejrůznějších webech. Od stejného autora také např. vychází článek *Subkultura skinheadů prošla vývojem, rasisté z ní zmizeli* (2008 tištěně, 2009 na internetu). Podobných článků by však bylo možné nalézt nesrovnatelně více. Kromě ideologické inkorporace započala ale i její materiální (spotřební) forma. V některých komerčních, velkonákladových časopisech bylo možné seznámit se s luxusní „rebelskou“ módou skinheadských značek, včetně odkazů na kamenné „skinheadské“ obchody, kde ji koupit.¹⁰⁰

Vyjmeme si nyní obecné důsledky v obecně platné (byť poněkud umělé) typologii forem sebeidentifikace skinheadů v ČR za posledních deset let, jejichž působení bylo nejvíce spjato s koncem rezistence vůči hegemonické moci: **a)** rychlý úbytek početního zázemí kališníků a těžko uchopitelného spektra nezařazených, pronárodně orientovaných skinheadů po roce 2000; **b)** pozvolný nárůst příznivců RASH, v posledních cca. 3 letech ale již spíše stagnující; **c)** od roku cca. 2004 či

¹⁰⁰ Opakovaně např. v měsíčníku Maxim.

2005 prudký nárůst nové členské základny antirasistických skinheadů, sebeidentifikujících se jako SHARP, ale nemajících již žádný vztah k jeho staršímu vyznění v podobě např. BBBC z 90. let; **d)** od cca. 2005 u nás nová forma sebeidentifikace jakožto tzv. tradicionálů, neboli „trojanů“¹⁰¹; **e)** pozvolný nárůst dalších nových forem sebeidentifikace, nemající vztah k žádnému konkrétně definovanému subkulturnímu stylu¹⁰², ale spíše budovaných na „prolínání stylů a prostupnosti mezi subkulturami“ (Smolík 2010: 80); **f)** u žen a dívek pak zhruba od roku 2009 masivní příklon k již výše definovaným prvkům (neo)rockabilly a pin-up stylu, směrem out-of-subculture „modernějšímu a neutrálnějšímu“.

Výsledkem bodů b) a ještě mocněji pak c) bylo zcela nové pojetí myšlenky SHARP, nyní nově spjaté s političtější, levicovým vyzněním, které je v Evropě nejvýraznější v Itálii, Francii a Španělsku, ale zároveň se skrytým, nepřiliš okatým prezentováním symbolů, které by měly na první pohled smýšlení jedince prezentovat ostatním (srov. Novotný T. 2011: 50). Nastávající trend někteří původní SHARP skinheadi dokázali predikovat již velmi záhy, ještě než našel v ČR „živnou půdu“, a vykládali si jej po svém: „Původní myšlenka [SHARP; pozn. aut.] byla v pořádku, bohužel dnes je to móda pro mladé šašky z levicových a anarchistických kruhů“ (zin Tradice 2/2003: 21). Podobnou a až ironickou formu argumentace bylo možné od poloviny desetiletí slýchat od již odrostlejší generace skinheadů stále častěji: „Ohledně SHARP – oni jsou od konce BBBC [...] v Čechách ještě nejací SHARPáci?“ (Skinhead.name 2011:

¹⁰¹ Trojan Records bylo od konce 60. let britské hudební vydavatelství, specializující se velmi často na vydávání té rocksteady, ska a reggae muziky, kterou poslouchali tamější skinheadi (více viz Marshall 1994: 41-53). „Trojan skins“ je pak sebeoznačením těch novodobých skinheadů, kteří se orientují primárně na poslech těchto hudebních stylů muziky (v ČR zcela v logice Bourdieuova taste vs. distinction) a podřizují tomu zčásti i svou brikoláž v oblákání. V dnešní době pravděpodobně nejznámější organizovanou formou „tradicionálů“ jsou ruští Moscow Trojan Skins (Pilkington in Pilkington, Ochmeľchenko, Garífzianova 2010: 8).

¹⁰² Odvíjené od kombinace různých brikoláží, které se objevily mezi skinheady, punkery, posluchači rockabilly a psychobilly, tzv. irish (folk)punku, moderního ska aj.

URL). Narážky počínaly reflektovat také nyní již zcela prokazatelnou skutečnost, že stále více mladých skinheadů z bodů b), c), d) se rekrutovalo z řad studentů a tento fakt byl pak obvykle subjektivně vydáván do souvislosti s „vyměklostí“ takových osob¹⁰³. „Na [mladé; pozn. aut.] šarpíky z [...] uděláš z dálky bububu a rozutečou se. [...] Čím dál víc uvažuju, že si SHARP už ani říkat nechci“ (inf. Alena.89 2007: e-mail).

S bodem e), kdy se stále více skinheadů, případně skingirls, začalo sebeidentifikovat jen s některými prvky původní subkultury, by samozřejmě bylo možné na teoretické úrovni polemizovat. Např. Bennett a Kahn-Harris (2004: 8) apelovali na to, aby nebyly opomíjeny příkladné fakty, dokazující značný situacionismus v sebeidentifikování se v subkulturách mládeže, citující zde badatele, kteří si jevu všimli již dříve. Ostatně bychom nemuseli chodit daleko – z bezprostředních zkušeností dokázal nejen např. Fuchs (2002: 183), že první čeští skinheadi vzešli z řad punkerů a i v aktuálnější době, kdy došlo již k uplatnění myšlenky skins & punks united v praxi, je to jev nadmíru častý. O podobném voluntarismu ve výběru stylu nemůže a nikdy ani nemohl být pochyb. Nicméně, a to právě z pozic bezprostřední aktérské zkušenosti, nikoliv z pouhé teoretické polemiky, se drtivá většina v rámci scény déle fungujících jedinců shoduje, že „[...] no jo, ale dřív to mělo hranice a člověk buď něco byl, nebo aspoň sympatizoval. [...] Jo, nebo prostě přeběh k něčemu jinému [...], ale furt něco byl“ (inf. Zdeněk.82 2011: ústní sdělení). Oproti tomu si „[...] dneska každéj dělá co chce. Dřív jsi to kdekoliv poznal, dneska už ale prostě nevíš, každéj si koupí kus nějakýho hadru, do toho kalhoty jak hovnokšilt [hip-hoper; pozn. aut.] a šup, jsem třeba rude boy z Jamajky (ibid). Také Smolík (2010: 147) reflektuje v rozhovoru se známým brněnským skinheadem: „Dost se změnila i stylová vyhraněnost, co nosit a co ne. Oblékání je dnes daleko uvolněnější“.

¹⁰³ Od dob 90. let došlo obecně k razantnímu úbytku jakýchkoliv násilností páchaných v souvislosti s nenazifikovanými skinheady. Jako naprosto klidné pak bývají scénou shledávány především ty koncerty, kde se více než jinde vyskytují mladí SHARP a tzv. tradičionálové.

Abychom se neodvolávali pouze a jen na subjektivně zbarvené dojmy, ukazují se podobné změny zcela evidentními při studiu dobových materiálů vizuální povahy (hlavně fotogalerie a videozáznamy z koncertů) a jejich komparací s materiály recentnějšími. Dalo by se nyní stále více mluvit o tom, že se subkultura skinheads konečně stává pouhým estetickým kódem a (post)subkulturou.

Tento narůstající jev nemohl být uvnitř scény nereflektován a nezakoušen. Roztříštěné identity uvnitř subkultury se již nestávaly pozérstvím, na podcenění jehož role v rámci CCCS upozorňovali Bennett s Kahn-Harrisem, ale Muggletonovou skutečně prožívanou a autentickou identitou, kdy tito samotní údajní „pozéři“ již sami „[...] hledají způsob expresivního sebevyjádření skrze alternativu k mediálně zprostředkovanému kulturnímu mainstreamu a právě ve vymezení se vůči němu, ve vymezení se vůči mediálně konstruovaným ‚neautentickým druhým‘“ (Macek 2004: URL) a jsou nyní subkulturou *an sich*. Uvnitř scény proto přicházejí ke slovu „žabomyší války“, kdy jedna neohraňovaná skupina shledává pozérství ve „flexibilním překračování subkulturních hranic“¹⁰⁴ (Muggleton 2000: 52), kdežto druhá se tomuto napadání brání argumentací, že „pozérství“ naopak spočívá v tom, sledovat přesně linii brikoláže (zakonzervovaného) stylu a nebýt tak originální a svůj.

Je nyní více než jasné, že subkultura prošla tichým procesem inkorporace do definic (post)subkultury, započaté plíživým tempem již o léta dříve¹⁰⁵. Jedním z nejvýraznějších a z definice logických důsledků byla v tomto ohledu ztráta homologie, kterou na sebe styl vázal. Zopakujme si slova Hebdige (1979: 113) o stylu: „Každá část je organicky vztažena k částem jiným a na základě jistého souladu mezi nimi dává každý člen takové subkultury smysl [jejímu vnitřnímu; pozn. aut.] světu“.

¹⁰⁴ „To jsou ty mladý víkendoví skinhýdi, co se na akci oblíknou a přes tejdén dělaj, že se jich nic netýká“ (inf. Zdeněk.82 2011: ústní sdělení).

¹⁰⁵ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (6).

Jde o souznění mezi hodnotami, zakoušením, postoji, hudebním stylem, stylem projevu a jeho načasováním (ibid: 113-117). Homologie má samozřejmě přesah i do materiální roviny, např. u tak evidentních prvků, jakými je oblečení a jeho doplňky. Jak se ukázalo, v nejrůznějších mou osobou vedených rozhovorech již jen malé procento dokázalo nějaké prvky homologie vyhledat a pochopit – tj. *proč* např. skinheads v Británii začali nosit boty, kšandy – dotazovaní se vždy dokáží odvolat pouze na to, že se má nosit jisté oblečení, ale při jeho výběru již mnohdy homologii stylu popírají. Tím se ocitáme u argumentace, že „[...] oblékání je dnes daleko uvolněnější“ (Smolík 2010: 147). Ještě v 90. letech obvykle správně chápaná homologie stylu (srov. zin Messenger 5/1997: 6-8) se nyní vytrácí a dochází k mechanickému kopírování prvků brikoláže, či dokoce ke kombinacím jednotlivých brikoláží více inkorporovaných stylů.

Představme si ale další pojem, který se uvnitř recentní české skinheadské scény objevil a stal se naprosto všeobecným. Jde o termín **agro**. Hned v úvodu je třeba konstatovat, že prakticky v rámci každé subkulturní scény byly jejími aktéry vždy rozlišovány ty formy jednání či brikoláže, které byly považovány za „šťastnější“, a v opozici k tomu i nevhodné, jež vystavily takto etiketizovaného jedince nejrůznějším konceptuálním formám stigmatizace. U subkultur mládeže, jakými jsou punks a skinheads, bylo možné již dříve najít pojem agro. Označováním byl v tomto případě takový příslušník subkultury, který svou brikoláží a vystupováním způsoboval dle toho, jenž jej takto označoval, subkultuře spíše ostudu. A to z důvodu, že díky svému špatnému pochopení homologie stylu nenaplňoval podstatu jejího vnitřního smyslu. Jelikož konkrétně skinheads či punks se vždy vymezovali proti módním trendům té společnosti, která byla chápána jako většinová, bylo nutné se vymezit také z pomyslné druhé strany – do opozice k těm, kteří vypadali např. jako „socky“ nebo „burani“¹⁰⁶. V příkladu skinheadské scény v českém

¹⁰⁶ Oba v zásadě synonymní pojmy převzaty z internetových diskuzí na Lidé.cz (<http://lide.cz/>).

prostředí ovšem subjektivně vnímané konotace označení druhých jako agro dosáhly v předchozích pěti letech tak vysokého stupně rozvoje, že dopomohly scéně samotné nejen k symbolickému vyřazení „socek“ out-of-subculture, ale naopak ještě více k popření původní homologie stylu a ve velkém také k podpoře procesu Muggletonovy postsubkulturizace. Není rovněž bez zajímavosti, že na základě svého kvalitativního (před)výzkumu mohu konstatovat, že naprostá většina označení pojmem agro byla uplatňována ze strany relativně mladší generace skinheadů. Nezřídka to bylo mj. směrem ke skinheadům „staré školy“, čili těm, kteří se na scéně pohybovali už např. deset let.

Zaměříme se *ad hoc* právě a pouze na prvky, které charakterizovaly subkulturu skinheads i v Británii v 80. letech, ze kterých vznikaly veškeré zahraniční variance stylu, tehdejší Československo nevyjímaje. Prvořadě byla uvedeným způsobem zpochybněna letecká bunda bomber¹⁰⁷ a veškerý vojenský oděv (maskáčové kalhoty, jakékoliv kanady). Posléze se ve zcela individuálních a ne zcela univerzálně přidávají např. kapuce mikiny přes bundu, ohrnuté nohavice, seprané džíny, zastrkané triko, těžké boty s ocílkou, těžké boty v kombinaci s kraťasy (u dívek a žen k sukni), kšandy k triku bez límce, nošení pouzder na pásku, nošení pomůcek sebeobrany. Nejaktuálněji potom někteří jednotlivci vidí prvky agro u džín, upravovaných savováním a u původně typického sestřihu skingirls. V oblasti univerzální společenské etikety je to především agresivní chování, vyvolávání konfliktů, nadměrná konzumace alkoholu, či např. časté užívání slova „oi!“ (ve smyslu např. veřejného pozdravu). Situace, kdy se parta skinheadů vydá na inscenaci muzikálu do městského divadla, oblečení „[...] do dresů podle své módy“ (zin I. D. Revue / Clockwork Legion 1/2004: 15), je v dnešní době mnohými skinheady brána za agro. Nejen pak „dospělou“ generací, kde jsou

---

¹⁰⁷ Jev poměrně častý vystihla informátorka Marie.89 (2009: ústní sdělení): „Teď to kritizuje, ale ještě před půl rokem nosil bomber taky“.

mechanismy sociální kontroly v podobě např. nutného společenského oděvu výraznější, než je tomu u teeneagerů, ale právě u mladších.

Nelze samozřejmě uvažovat v kategoriích vzájemné univerzální shody o platnosti pojmu *agro* u všech vyjmenovaných kategorií, přesto se ukazují navenek stále více zřejmými dopady takového vnímání na vývoj scény obecně (srov. Klimšová 2010: 56; Novotný T. 2011: 49). Pojem *agro* získal v prostředí inkorporující se scény přesah, který se vzdálil jeho původnímu významu, a sice přesah, jenž dále prohloubil vytrácení homologie původního stylu. V zásadě se dá shrnout, že díky inkorporaci a vzniku postsubkultury *coby* estetického kódu podlehla brikoláž stylu inverzi z původního vymezení se pravidlům hegemonické moci, a to inverzi směrem ke kopírování aktuálních módních standardů, přijatých nově jako součást subkulturní sebeidentifikace.

V současné době proto již „tradiční“ oblékání či chování nelze považovat za důkaz a relikv z dob 80. a 90. let, které byly svědkem masivního rozšíření *skinheads* po světě. Nedošlo-li k úplnému zakonzervování subkultury, což značí inkorporaci jejího subverzivního potenciálu (Hebdige 1979: 96), prochází nadále vnitřním vývojem, „adaptací“. Avšak vzdálí-li se tato „adaptace“ přespříliš od obrazu původního stylu, objeví se dříve nebo později jedinci, kteří začnou napodobovat onen styl původní (jakési „retro“). Jejich náhlá existence potvrzuje pravidlo, že reagují na proměny stylu návratem k (pomyslným) „kořenům“, přičemž svou aktérskou optikou samozřejmě nerozlišují v kategoriích zde užívaných analytických modelů¹⁰⁸, ale i přesto disponují vnímáním abstraktních kauzalit. „Já se tak oblíkám schválně. Přijde mi škoda, že už to dneska nemá ten ‚šmrnc‘. [...] Ale nikomu do toho mluvit nechci. [...] V těch 90. letech ten styl byl takovej militantní čí (sic!) punkovej (upnutý saváče, maskáče, bombery apod.). Dohromady působili

¹⁰⁸ Robert Lawless (1996: 30-34) rozlišuje v emické perspektivě mezi lidovými a analytickými modely, přičemž analytické jsou odbornou interpretací myšlenkových šablon lidových modelů.

jako armáda. To se v dnešní době na těhle lidech [...] vidí málokdy“ (inf. Marek.85 2012: e-mail).

Jako vysoce spekulativní by se bez dalších výzkumů mohla ukázat domnělá inspirace nenazifikovaných skinheadů nazi-skinheady, kteří po roce 2005 hromadně přecházejí k autonomnímu nacionalismu a brikoláž, která tvořila dříve jejich „nazi-skinheadství“, vulgarizují právě do podoby agro (viz Stejskalová 2011: 60). Zákonem delegalizovaná inkorporace neonacistů do norem moderní liberálně-demokratické masové společnosti, doprovázená též z části morální panikou, mohla být v sousedním Německu jednou z příčin vzniku navenek nenápadného autonomního nacionalismu, jak se implicitně vyjadřuje např. Vejvodová (2008: 4-5; 2011: 150). Jde-li o zachování politické myšlenky, může se skandalizovaný styl (v podobě oblékání a vystupování) stát takovou přítěží, že je stigmatizovaná skupina nucena ustoupit hegemonické moci v tom smyslu, že označí svůj starý styl za „překonaný“ a snaží se *zcela sama* o materiální – spotřební – inkorporaci (ideologické inkorporaci se brání a v logice věci ji maskuje). Kontraproduktivně potom vyznívají svým pojetím snahy některých kampaní¹⁰⁹, podléhajících diktátu hegemonické moci, když se za každou cenu stále snaží vykreslit moderní, vesměs „samo-inkorporované“ neonacisty stále jako „zvířata“, „krysy“ (Hebdige 1979: 92) a nikoliv jako (ve své rafinovanosti celkově možná ještě nebezpečnější) příjemné mladíky s moderním oblečením a vystupováním, kterými se mezitím *sami* stali (srov. ibid: 98).

Zdánlivou odbočkou přes autonomní nacionalismus se konečně dostáváme do etapy zcela recentních interních procesů ve sledované

---

¹⁰⁹ Exemplárním příkladem budiž kampaň *Neonáček – chcete ho?*, jakož i jiná navazující tažení, organizovaná především o.p.s. Člověkem v tísní. Neonacisté jsou tu vykreslováni coby „burani kdovíodkud“ (inf. Žofie.91 2012: ústní sdělení), čímž je patrně myšlen pojem agro, nabubřelý zde do podoby *ad absurdum*. Na nepříliš šťastné formulování antikampaně koneckonců místy poukazují některé články na Antifašistické akci (www.antifa.cz), jakož i výsměšné komentáře na webech českých neonacistů, vyjadřující tím pomyslné „mnutí si rukou“.

české scéně, jimiž završíme tuto podkapitolu. Nejinak než v mnoha zemích na západ od našich hranic se i v ČR od roku zhruba 2008, viditelněji pak od začátku roku následujícího, popularizuje i u nás idea political corectless, jejíž příznivce označují obecně za „anti-PC“ skinheady. Nejde o sebeoznačující pojem, který by stanovoval hranice skupiny, ale spíše o ideovou platformu, byť dle mých výzkumných zjištění platí, že interpersonální vazby a komunikace směřují spíše dovnitř množiny jednotlivců, než mimo ni. Premisu, ze které po celou dobu vycházím – tudíž že skinheads nejsou a nikdy nebyli binárními opozicemi ohraničených skupin rasitů vs. antirasistů – je přitom třeba mít neustále na zřeteli. I uvnitř české skinheadské scény proto vždy existovaly individuální obsazované ideje, které splňovaly kritéria white power z přelomu 80. a 90. let a po roce 2000 postupně podléhaly interním trendům vývoje scény, dostávající je do marginální pozice. Přesto nešlo nikdy potvrdit, že by se (nepočítaje v to kdysi silný proud kališnictví) rasisticky orientovaná a v intencích představ politické pravice smýšlející minorita oddělila od skinheads a přiklonila se k neonacismu (srov. Vedral 2009: URL). Na nejrozličnějších webech, určených primárně pro interní potřebu antifašistické scény a jejího zainteresovaného okolí¹¹⁰ se proto vždy s jistou pravidelností objevovaly skandalizující články, dokazující tuto skutečnost. Ještě dříve, než se trend „anti-PC“ mezi scénou rozšířil, existovaly i internetové stránky¹¹¹, které byly tvořeny lidmi, majícími blízko k white power (nověji přeznačenému jako RAC). Mnozí ze skinheadů tento tehdy dosud marginální trend subjektivně reflektovali, načež ho i ztotožňovali s některými městy: „Chápeš, lidi z [...] jsou normální náckove převlečený za apolitiky, a co hůř – za punkery!“ (inf. Jan.82 2007: e-mail).

Ve scéně dochází ale mezitím ke zmíněným změnám, které (post)subkulturu posunuly k „levicovějšímu“ vyznění její subjektivně

---

¹¹⁰ Např. Antifašistická akce (<http://antifa.cz/>).

¹¹¹ Např. Rock Against Communism! (<http://rac-bohemia.szm.com/>).

vnímané „auratičnosti“. Projevy těchto k inkorporaci vedoucích, nebo inkorporací vyvolaných změn jsme si již vyjmenovali. Shrňme si proto nyní důsledky interního vývoje české scény, vnímané z pozic čistě emické (aktérské) perspektivy jejích představitelů: **a)** nenazifikovaná scéna rychle narůstá, ale drobí se přesto do menších part; **b)** mladší skinheadi, hlásící se k SHARP a příležitostně také k „tradicionalům“, už „nejsou, co by být měli“; **c)** ve scéně začínají být stále více patrné „fúze“ různých stylů názorů, oblékání a hudebního vkusu, nelze už přesně definovat, kdo je skinhead a kdo pouhý sympatizant; **d)** hudba a koncerty, které jsou navštěvovány takovými „polo-skinheady“, stále více směřují ke komerci; **e)** nazi-skinheadi mizí, transformují se do vlastních „pastylů“ a není se už vůči komu vymezovat.

Díky bodu a) se scéna nově dostává i do menších měst a obcí, kde byla dosud (po opadnutí boomu kališnictví) spíše chabá. Zcela typicky si mnoho mladých punkerů holí hlavy a mění šatník (proces pokračuje kontinuálně dodnes). Nicméně i přesto zanikají jednotlivé lokální crew, „gangy“, které zmiňuje např. Smolík (2010: 137-138). Z původně existujícího výčtu „lokáněpatriotických gangů“ BBBC, FistBoils Crew, Knights of the Street Crew, PilsenBoils, Rabiát gangu, Tyrol gangu a jiných, menších, zbyly prakticky již jen zbytky předposledně jmenovaného (roli hraje zřejmě i silné početní zázemí brněnské scény, kde operuje). Oproti skinheadské „euforii“ z 90. let, kdy měli skinheadi domlouvané hromadné srazy na konkrétních místech, se nyní situace rapidně mění. Novou situaci vystihuje asi nejpřesněji následující ilustrativní výrok respondentů: „V Praze, kde to vypadá, jak je ta Praha velká a kulturní, je těch lidí je (sic!) málo a hned se spojej, není to tak. Je vlastně spousta takových lokálních part, který o sobě třeba nevědí, nebo nechtějí vědět“ (Novotný 2011: 41).

Body b), c) počaly být některými od nich se distancujícími skinheady směšovány a stereotypizovány (mnohdy ne zcela pravdivě)

s údajnou vědomou či alespoň implicitní propagací přehnané, politicky korektní „pozitivní diskriminace (či afirmativní akce), [...] boji proti rasismu“ (Smolík 2011: 22), o čemž skinheads opět údajně nikdy nebylo, ba se to s podstatou této subkultury vždy spíše rozcházelo¹¹². Zčásti jde o pravdivé dojmy takto zaujatých příslušníků (post)subkultury, zčásti jde o snůšku polopravd a vzájemných odsudků. Výsledkem se proto nyní pomalu stává fakt, že místo původní analytické typologie „odnoží“ skinheads se stává výraznější jiná dělicí linie – všichni ti, jejichž zájmem je potírat rasismus vs. ti, kteří s jakýmkoliv bojem proti „neexistujícímu“ rasismu nesouhlasí. Argumentace „bojkotérů“ se začíná odvolávat stále více na poměrně snadno prokazatelný fakt, že aktivity antirasistů nabývají výhradně pasivních forem, či se dotýkají jen a pouze pomyslných slovních přestřelek na internetu¹¹³, kdežto za „starých časů“ se bojovalo s nazi-skinheady zcela z nutnosti a hlavně tváří v tvář. Z angličtiny je pro tento účel pomalu přijímán pejorativní termín *internet warrior*. Velmi častá je také argumentace, že nejčastějšími internet warriors jsou mladí studenti. Zde je ovšem nutno podotknout, že narůstající množství *všech* novopečených členů této (post)subkultury (nehledě sociálně-politický světonázor) pochází z řad studentstva. Pojem *working class*, s nímž operovala CCCS, zcela pozbyl významu. V posuzování jevu je třeba mít ale na mysli též celkové strukturální změny západní společnosti za posledních min. 40 let, kdy stále více mladých lidí má možnost se vzdělat a ubývá i manuálně pracující třídy, ale žádná kosmopolitní „vzdělanostní kultura“ coby pomyslná homogenita hodnot, postojů a „intelektuálních“ životních stylů se tím nevytváří (Keller, Tvrdý 2010: 87-91).

---

¹¹² V tomto bodě, jak jsme si ukázali, bohužel nezbývá jiná možnost než v podstatě souhlasit. S ironickými posměšky jsou nezřídka také nahlíženy zkratkovité a zavádějící dezinterpretace historie subkultury, např. že „[...] skinheads vznikli z černochoů, kteří přijeli z jamaiky (sic!)“ (Lidé.cz 2010: URL).

¹¹³ Průběžně je takto zaplňována většina užívaných internetových diskuzí a návštěvních knih.

Bod d) je možný přejít bez větších diskuzí. Podobně jako kdekoli na Západě, se i u nás „zkomercializovaly“ (tj. jinými slovy, že popřely význam imaginativního boje proti hegemonické moci svou spoluprací s ní) mnohé kapely, hrající ska, ska-punk, punk a nověji také hardcore, rockabilly, psychobilly a tzv. irish (folk)punk. „Hardcore je v poslední době asi dost dobrej byznys, lupeny stojí nemalé částky, [...] lidé se spíš zajímají o módu a o to, co by si vzali na sebe, než aby brali všechno okolo srdcem... není mi z toho dobře“ (zin Real Enemy 6/2008: 21).

Transformace neonacistů, bod e), do podoby popírající chápání „tradičních“ subkultur mládeže, jsem se pokusil interpretovat optikou „překonaného“ Hebdige už výše. Teprve až cílenými snahami o „samoinkorporaci“ se neonacisté vymanili ze svého se subkulturou mládeže spojovaného a tím i snadno mocensky perzekuovatelného jádra. Díky tomu se masmediálními kanály stále více šíří „osvěta“, že neonacisté již *nejdou* skinheadi. Na vnitřní úrovni pak má tento fakt ještě dvě konotace. Za prvé, ne všem radikálním nacionalistům se zamlouvá nová image neonacistické scény¹¹⁴ a za druhé, že v pomyslném hodnotovém a postojovém prostoru, nově uvolněném někdejšími nazi-skinheady, vzniká jakési „vakuum“.

Ze všech postupně objasněných bodů vzniká subjektivní dojem, nejrůzněji popisovaný jednotlivci, že scéna a veřejný subkulturní život se privatizují, a to zvláště ve větších městech – subkulturně založení lidé přijedou na koncert, ti známí se pozdraví, se zbytkem se nikdo nebaví. Poslechnou si, klidně přitom stojíce, hrající kapely a poté zase beze slova odjedou (dle inf. Alena.89; Jaroslav.89; Zdeněk.82). Dalším fenoménem, který stále více zabředá do recentní české skinheadské scény, je neschopnost vytyčit skupinové hranice. Konstruktivistické poznatky, které

---

¹¹⁴ Připomeňme si znovu např. web Glory Days of RAC (<http://gloryrac.blogspot.com/>). V ČR jev nemá – alespoň prozatím – ještě zdaleka takový rozsah jako mnohde jinde v zahraničí. Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (5).

přinesl antropologům v 60. letech Barth, dále rozpracovává Jenkins (1996: 98), shledávaje, že „[...] identifikace není přirozenou záležitostí ‚zhmotnělé kultury‘¹¹⁵, jež je asociována s určitou specifickou identitou a která se může [samovolně; pozn. aut.] zjevit, aby vybudovala pevná kritéria členství. Identita je *procesualitou* utváření hranic“. Kritik uvažování ranější chicagské školy, Richard Sennett, se shoduje na tom, že je to právě veřejné vyjednávání face-to-face, které umožňuje konstrukci identit (Sennett 2002: 107-109), avšak v moderní společnosti dochází ke stále většímu úpadku takových forem veřejného žití (ibid: 259-268). V momentě plného aktérského uvědomění si představ roztržitých identit v rámci své *vlastní* (post)subkultury se proto ukazuje stále obtížnější utvořit si svůj smysluplný mentální konstrukt komunity (Cohen A. P. 1985: 97), který není sociálním faktem, ale „existuje [výhradně; pozn. aut.] v myslích svých členů“ (ibid: 98).

Není jen českým specifikem, že scéna se v posledních třech letech začala dělit stále více (a po nové linii) na: **a)** „všechny ty, jejichž údajným a jediným zájmem je potírat rasismus“; **b)** „všechny ty, kteří jakékoliv snahy o antirasismus bohapustě ignorují a dokonce je zesměšňují“. Vůči neonacistům už se nedá dobře vymezit apoliticky, neboť počali obývat odlišnou „kulturní niku“ a i konflikty s nimi jsou minulostí – a v českém prostředí je speciálně nadto patrné, že násilná image skinheadů je nezřídka chápána jako už jen pouhé konceptuální agro¹¹⁶.

Z nedostatku vzájemných příležitostí k procesualitě vytváření skupinových hranic skrze veřejné interakce (nastává pomalu jev, kdy

---

¹¹⁵ V anglickém originále „cultural stuff“.

¹¹⁶ Např. koncem léta roku 2010 došlo v rámci skinheadské scény k dnes již spíše raritnímu většímu střetu s neonacisty (část z nich byla z Prahy), a to přímo na oi-punkovém koncertě ve středočeské Dobříši. Povědomí o události se rychle rozšířilo subkulturními komunikačními kanály. Nemalá část následných reakcí od jedinců, kteří se incidentu nezúčastnili (měl jsem možnost reflektovat reakce jak na internetu, tak i v rámci neformálních rozhovorů) vytěšňovala účastníky rvačky obou stran do pozice pojmu agro, aniž by tito znali details případu.

mnozí ze skupiny a) nepůjdou nikdy na akci, ztotožňovanou s b) a naopak) nejsou tyto hranice ani jednoznačně definovány, ani správně uchopeny. Pakliže většině skinheadů inklinujících ke skupině b) vadí mj. elementy, které bychom mohly v rámci analytických modelů uchopit pojmem inkorporace do subjektivně vnímaného mainstreamu, obviňují z této inkorporace obvykle všechny „potírače rasismu“, což ve skutečnosti neplatí. Výsledkem jsou za poslední tři roky snahy o obnovování ztracené subverze nyní svými aspekty již spíše postsubkultury skinheads¹¹⁷, spojené s už v předchozí podkapitole popsanou ideou political corectless. Ta v domácím prostředí zatím většinou nenabývá podoby přihlášení se k ideám white power, jak je to běžné na západ od nás, ale spíše formy provokace „na hraně“, neboť na jednu stranu těmto jedincům nezřídka ani nejde o přihlášení se k neonacismu, jako spíše o odlišení od inkorporovaných „pozérů“, ztotožňovaných jen a pouze s představou zpolitizovaného názorového proudu SHARP, RASH, a nejobecněji pak antirasismu. Novotný (2011: 42) ve své praktické části výzkumu reflektuje výstižnou formuli svého respondenta: „Teď je spíš móda nebejt SHARP“. Sebeprezence „na hraně“ v podobě nepřiznané hry se zákonně vymáhanými definicemi hegemonické moci se tak stává opět po dvaceti letech prostředkem k zabránění totální inkorporaci: „Jak to tak vypadá, tak se vrátíme brzy do let kapel typu Braník, Vlašská liga (sic!), všemi opěvovaný Orlík, Milay (sic!)“ (Skinhead.name 2011: URL)¹¹⁸.

Někteří mladí skinheadi se přiklánějí k problematice projevování politické nekorektnosti formou návštěvy neonacistického koncertu zcela po svém: „Ty vole, co je to za problémy, tak chodí na koncerty, kde je dobrá muzika. Taky jsem chtěl na Temnozor (ruskej NSBM), byl jsem na Non Servium (španělský levotoči) noaco (sic!)? Dělá to ze mě nácka?

¹¹⁷ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (7).

¹¹⁸ V několika následujících citacích použiji jako modelový příklad diskuzi pod článkem *Politická korektnost? Ale no tak...* z webu Skinhead.name (<http://skinhead.name/>).

Nebo komouše? Jde o muziku. A co že jsou Punkfront¹¹⁹ vpravo? Skinheads byli vždy konzervativní a vlastnečtí (sic!) a i to je pravicový“ (Skinhead.name 2011: URL). Politolog Mareš přitom upozorňuje, adresně ovšem hlavně mezi neonacisty, že „[...] extrémně pravicový boj proti politické korektnosti je často jen záminkou pro boj proti antirasismu, otevřenosti a toleranci sexuálních menšin“ (Mareš in Bohdál, Bringt, Hanneforth 2009: 29). Podobně zaměření „anti-PC“ skinheadi nicméně mají averzi i k výsledkům „samo-inkorporativních“ snah u autonomních nacionalistů, kdy tito neonacisté mj. poslouchají mezi skinheady odmítané styly hudby a jejich oblečení splývá s mainstreamem. Jak se proto přinejmenším z etické perspektivy zdá, snaží se „anti-PC“ jedinci a skupinky vyplňovat „vakuum“, které po nazi-skinheadech zbylo v poli kdysi jednotné homologie stylu. „Tahání politiky do skins by bylo, kdyby měl tričko Dělnický strany. WP [white power; pozn. aut.] je legitimní hodnotovej postoj“ (Skinhead.name 2011: URL).

Mezi většinou „anti-PC“ skinheadů se jako nadnárodní fenomén rozšířilo přijímání nových forem brikoláže, kombinovaných ale zároveň „nostalgicky“ s co nejvěrnější brikoláží „čistého“ skinheadského stylu 80. let (nepůsobí-li ale silněji na daného jednotlivce subjektivní představa o pojmu agro). Nové prvky brikoláže, rozšířené přinejmenším po celé Evropě a Severní Americe a tím nezdá se zcela bez historické vazby, tkví v sebeidentifikačním přijímání hlavně starogermánské (vikingské) mytologie a runové symboliky. „Skinheads se k tématu severské mytologie nevyjadřují spontánně, nenachází dostatečné propojení mezi jejich subkulturou a severskou mytologií. Přesto ale muži i dívky tetování s prvky mytologie (drakary¹²⁰, válečníky) nosí. Někteří skinheads spojují severskou mytologii s pravicovými radikály a i v tomto případě se pak může jednat o cílenou provokaci“ (Stejskalová 2011: 85-86).

¹¹⁹ Německá „problematická“ kapela, na webu Antifašistické akce (<http://antifa.cz/>) napadaná ze skryté propagace neonacismu.

¹²⁰ Válečné lodě Vikingů, zpravidla s vytesanou dračí hlavou na přídi.

Prakticky žádný ze spektra starších, na scéně se již dlouhou dobu pohybujících skinheadů (v některých případech i punkerů apod.), nikdy v dřívějších letech ideu political corectless, tj. celý její sebeidentifikační potenciál, od něž se odvíjí např. postoje a jednání, nevyznával. Ačkoliv mírně politicky nekorektní chování bylo subkultuře v mnohých případech vlastní vždy, nikdy nezískalo rámec nový, ideologický. Scéna se tak stala svědkem, kdy kapely a mnoho jednotlivců mlčky uteklo pryč od (latentní) sebeidentifikace se SHARP, která byla obvyklá v 90. letech a shazovány proto i nejrůznější vizuální prvky (trika hudebních skupin, nášivky), které by měly klasifikovat dané individuum coby např. posluchače určité „levičácké“ kapely. Motivem jedání takových jedinců je již rozebíraný nesouhlas s ubíráním vývoje scény k „poklonování politicky korektnímu antirasimu“. Následná úspěšnost rozšiřování myšlenky political corectless napříč českou scénou, směrem od zmíněných starších k mladším, u nichž je už přijímána přímo v primárních fázích socializace do (post)subkultury, tkví z nemalé části v kombinaci dvou fenoménů z mikrosociologické oblasti.

Za prvé jím je kulturní kapitál, jenž převedla Thornton od jeho francouzského autora také mezi subkultury mládeže. Logickým důsledkem vývoje každé scény je narůstající autoritářství osob, disponujících širokým **subkulturním kapitálem**, který už jsme si vymezili v teoretické části uchopení práce. Z pozic aktérů je obvykle vnímán v podobě neurčitých sociálních rozdílů, neboť pole ekonomického a (sub)kulturního kapitálu se místy individuálně překrývají. „Chcete-li pospolitost, nevysmívejte se těm, co na nic nemají, a naopak Vy, co nic nevyděláte, neútočte na ostatní [...]. Ale jedno je jasné: sociální rozdíly z nás dělají nepřátele a možná ani ne tak sociální rozdíly jako nezkrotná závist!!!“ (zin Bulldog 18/1999: 1). O deset let později se ukazují navenek domnělé „sociální“ rozdíly velmi markantní. Ti, co vstupují do scény, jsou často vysmíváni o několik let staršími, kteří mají kontakty na kapely, bohatší šatník anebo větší množství hudby a více o ní ví. Také toto jsou

důvody, proč neúspěšnějšími „manažery“ scény se nyní stávají obvykle nejen starší osoby, ale také studenti, mající lepší potenciál uchopit subkulturu mládeže po faktografické stránce. „Nováčci“ scény se proto mnohdy typicky snaží těm, z nichž cítí symbolickou moc, maximálně přizvukovat. Pakliže ti starší přijali a prezentují myšlenku political corectless, mají často v rámci svého většího subkulturního kapitálu (příp. intelektuálním schopnostem) mocnější argumentační potenciál. Někteří „nováčci“ jim tak mohou přizvukovat, dementuje-li někdo politicky nekorektní chování jedince, kupříkladu hajlování apod. „Myslím, že toho [...] pro Oi! scénu dělá hodně. Od koncertů po časopis...“ (Skinhead.name 2011: URL). Mladí kritici nekorektního chování se tak dostávají do pozice takříkajíc v koutě, neboť nemohou disponovat argumentační „palebnou silou“, odvislou od síly subkulturního kapitálu.

Za druhé jím je *tajná dohoda týmu*, kterou prezentuje Goffman (1999: 172-183). Chování „anti-PC“ skinheadů nezřídka není skutečným maskovaným příklonem k neonacizmu, jak je tomu místy v zahraničí, ale *zatím* pouze provokativní hrou, snažící se rétoricky vytěsnit z (post)subkultury „nezdravé“ členy (či se od nich alespoň symbolicky vymezit). Při nejrůznějších formách komunikace se tak snaží „anti-PC“ skinheadi vyvolávat dojem, že jejich chování není nově konstruované a mající implicitní cíl, ale naopak zcela přirozené a takové, které bylo uvnitř subkultury skinheads *vždy* jejím imanentním prvkem. V prostředí scény, která pozbývá své původní homologie, tak dochází ke stále výraznějším slovním přestřelkám, kdy se obě skupiny sporu odvolávají již jen na faktografii, ale nedokáží ji absolutně interpretovat, pouze za ní hledají sebeospravedlnění vztažená ke svému aktuálnímu chování.

Ve směřování aktuální české pronárodně orientované skinheadské scény tak shrnu i své poznatky tvrzením, které bylo publikováno už o rok dříve: „Je ale třeba říci, že v rámci subkultury dochází v dnešní době ke stále výraznějším snahám zvát do Česka méně korektní kapely, pod

záminkou rozšiřování hudební nabídky na české klubové scéně“ (Stejskalová 2011: 90). Za následujících dvanáct měsíců se stále více zdá, že se na základě verbálních sporů mezi „anti-PC“ skinheady a těmi, kteří jsou nezřídka zkresleně vnímáni jako „levicoví pozěří“, pomyslné nůžky neporozumění stále více rozevírají a skinheadská scéna dostává pomalu zcela jinou tvář, než byla prezentována ve studiích staršího data.

4.2.2 Fenomén tzv. kališnictví

V předchozí podkapitole jsem neustále narážel na tzv. kališnictví. Šlo o fenomén z pochopitelných důvodů nejen výhradně český, ale svým celkovým uchopením nemající komparovatelnou obdobu ve většině zemí světa¹²¹. Nacionálně orientovaní skinheadi přijímali zpočátku téměř v každé zemi buď neurčitou ideu white power, nebo přímo neonacistickou. Dokonce i pokud se oficiálně vymezovali vůči neonacismu, většinou by bylo možné vždy dohledat určité ideové vazby na něj, velmi často např. antisemitismus.

---

¹²¹ Pomineme-li diskutabilní skandinávskou scénu v 80. a 90. letech, nalezneme významnou paralelu již jen v USA a překvapivě také v Brazílii. Americká nenazifikovaná (dokonce i SHARP) scéna vždy zdůrazňovala hodnoty spojované se svou ústavou. Vymezovala se ostře a násilně k neonacismu, ale i „fašizujícím“ formám, byla silně antimarxistická, ale brojila proti rasismu kvůli barvě pleti. Její brikoláž byla často více „vojenská“ a plná pronárodních symbolů a mnohdy nerespektovala např. přejímání značek oděvu, typických pro Evropu. Důkazem jsou a byly desítky tamějších patriotických kapel. Situace se zde výrazněji mění až po roce 2005 radikalizací s přijetím myšlenky political corectless. Brazilská pronacionální skinheadská scéna se již od 90. let dělí na nadnárodně orientované neonacisty, dále na probrazilské fašisty a nakonec na tzv. carecas (*de facto* skinheady, pouze odmítající neautochtonnost slova skinhead). Carecas tvoří v megapolích jako např. São Paulo relativně velké gangy (až ve smyslu A. K. Cohena), bojující s až nevídanou brutalitou právě mj. proti fašizujícím a neonacistickým gangům. Podobně jako v USA je i jejich brikoláž více „vojenská“ a plná doplňků s národní a lokální symbolikou. Mnoho z carecas má mestické či indiánské kořeny (viz také Nazareth 2009: 8-12). „Brazilský národ sestává ze tří ras: žluté, bílé a černé. Bojuj s fašismem, buď 100% Brazilec“ (zin Atitude Patriota, 1/2002: 8).

Samozřejmě nejinak tomu bylo i v našem státě, neboť mezi vzniklým širokým spektrem nezařaditelných, převážně rasisticky a silně pronacionálně orientovaných skinheadů se nacházelo veliké množství teoretických názorových variant, zakládajících mnohé (kvazi)politické organizace, jimž se obvykle věnují politologové a které se nejčastěji snažily navazovat na prvorepublikovou tradici českého fašismu (viz následující kapitola).

Určitou výjimkou v tomto ohledu bylo právě kališnictví, pojem odvozený od nejčastějších témat písní Orlíku. Před rokem 1990 ještě pravděpodobně neexistoval, neboť nedošlo k profilaci tehdy ještě úzkého početního zázemí skinheadů a buď se „[...] všechno bralo jako že to tak prostě má vypadat“ (inf. František.70 2010: ústní sdělení), nebo se skinheadi snažili pouze kopírovat prvky stylu ze zahraničí. Popularizace Orlíku záhy po revoluci však způsobila nevídaný boom v sebeidentifikaci české mládeže coby skinheadů a zčásti i skingirls – počet příznivců této subkultury mládeže bývá v té době dle různých zdrojů odhadován až na 5 000. Daniel Landa, autor textů Orlíku, byl od začátku konfrontován s texty zahraničních neonacistických a white power kapel, zpívajících např. o Vikinzích. Aby následně adaptoval texty do domácího prostředí, použil husity a jejich válečnictví coby symbol českého nacionalismu (i za komunismu propagovaného, i když spíše v opačném významu). Poměrně jednoduché texty a metaforika stylu skinheadi = práčata, křížáci = nazi-skinheadi apod. mezi masou novopečených „holých hlav“ rychle přerostla v ideový konstrukt, který se již zcela vymykal původnímu Orlíku, sledujícímu v podstatě jen linii typickou v zahraničí, toť vše i přesto, že Orlík byl nadále brán za „vzor“. Antigermánství přitom Landa do textů vsouval hlavně díky zkušenostem, kterým se mu v Německu ze strany zdejších nazi-skinheadů dostávalo a tedy ho pouze obracel naopak.

Sebeidentifikace s kališnictvím byla zpočátku velmi zmatená. Přihlásilo se k ní několik kapel, nejvýznaměji asi Valašská liga (předtím

punková skupina) a krátce působící oi-punková kapela Landovy ženy se jménem Anti-Panika (syn. Jen žádnou paniku). Z rozhovoru s Valašskou ligou: „René mi posledně říkal, že je anarchista nebo že s nima aspoň sympatizuje. Já jsem zase vpravo [...]. Nejsme fašouni. To mne může střelit, když slyším, že jsem fašista. [...] White Noise беру a kapely silně nacionalisticky založené zrovna tak“ (zin Hubert 3/1991: 7).

Prakticky až do vzniku VL, která z kališnictví přímo vycházela, neměl pojem kališnický skinhead žádnou ucelenou definici. Popularita skinheadské subkultury se přehnala republikou jako vlna a za kališníka se označoval minimálně každý druhý tehdejší teeneager, který si oholil hlavu a oblékl bomber. „Je nutné si uvědomit, že organizace jako BHS [Bohemia Hammer Skins; pozn. aut.] anebo B&H [Blood & Honour; pozn. aut.] také v té době vznikaly a někteří ‚kališníci‘ byli zpočátku i tam (inf. Radovan.80 2012: e-mail).

Za popularizací a velmi rychlou počínající inkorporací skinheadského stylu do struktur širší společnosti stál bezesporu také další specificky český unikát, a sice mediální známost některých osob, které se alespoň v tento krátký čas angažovaly ve vznikající scéně. Kromě Landy a Matáska, členů Orlíku, a J. X. Doležala s Reflexem to byl dále akademik Vladimír Franz a Lou Fanánek Hagen, zpěvák jedné z nejpůvodnějších hudebních skupin té doby u nás, Třech sester. Franz dokonce na jaře roku 1990 touží založit organizaci skinheadů, přiklánějících se k pročeskému nacionalismu, ve které by se fyzicky a duševně sebezdokonalovali. Projekt nesl název Nová česká jednota a Franz nakonec od nazifikující se scény dává ruce pryč (Mareš 2003: 465). Podobných myšlenkových projektů existovalo v dané době více.

Prvními náznaky oddělování kališnické scény od nazifikujícího se proudu bylo údajně rozdělování na „radikální“ vs. „ortodoxní“ sebepojetí, kdy ortodoxie znamenala věrnost Orlíku a kališnictví, radikalismus pak

příklon ke kapelám počínaje „tvrdším“ Braníkem¹²². Zřetelné odlišení na až výsměšné bázi potom první „ortodoxní“ kališníci používali směrem k tzv. sudeťákům¹²³, jak se sami označovali někteří první (nikoliv němečtí, nýbrž čeští) nazi-skinheadi z převážně severních příhraničních oblastí Čech (ibid: 414). Taková diferenciací vznikala převážně až na veřejné scéně při sebeprezenčních aktivitách, např. pouličních demonstracích, konaných zpočátku nejednou společně: „Konečně se taky kromě říšskejch vlajek objevila nad naším houfem jedna česká – stáhli jsme se s ostatníma čechama (sic!) k ní, a snažili se separovat od sudeťáků. ‚Sieg heill!‘ řvali oni, ‚Čechy Čechům‘ kontroval náš houf. [...] Registrovali jsme i skina, co jednoho sudeťáka slušně seřezal. Někde tady se začal průvod drobit“ (zin Oi Servis 2/1993: 1). Veřejná sféra se v té době stávala zcela jednoznačně *theatrem mundi*, místem konstrukce individuálních a posléze i skupinových identit, a to skrze vyjednávání a interakce s odlišnými druhými (viz Sennett 2002: 107-109).

Přesto se ale začínají již takto jednoznačně zařazení skinheadi odlišovat navzájem vizuálně. Homologie stylu zůstává samozřejmě stejná jako kdekoliv v jiných zemích, mění se ale brikoláž. „Já si moc dobře vzpomínám na léta (a trvala dlouho), kdy tady nebyla žádná skinheadská opozice (o levicových skins ani nemluvě) a hrází, která se otevřeně stavěla proti neonacismu, byla právě kališnická horda! Tehdá se ještě hrálo na rozpoznávací znamení: kališníci bílé tkaničky nebo černé, nutně vojensky zelený bomber a vyholená hlava (žádný ostrůvek). Načež u boneheads [nazi-skinheadů] převládala černá barva bomberů, kapsáčů, červené tkaničky, ofinka, svěšené červené šle a metromaskáče. Skupiny se takto identifikovaly a bylo to fajn. [...] V dobách starého Kalichu byli skinheadi kališníci jedněmi z prvních, kdo se vůbec odvážil fyzicky se postavit náckům... [...] Ale jako dnes si pamatuju, když jsem jako kluk na

¹²² Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (3).

¹²³ V pozdější době se opakovaně objevovalo sebeoznačení „sudeťák“ či „sudetská krev“ i u kališnických či dokonce antirasistických skinheadů, vyzdvihujících tím naopak češství Sudet.

Slapech potkal bandu kališníků s tričkama jako ‚přidej se i ty k boji proti fašismu‘ nebo s českým lvem drtícím svastiku“ (zin SkinRead 9/2006: 15). Přes jistý patetismus (skinheadům všeobecně se totiž už na počátku 90. let pokoušeli stavět členové formujícího se anarchistického hnutí) by bylo možné s autorem citace do značné míry souhlasit (srov. Mareš 2003: 446). Signifikantní se v tomto ohledu stávala prvotně barva bomberu. První RASH skutečně nosili převážně červené, kališníci zelené a černá barva byla většinou ještě velmi dlouho spjata s nazi-skinheady. „Tady v [...] nosí kališníci a sharpáci zelený [bomber; pozn. aut.], černej by si na sebe teda rozhodně nikdo neoblík“ (inf. Alena.89 2005: e-mail). Oproti tomu barva tkaniček byla vždy spíše problematickou kategorií, vykládanou mnohdy dezinterpretčně a ve finále nikdy nic neříkající¹²⁴. Spojení nazi-skinheadů s preferencí černé barvy oděvu se mezi zbývajícími názorovými frakcemi v subkultuře vykládalo vždy jako „touha hrát si na esesmany“. Kališníci se již od počátku oblékali více ve stylu britské oi-punkové scény, popsané výše, s tím rozdílem, že svou vizáž hojně doplňovali o prvky národní symboliky, jakými byly nejvýrazněji česká vlajka, český lev a samozřejmě kalich (ne vždy byla dodržována jeho červená barva)^{125, 126}. S rozvojem VL (pomineme-li odrůstání náctiletých a následný obvyklý přechod k usedlejšímu šatníku) a jejím oficiálním distancem od skinheadské subkultury se posléze mnozí oblékali nezřídka do military oblečení, které více vyhovovalo některým venkovním aktivitám VL a zároveň bylo v tom čase nesrovnatelně

¹²⁴ V Británii nosili nezřídka červené tkaničky přívrženci Blood & Honour. V ČR ještě dlouho po roce 2000 měly spíše připomínat ztotožnění se s anarchií (hlavně v kombinaci s černou). Bílé byly u nás většinou chápány jako boj za „bílou rasu“ – v případě, že si je oblékl punker, mohl mít problémy takřkajíc z „vlastních řad“. Kromě toho se tkaničkami s barvami týmu mohli rozlišovat také fotbaloví chuligáni. V posledních zhruba šesti letech již ale barva tkaniček nenese absolutně žádnou konotaci, spíše je hleděno na to, aby nenásilně ladily ke zbytku. Některé výrazné barvy či kombinace se pak staly symbolickým denotátem označení agro.

¹²⁵ Ilustrativní příklad uvádím v příloze č. 9.8 *Brikoláž českých kališníků z konce 90. let*.

¹²⁶ Obdobné pronárodní motivy byly také ústředními při výběru motivu tetování, mezi skinheady ostatně vždy hojně praktikovaného.

dostupnější. Dobou daná nízká dostupnost skinheadských značek oblečení (a zčásti i neinformovanost) vedla všeobecně k mnoha improvizacím na principu DIY¹²⁷, které i přesto sledovaly většinou poměrně přesně homologii stylu. „[...] Skinheadi nejsme [...] Každopádně to, že se oblékáme jako skinheadi, bych spíše viděl jako určitý konzervativní styl módy“ (zin *Fistbois* 2/1999: 10).

Kališnictví jako forma skupinové sebeidentifikace proniklo (podobně jako nazi-skinheadství) za přičinění masmediální prezentace prakticky do všech koutů republiky, včetně menších měst a obcí. Právě tady při malých počtech místních skinheadů nezdědka více než ideologické sebepojetí hrály hlavní roli přátelské vazby, zabraňující konstruování skupinových hranic: „Tady jsme byli tři, napřed jsme byli všichni kališníci, potom jsem se já s [...] dali k nazi, no a [...] zůstal pořád kališník. On se pak stejně odstěhoval do Plzně a vede tam snad doted' někde box. [...] Nikdo jsme to vlastně nějak přehnaně neřešili, kdo se kam řadí, ve finále jsme se všichni shodli na cikánech. To bylo myslím v roce 1993“ (Tomáš.76 2009: ústní sdělení). Jinde vedly vzájemné spory naopak k rozpadu původního přátelství: „U nás byli v 90. letech čtyři skinheadi, já jsem tam měl brácha mezi nima. On byl kališník a hrozně je [nazi-skinheady; pozn. aut.] tím štvál. Ze začátku to bylo v pohodě, ale pak se pořád hádali a brácha se na to skinheadování nakonec úplně vykašlal“ (inf. Bořek.83 2007: e-mail). V nejednom případě bylo kališnictví také jen pouhou dočasnou provokativní módou, kterou vyvolala počínající inkorporace subkultury skinheads: „Já mám dva kluky, ty tehdy poslouchali metal, měli vlasy až na lopatky [...], pak si je oholili jako že jsou skini, ale ani to jim nevydrželo. Teda asi tak rok jim to vydrželo. Ještě si pamatuju, jak jsem našívala tomu mladšímu na tu bundu kalich a

---

¹²⁷ Do It Yourself, „vyrob si sám“ spojuje např. George McKay v publikaci *DIY Culture: Party & Protest in Nineties Britain* (1998) s rezistencí kulturních forem směrem k působení kultury dominantní – spotřební. Zde však berme v potaz spíše jen lingvistický význam slovního spojení.

povídala, aby se neprali furt, nebo je vyhodí z učňáku“ (inf. Božena.52 2011: ústní sdělení).

Pokud platilo, že „[...] na začátku 90. let nebyla nijak skinheadská subkultura schopna jasně definovat jednotlivé proudy“, tak „[...] nicméně VL od počátku pracovala na stanovení takových hranic“ (inf. Radovan.80 2012: e-mail). VL se budu věnovat zcela samostatně v následující kapitole, proto nyní pouze předešlu, že tvořila vždy spíše jakýsi „centrální vzor“, kolem kterého se pohybovalo značné množství těch kališníků, kteří její oficiální podstatu ne zcela naplňovali. Dokonce je dohledatelné, že pozdější odklon některých jedinců od VL byl způsoben právě faktem, že se toužili více angažovat uvnitř skinheadské subkultury, než v rámci občanského sdružení, jež své připsané „skinheadství“ stále více popíralo (inf. Václav.77 2012: e-mail).

Ostatně vztah kališníků vs. skinheadů, konstituujících tehdy nepolitický názorový proud SHARP, nebyl po celá 90. léta nikdy zcela uspokojivý, ani naopak vyloženě nepřátelský. Mezi oběma názorovými tábory docházelo k četným individuálním fluktuacím, které měly postupem času stále větší trend směrem od kališnických počátků ve scéně po pozdější příklonění se k apolitické či přímo SHARP scéně (v té době oba termíny prakticky splývaly)¹²⁸. Přesto nebyly vztahy ušetřeny vzájemných předsudků. Předseda VL Luděk Martinovský se vyjadřuje opovrživě k SHARP, kdy je dle něj nejtypičtější vlastností příznivců této názorové frakce následující: „budu chlastat, sbírat kostkované věci a všechno, co souvisí s hudbou oi! a ska“ (zin *Fistboils* 2/1999: 10). Dále vytýká nezodpovědnost k okolí díky proklamované apolitičnosti, sympatizantství s anarchismem, a klade ironicky důraz na neautentičnost subkultury skinheads v ČR, odkazujíc také na souručenství skrze předky a genealogii: „Přesto, nebo právě proto, že skinheads je britské hnutí, kde má své kulturní i historické opodstatnění, budu se cítit v české kotlině

¹²⁸ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (4).

originálně“ [...] Přesto, že si neumím představit, že by moje máma byla skingirl a můj otec skinhead, budu si myslet, že SHARP je moje celoživotní idea“ (ibid). Ideou skinheada v podání kališníků mělo být především češství, podobně jako to v Británii měla být identita britská. To byl základní pilíř, na kterém kališníci hodlali stále více stavět. „Omezit komerci cizích (sic!) stylů typu SHARP, NS [National Socialist; pozn. aut.], a mít svůj čistý štít!“ (zin Práce 4/1994).

„Neautentičtí“ SHARP pro změnu nekritizovali opět nic jiného, než neautenticitu „skinheadství“ kališníků. Vypovídá o tom ilustrativně např. subjektivně zabarvený popis brněnské scény: „Jinak tu samozřejmě máme i kališníky, ale to jsou takoví blbečci. O hnutí neví prakticky nic. Většinou jim není více než 17 let. A obvykle sedí v hospodě a učí se dějiny naší země!“ (zin Skattack 4/1997: 18). Je vidno, že v tomto sporu o autenticitu bychom se dostali až ke kritice Hebdige, vznesené postmodernisty. Kališníci pociťovali podstatu autentičnosti prakticky přesně v modernistickém pojetí CCCS, kdy „[...] má svého druhu substanciální charakter, je založená na předpokladu odlišitelnosti kopie a originálu, protože chápe autentičnost subkulturního stylu jako výraz jeho auratičnosti“ (Macek 2004: URL). U „západní komerci“ napodobujících SHARP bylo sebeospravedlňování stylu založeno na bázi spíše postmoderní, připomínající ponejvíce Baudrillardovo simulakrum v podobě „neexistujícího skinheada jako z čítanky“. Neboť „[...] autentičnost stylu je zde ale dána nejen jeho originalitou [...], ale i autentičností jeho nositelů – ‚opravdovost‘ stylu či životní zkušenosti je dána tím, že toto je prožíváno v rámci ‚příslušných‘, ‚správných‘ sociálních souřadnic“ (ibid). Odmítaná „neautenticita“ SHARP tak u kališníků pramenila přes nepochopení autenticity stylu coby transnacionálně sdílené představy v podobě čistě osobní imaginativní přestavy skinheada, která i přesto mohla být bezeslovně všem ostatním jasná a dle toho napodobovaná.

Skrze nepochopení na samé bázi pojetí stylu se konstruovala také v citaci ze zinu Skattack zmíněná „kulturní negramotnost“ kališníků, patrná koneckonců i v jejich zinech, zaměřujících se stále více na historii a politiku (příp. „jiná etnika“), než na sdílení informací o domácí a zahraniční hudbě, výběru oblečení atd. Snahy kališníků byly jednoznačně více politické, směřovaly out-of-subculture a nepomáhaly tak efektivně udržovat kohezi stylu. U SHARP (a trend je stále více patrný u všech skinheads směrem do současnosti) šlo o daleko větší fascinaci stylem a image jako takovým (viz Muggleton 2000: 52), což mohlo daleko snadněji přispět k jeho pozdější a jinými faktory způsobené uchopitelnosti mediálními kanály a inkorporující transformaci.

Jedním z takových hmatatelných aspektů, který vyčleňoval kališníky do podoby jistého specifika, byl poslech hudby, což je ostatně u většiny (post)subkultur mládeže mnohdy téměř jediná determinanta příslušnosti. „Po rozpadu Orlíku by se mohlo zdát, že nastalo jakési vakuum pro kališníky ve vojensky zelených bomberech a bílých tkaničkách. Landa se chytl na sólové dráze (zprvu dosti útočně a nekompromisně) a třeba David M. [Matásek; pozn. aut.] si pár let ještě žhvil prsty s Třema sestrama. Takže se poslouchalo převážně toto, protože kapel s čistě vlasteneckým hávem bylo jak vody mezi prstama a pod patronací VL jakbysmet“ (zin SkinRead 9/2006: 15).

V předchozím odstavci jde opět o určitou zkreslující generalizaci, neboť kromě Kontrastu¹²⁹, který hrál oficiálně pro VL, nikdy kromě Orlíku (a zčásti snad Valašské ligy) žádná čistě kališnická hudební skupina dlouhodoběji nefungovala. V posluchačském repertoáru kališníků se proto velmi často objevovaly Tři sestry, hrající v počátcích prakticky téměř

---

¹²⁹ Punkrocková skupina složená z tehdy teeneagerů, kteří, jak po letech pociťují, byli do hraní vlastenecky laděných písní více „vmanažerováni“, než aby šlo o jejich svobodnou volbu (zin SkinRead 9/2006: 9). Pod názvem Kontrast hrála v letech 1996-1999, poté se přejmenovala na Punk Floid a zcela se od své minulosti odklonila.

pouze a jen upravené (tzv. cover) verze nejznámějších západních (street)punkových kapel. Tři sestry původně také hostovaly v jedné písni na druhém albu Orlíku. Vedle toho měla skupina též poboční projekty, Hagen Baden (kde pro změnu hrál na kytaru Matásek z Orlíků), dále hudební projekty Františka Sahuly atd. Nemálo zahraničních kapel, které Tři sestry prezentovaly, byly právě punkové a někteří kališníci je hojně poslouchali (např. Toy Dolls). Z českých skinheadských kapel měl bezpochyby velmi blízko ke kališníkům ve druhé polovině 90. let Jablonecký protest, jenž se později přejmenoval na Patriu. V obou byl velmi dobře znatelný nacionalismus (u Jabloneckého protestu také anticiganismus), a zároveň (historicky a morálně chápaný) antifašismus. Další neodmyslitelnou postavou byl Landa na své sólové dráze. V roce 1997, kdy propaguje své album Pozdrav z fronty ve spojení s VL, dosáhlo toto občanské sdružení pravděpodobně největšího početního rozkvětu (inf. Radovan.80 2012: e-mail). Podobně jako Landa byl oblíben také jeho méně úspěšný „napodobitel“ Walter Kraft. Výlučné postavení mezi kališníky měl Karel Kryl a jeho folková tvorba, ztělesňující boj proti totalitě obecně a zároveň propagující jisté formy patriotismu. Kryl se stal implicitně pravděpodobně i inspirátorem směřování VL, kde býval brán (hlavně po smrti roku 1994) nezřídka za vzor (inf. Jan.82 2007: e-mail).

Přibližně v roce 2000 a později, kdy dochází k rozkladu VL a kališníků postupně ubývá, se poznenáhlu objevilo mnohem více oi-punkových (či obecněji skinheadských) kapel, jak narůstala „nekališnická“ scéna. Hudební texty v „husitském duchu“ by přesto bylo možné nalézt např. u Hovorkových chuligánů (2004), Pro!ektu¹³⁰ (2004), nebo dokonce u (street)punkové Vozové hradby (2005). Všichni tito interpreti se alespoň částí svého personálního obsazení s myšlenkou kališnictví ztotožňovali.

---

¹³⁰ Včetně písni Prapor (2008), která vyšla samostatně jako skladba imaginární kapely Svarog.

Podobné patriotické či lehce nacionalistické sklaby by bylo možné po roce 2000 nalézt rovněž u skinheadských Disdainful¹³¹, hudebního miniprojektu Svornost a pozdější tvorby Operace Artaban a The Riot. Především k těmto českým kapelám se po restrukturalizaci scény (tj. cca. po roce 2004) zbývající kališníci uchýlovali. Vyjmenovávat kapely zahraniční by bylo pro potřeby práce bezpředmětné, nicméně mnoho kališníků se zajímalo např. o švédskou kapelu Ultima Thule, „zakladatelku“ tzv. viking rocku. Ke konci výčtu je nutno zároveň také připustit, že kromě této „korektní“ a zároveň i „skinheadské“ muziky se mnozí kališníci vždy orientovali i na příležitostný poslech nazi-skinheadských kapel, nebo obvyklou pop-rockovou produkci, pokud splňovala jejich individuální kritéria. V okamžiku tohoto posuzování je ale třeba si připomenout častou nedostupnost jiných titulů před masovým rozšířením internetu. Za zmínku by také případně stála i cíleně vyhledávaná produkce např. metalových nebo naopak folkových spolků, které napřoňovaly zcela individuálně konstruovanou definici „správného“ nacionalismu u kališníků.

Nastíněním hudebního zázemí jsme se pomalu dostali do nového desetiletí, kdy – jak už padla zmínka – je kališnictví na pomalém, nicméně trvalém ústupu. Jednotlivci, ale právě tak i většina stabilnějších mládežnických part se u příležitosti zanikání VL postupně přidávají k rozvíjející se nepolitické a SHARP scéně, praktikující myšlenku skins & punks united. Mnozí také skinheadskou scénu zcela opouštějí a „žijou už potom normálně jak každý [...], nepřipadně v úvahu, aby se ukázali třeba na koncertu“ (inf. Václav.77 2010: e-mail). Jestliže Mareš (2003: 448) odhaduje počet nerasistických skinheadů v ČR k té době na 300-400 (číslo bylo pravděpodobně poněkud nižší), bylo tehdy nemalé procento orientováno stále směrem ke kališnictví.

---

¹³¹ Zde bylo možné snad v nejhojnější míře reflektovat virtuální cestou vedené spory o údajném „nepřiznaném náckovství kapely“, dané sebepezencí coby „anti-PC“ kapely. Dále se také mnohým kališníkům nezamlouvaly texty v angličtině, pro současnou scénu univerzálním trendu.

Se stále výraznějším splýváním s univerzálním, „globálním“ pojetím skinheadské, punkové, příp. ještě hardcoreové scény byl evidentní také odklon od otevřeného hlásání anticiganismu, zejména tam, kde nebyly s takto etiketizovanými jedinci a rodinami viditelnější problémy sociálního rázu (Praha, Plzeň, Hradec Králové aj.). Ačkoliv v 90. letech byl zejména anticiganismus jevem pro kališníky nezřídka stejně příznačným, jako u nazi-skinheadů (i když v rozdílných rovinách ospravedlňování) a nelze vyvrátit existenci brachiálních střetů mezi „kališnickými smýšlejícími“ jedinci a osobami za cikány označenými, situace se nyní pozvolna mění. Jak už bylo naznačeno v předchozí podkapitole, trend „hospodských rvaček“ je celkově a až do dnešní doby stále více na ústupu, a to bez ohledu na to, s kým by měly být vedeny. V polovině minulého desetiletí by proto již mohl zastupovat většinu kališníků (jakož i mnoha jiných skinheadů) zruba následující výrok: „Rasisti jako takový (sic!) jsou chudáci a rasismus jako takový také neuznávám. Ale pozor, v dnešní době je za rasistu označen každý, kdo vysloví byť sebemenší nesouhlas s chováním cikánské menšiny a to také není přece v pořádku. Stejná práva pro všechny a žádné zvýhodňování!“ (zin Tradice 1/2002: 22).

Sebeidentifikace s kališnictvím dospěla po roce 2005 zhruba do fáze, kdy se za kališníky považují z drtivé většiny již jen dvě kategorie skinheadů: **a)** ti, kteří se stali kališníky ještě v dobách, kdy hrála tato forma sebeidentifikace významnější roli (v současnosti jsou tyto „zbytky“ vidět téměř již jen na Hradecku, v Podkrkonoší či na Slovácku, jde ale o malé počty); **b)** mnohem hojněji pak u zcela mladé generace pod 18 let, která teprve vstupuje do scény skrze kapelu Orlík a nestačila se ještě sebeidentifikovat s jiným (post)subkulturním stylem či identitou. Hlavně zásluhou případů těchto mladých kališníků je (na základě nárůstu

významu subkulturního kapitálu ve scéně a také postupnému vytrácení homologie stylu) kališnictví stále více spojováno s pojmem agro¹³².

Příčiněním výše uvedeného proto ani při obnovování subverzivních snah uvnitř (post)subkultury nedochází příliš k překryvu nového trendu pronacionálních „anti-PC“ skinheadů s ideou kališnictví a daný jev se projevuje i v novém občanském sdružení Svornost, navazujícím na VL. V rámci malých part konstituujících se v některých městech pak začínají vznikat i zatím stále pouze latentní nepřátelství mezi oběma konceptuálně odlišnými pojetími pronárodního cítění uvnitř české skinheadské subkultury. Informátor Jaroslav.89 (2011: e-mail) se např. vyjádřil: „Tyhle hovada typu [...] a spol. nás tu pěkně serou, bavěj se kolikrát (sic!) i s fašounama a na nás maj taky kolikrát kecy. [...] Ať řeknou na rovinu, že jim kalich vadí. [...] Nevím jak jiní, ale já je nemusím.“ Velmi podobné reakce je možné sledovat i na nejrůznějších internetových diskuzích či návštěvních knihách webů. I když by bylo možné říci, že spory podobného typu zde byly od počátku scény, je přesto nyní možné nejen virtuálně, ale i v praxi sledovat jejich nový rozměr.

4.3 Jeden příklad kališnické každodennosti

Nyní pro doplnění imaginace rozvedu v poněkud odlehčené podobě „pseudoreportáže“ s charakterem fenomenologické interpretace (Hendl 2005: 267). Použitá jména jsou smyšlená a nekorelují nijak s výčtem informátorů, které používám v ostatních částech práce. Událost nás vrátí do časného jara roku 2008 a směrem do menšího okresního města v příhraničí (pro účely práce jej nazývejme Becherov), kde se zhruba dva roky předtím objevila skupinka mladších skinheadů, hlásících se ke

¹³² V recentní době je tento stav situace nejviditelnější na diskuzním fóru Skinhead.name (<http://skinhead.name/>). Informátor Marek.85 (2011: e-mail) dodává: „Různý ty příspěvky typu ‚jsem kališník, protože nemám rád cikány, jo a znáte Orlík?‘ jsou fakt duchaplný“.

kališnictví (věkově 16-18 let). Na cestu v podobě spíše výletu s domluveným „doprovodem“ jsem se vydal společně s tehdejší přítelkyní.

Po krátké domluvě s becherovskými protějšky se vydáváme v určenou sobotu na cestu vlakem z Plzně, načež dorážíme na zdejší nádraží s asi čtvrt hodinovým předstihem. Město ani jeden z nás nezná, tudíž čekáme na to, až nás mladí vyzvednou. Mezitím se vedle nás objevuje procházející nazi-skinhead ve věku alespoň pětatřiceti let, oblečený v těžké boty, ohrnuté džíny a černý bomber s nepřehlédnutelnou nášivkou předválečné německé říšské vlajky (s tzv. maltézským křížem a schwarz-weiß-rot trikolórou). Nezbyvá než přemýšlet o tom, co se stane, až nás spatří, což se nakonec neděje. O chvíli později ale již přicházejí Marek, Karel a Lenka, s nimiž jsme se domlouvali. Všichni v nápadném oblečení běžnějším pro 90. léta. Kde chybí značka, nastoupila improvizace v podobě levného „no name“ oblečení, avšak držícího se své homologické logiky. Navzdory prvnímu setkání je přivítání poměrně vřelé s podáváním rukou a jejich pozdravem „skins“. Dozvídáme se o tom, že potkávat starší neonacisty ustrojené do oblečení podobnému případu našeho setkání tu je celkem běžné. „Sudeťáci. Chtěli by Německo zase až po Plzeň,“ poznamenává uštěpačně Marek.

Je chvíli po jedné odpoledne a vzhledem k množství času nám všichni tři navrhnou, abychom si prohlédli město. „Je tu strašně Vietnamců a cikánů, skoro třicet procent“, sděluje mi opět Marek, který se ukazuje velmi komunikativním. „Kupte si něco k zakousnutí támhle v tý večerce, tam je docela slušnej Vietnamec, necpe nikam prošlý šunty“. Dále se dozvídáme, že kdyby nedělaly obě skupiny „bordel“, tak by jim zase tolik nevadily. Tedy až na skutečnost, že jich je tu „katastrofálně moc“. Cikáni jsou prý „v pohodě“ v tom, že vždycky brání svoje. Vietnamci tu údajně nabývají forem mafie, přičemž se zde občas i střílí. „Prodávaj drogy a pak si kupujou takovýhle vily a támhle, koukej jak leze do toho fára! Ve škole dělaj ty jejich haranti takovej binec, tůdle se třeba jedna holka sebrala, že nebude psát test, že je cizinec a nikdo nemá právo ji učit česky, nazdar! A podobně. Učitelka neřekne ani bé, aby to nehnali zase před ředitele jako minule, kterej se musí sklonit, aby to někdo neoznačil za diskriminaci.“ A dále: „na cikánech se mi líbí, že se na rozdíl od bílejších dokážou sebrat a už se to tu teda párkrát mezi rákosníkama a cikánama navzájem dost rubalo.“ Souběžně s tím si prohlížíme město, všichni tři nám dělají zdatné průvodce i s výkladem. Dozvídáme se mnoho z historie města, občas se zdá, že mladí umějí popsat každé okno. Zabředáme do diskuzí o policii, narkomanech, Evropské unii, národní hrdosti a historii a končíme u fotbalu, kdy se přiznávají, že chodí fandit místnímu klubu, dělají dýmové choreografie. Chodí s nimi „bohužel i pár nácků“, ale jak Marek poznamenává, „taky jeden polocikán, co má skoro půldruhýho metraku a dělá vždycky největší binec, je to fajn známej“. „Vlastně máme pár známejch i mezi Vietnamcema, který jsou OK.“ S přítelkyní schválně namítáme, že třeba v Plzni je situace klidnější a není potřeba být radikální, proto třeba

moc lidí ze zdejší scény jsou dle nás SHARP. „Šarpáky teda nemusíme vůbec, jak to zpívá Braník. Ale jestli je to u vás v pohodě, tak proč ne. Tady se to nedá. Pankáči, když nefetujou, to samozřejmě uznáváme, ale tady jich moc není, jen ty socky.“

Den se chýlí k večeru a vyzvedáme na sídlišti další dva mladé kališníky, Martina a Tomáše. „Tak, teď jsme skoro celá becherovská skinheadská banda“. Martin i Tomáš mají bombery, kanady a nášivky se symboly české státnosti a placku „Oi!“ Zastavujeme se v hospodě, kde jsou pípy přímo u stolů a jednotlivé stoly mezi sebou soutěží v počtu vypitých piv. Z další konverzace je zřetelné, že až na Lenku, která má širší povědomí o ska hudbě, toho o (obzvláště zahraniční) hudební scéně moc nevědí a o nějaké zásadnější rozšíření subkulturního kapitálu ani nemají přílišný zájem. Zato jsou rádi, že „k nám někdo přijel“. Lenka dodává: „známe pár lidí z Prahy, ale jsou divný a zvali jsme je sem mockrát, ale nevím proč, prostě potom neodepíšu.“ Konzumace alkoholu je značná a končí odjezdem nočního autobusu na byt jednoho z nich, přičemž jsme ještě svědkem konfliktu řidiče autobusu a mladší Vietnamky, která odmítá pustit postarší ženu k sezení. Na otázku Markovi, zda je to v Becherově normální, odpovídá přitakáním. „Takový situace, to je maličkost, dějou se tu horší věci“ a ukazuje mi jizvu, údajně od „cikána, co na něj tůdle vyběh“. „Normálně máme každej kasry nebo boxera, tady člověk nikdy neví, co se semele“. Dorážíme do cizího bytu, kde v půlhodině všichni různě pousínají. Ráno je nám na papír nakreslen podrobný plán cesty k nádraží, v jehož zdárném domýšlení se všichni předhání. Opět podávání rukou, pozdrav „skins“ a, což jsem od mladého člověka dosud nikdy nezaslechl, přání „spánembohem“.

Z pozdější zdvořilostní e-mailové korespondence s Lenkou se dozvídám, že „kluci se na to postupně vykašlali“. Zbyl jen fotbal a fandění, jeden kališník se začal zajímat o snowboarding, druzí dva „to vzdali“ atd. Ji už to dle jejích slov „taky moc nebere“ a naznačuje, že „čím více poznává scénu jinde, tím víc ji zklamává“. Zatím je polovina roku 2008 a k nastartování viditelnější činnosti Svornosti chybí ještě bezmála rok. Je pravděpodobné, že někteří z Becherovských by se stali potencionálními zájemci o členství v tomto občanském sdružení.

5 „KALIŠNICKÁ“ USKUPENÍ V RÁMCI ČESKÉ REPUBLIKY

Od popisu a interpretace procesů uvnitř české skinheadské scény bude nyní nutné skrze jistou deskripci dojít k příčinám vzniku a mechanismům fungování vybraných pronárodních uskupení, jakými jsou Vlastenecká liga (VL) a víceméně nástupnická Svornost.

První podkapitola bude svým pojetím převážně o nutném politicko-faktografickém přehledu. Nejucelenějšími pracemi ohledně tematiky pronárodních subjektů, působících na našem území, jsou *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR* od Miroslava Mareše, mapující porevoluční vývoj do roku 2003 a následně do roku 2011 *Krajní pravice a krajní levice v ČR* od kolektivu více autorů (Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová). Obě proto budou hrát prim ve faktografickém uchopení této kapitoly. Mým přínosem by proto mělo být spíše zasazení obou občanských sdružení do kontextu kapitoly předcházející a nadto přinést více informací o občanském sdružení Svornost, kde jsou akademické informace zatím velice útlé. Zcela závěrečnou část bude opět tvořit jeden ilustrativní příklad v podobě pietní akce pořádané Svorností.

5.1 Celkový náhled

Jestliže byly ideové základy pro pozdější variace českého nacionalismu, popřípadě proněmeckého neonacismu, položeny již před revolucí¹³³, a to bez jakékoliv souvislosti se skinheads, povíce pak na bázi intelektuální (viz Mareš 2003: 165), došlo pro změnu v porevoluční medializaci a sympatizantském boomu této subkultury mládeže k „hledání členské základny“ k těmto už daným variacím. Názorová profilace mezi skinheady byla ukončena nejpozději ještě před rozpadem Československa, a jak již

¹³³ Obdobně jako všeobecný anticiganismus, prorůstající českou a slovenskou společností od dob normalizace stále výrazněji (viz Pavelčíková 2004).

bylo řečeno, dala by se rozdělit na silný, stále více se nazifikující proud, slabý opoziční, vesměs levicový proud, a konečně na početně nezanedbatelnou a názorově nesourodou směs nacionalistů, pomyslně pendlujících mezi „hospodskou (a)poličností“ a white power.

Posledně jmenované spektrum bylo ovlivněno přinejmenším po celá 90. léta a zčásti i po nich zcela novou „tradicí“ českého nacionalismu, a sice kališnictvím. Díky své obrovské medializaci se Orlík, potažmo Daniel Landa a Tři sestry, dostali do pozice startovních elementů drtivé většiny tehdy začínajících skinheadů. Po velkou část 90. let panoval rovněž trend, kdy se s narůstajícím zájmem o vlastní subkulturu mnozí „nováčci“ stále více nazifikovali, až skončili v čistě neonacistických strukturách¹³⁴.

Nicméně kališnický směr uvnitř skinheadského prostředí dal vzniknout hned několika organizacím, lišícím se povětšinou detailními postojovými nuancemi. Dominantní postavení si mezi nimi uchovala VL a lze s jistou pravděpodobností konstatovat, že všechny ostatní byly formou názorové reakce na ni – mnohdy navíc sdílely své zázemí v městech, kde již měla VL rozšířenu svoji působnost. Dle Mareše (2003: 319-323) sem lze zařadit zejména Bratrské vlastenecké hnutí, Národně vlastenecký svaz, Vlastenecké sdružení a Vlastenecké hnutí českého lva. Samostatně jsou vymezeny Vlastenecká liga se svými víceméně přidruženými členskými základnami Litoměřických a Plzeňských vlastenců (ibid: 296-302). Všem vyjmenovaným uskupením předcházela roku 1990 Nová česká jednota, na jejímž pozadí figuroval mj. akademik Vladimír Franz (ibid: 464-465) a o něco pozdější Jednota kalicha, což už byla člensky víceméně vznikající VL (ibid: 296-297).

Nelze ovšem ztotožňovat kališníky pouze s VL. Nesourodému spektru českých nacionalistických skinheadů, dynamickému ve svém

---

¹³⁴ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (1).

individuálním názorovém vývoji a mnohosti interpersonálních vazeb, obvykle směrem k dominujícím nazi-skinheads (jak jsme si již ukázali výše), nezřídka nevyhovoval (historicky chápaný) antifašismus, proklamovaný VL, která se díky potencionální nedůvěře v osoby, které by do ní měly vstoupit, stávala poměrně elitářskou. Radikálněji uvažující mladé nacionalisty a kališníky (jak by se sami mnozí z nich sebeoznačili), toužící po politické angažovanosti, bychom proto našli také v dalších zájmových uskupeních, z nichž nejméně prchavou úlohu hrála během 90. let Vlastenecká fronta (VF) a zejména později Národní sjednocení (NSJ) a Národní strana (NS).

Ne všichni nacionálně a zároveň antigermánsky orientovaní skinheadi souhlasili s myšlenkou odkazu na husitství a češství. Jejich doménou se mnohdy ukazovala jižní Morava, částečně také se svým více prokatolickým zázemím, ale často především nedohledáním hlubších historických souvislostí ve vztahu ke svému kraji¹³⁵. Byla to právě VF, kolem které se srocovali zejména ti mladí skinheadi, kteří měli problém s jednoznačnou sebeidentifikací s kališnictvím, což bývá mnohdy bohužel opomíjeno (srov. Stejskalová 2011: 54).

VF byla během 90. let vedle VL nejvýraznějším sdružením, odmítajícím pangermánský neonacismus, odvolávaje se v této své logice na historickou zkušenost českého národa (viz Mareš 2003: 285, 350). Lylová (2000: 423) či Mareš (2003: 283) také upozorňují na počáteční propojení VF s neonacistickou scénou, kterého se organizace postupně zbavovala, rétoricky jej devalvujíc pro jeho „globálně internacionalistický záměr a ‚socialistický program‘, pro který ho považuje za levicové hnutí (Smolík in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 228). Propagace českého fašismu byla proto spojována také s osobou legionáře a

---

¹³⁵ To je z rétoriky mnohých členů tamější scény patrné i dodnes. Např. informátorka Žofie.91 (2006: ústní sdělení) zmiňovala odpor k představě vlastního tetování v podobě českého lva a naopak sympatie s „každým Moravákem, co má vytetovanou moravskou orlici“.

pozdějšího fašisty Radoly Gajdy, který v závěru své kariéry kolaboroval s nacisty (viz Pejčoch 2011: 48-74). K této „nešťastné etapě“ za zenitem Gajdovy osobní slávy se ale už mnoho jeho novodobých obdivovatelů stavělo a staví s distancem.

Jistý paralelismus mezi VF a kališníky z VL byl na první pohled znatelný. Tam, kde měli mladí skinheadi nesnáze s jednoznačným příklonem k češtví a Landovu odkazu husitství, přikláněli se spíše k VF. Jelikož ale označení kališník bylo v dobách skinheadského boomu v první polovině 90. let mnohdy značně vágně chápaným pojmem, nelze jednoznačně říci, že by byl takový pojem v kruzích okolo VF zcela popírán (nelze také podceňovat jistý situacionismus v sebeidentifikaci, záležný také na interpersonálních vazbách). Jednoznačně dohledatelný je ovšem fakt nejsilnějšího zázemí VF, což bylo – zejména v počátcích – Brno a jeho okolí (Lylová 2000: 423), kde ostatně i vznikla (ibid; Mareš 2003: 283). U některých – opět zejména brněnských členů – byl kladen akcent na katolictví (Racková 2012: 36, 67; srov. Mareš 2003: 285). Podobně jako u VL se také členská základna pohybovala ve stovkách jedinců, nejčastěji mezi 18-30 lety (Lylová 2000: 432). Na rozdíl od ní se mnohokrát ukázala jednoznačnou inspirace fašizujícími zahraničními organizacemi, zejména západními („neslovanskými“), a také podobným způsobem vnímaný antisemitismus a antiislamismus¹³⁶.

S určitým hrubým zobecněním se dá konstatovat, že během 90. let na poli českého antigermánského nacionalismu ideologicky *soupeřily* právě tato dvě uskupení, přičemž slovo *soupeřily* lze vnímat i doslova¹³⁷

---

¹³⁶ Máme-li tyto formy fašizující xenofobie porovnat např. s jejich ideologickým vyzněním ve východnějších, přesněji řečeno pravoslavně orientovaných zemích, kde jsou velmi silně vázány na klerikální autoritářství, jak jsem se např. snažil prokázat ve své bakalářské práci (viz Damek 2010: 29-39).

¹³⁷ Dodnes je vzpomínaná vzájemná nevraživost patrná z rétoriky mnohých informátorů, kteří přešli od VL ke Svornosti.

(srov. Mareš 2003: 284) a že členové obou se rekrutovali obvykle z řad skinheads, ačkoliv potom nezřídka na tuto subkulturu mládeže zanevřeli.

Dobu kolem přelomu milénia charakterizovala některá spolu související specifika, a sice: **a)** pozvolný nárůst počtu nerasistických či antirasisticky smýšlejících skinheadů; **b)** rozprášení činnosti českých poboček Hammerskins a Blood & Honour skrze pozatýkání jejich hierarchických špiček; **c)** pokles vlivu SPR-RSČ jakožto politické strany snažící se populisticky zaštiťovat všechny „anticiganisty“ a konečně **d)** odrůstání původně mladých struktur kališníků uvnitř dominantních VL a VF. Zatímco se kovaní neonacisté snaží prorážet porůznu jinde, až se konečně v roce 2002 zakotví v méně hierarchickém „odporu bez vedení“ (Mareš 2003: 493) a o několik let později se „najdou“ v Dělnické straně (Vejvodová in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 157), čeká naopak pročesky orientované mladé nacionalisty cesta pozvolného úpadku, související především s body a), d).

Postupné odumírání činnosti VL zavedlo k přesunu určité části její členské základny do jiných (kvazi)politických subjektů, koketujících nezřídka již zcela otevřeně s propagací českého fašismu (srov. Lylová 2000: 425). Období těsně po roce 2000 je nápadné jakýmsi „přerodem“, kdy vzniká mnoho nevýrazných spolků, které mnohdy už jen svým výčtem zahrnují podstatnou měrou stránky politologických studií. Nicméně na politické úrovni přejímá roli pročeského nacionalismu zejména výše zmíněná NS¹³⁸ a v užším okruhu také NSJ.

NSJ (původně registrované jako Hnutí národního sjednocení) čerpalo z odkazu VF. Zmiňován je jeho příklon ke katolictví (Charvát 2007: 154, Mareš 2003: 249-250, 313). Nejsilnější iniciativy by bylo možné dohledat zejména v Brně a okolí.

¹³⁸ Důkazem o nevyprofilovanosti tehdejší situace uvnitř organizací, zaštiťujících nacionálně smýšlející jedince, budiž společné volební kandidování Národní a Dělnické strany ještě v roce 2004 (Vejvodová in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 158).

Oproti tomu NS se coby politická strana vymezila daleko eklektičtěji. Hlavní rétorickou linií se stal anticiganismus, na jehož strunu strana hrála vždy a především (Mareš 2003: 254; Smolík in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 239, 244-245). Jak uváděla její dlouholetá předsedkyně Petra Edelmannová ve své disertační práci *Česká identita, národní zájmy a pravicové politické strany 2002-2006* (2008), spadá do oněch zájmů a identit mj. antigermanismus a slovanství. To byl také důvod, proč se stala přitažlivou pro některé členy VL (viz Smolík in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 224) a před vznikem Svornosti i pro několik jejích budoucích členů¹³⁹. I když by se mohlo zdát, že díky své větší sofistikovanosti by mohla získat strana jisté úspěchy (podobně jako v 90. letech SPR-RSČ), nestalo se tak a alespoň prozatím upadá do stále většího debaklu (Smolík in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 238-239). Při hledání příčin je nutné se odvolat na celkový „úbytek angažovaných příznivců národovecné krajní pravice¹⁴⁰“ (ibid: 218). V rámci (post)subkultury skinheads, z jejichž řad se mnozí voliči a sympatizanti pronárodních subjektů rekrutují, pak na už popsany inkorporativní charakter jejího vývoje, který započal před polovinou minulého desetiletí a stále pokračuje¹⁴¹.

Pozvolný odklon mnohých pronacionálních „příznivců nehajlujících skinheads“ (zin Práce 3/1994) směrem k rozšiřujícímu se vlivu striktně nepolitických skinheads (příčemž většina z takových se tehdy ztotožňovala s myšlenkou SHARP) byl druhou linií proměn na prahu nového tisíciletí. Jestliže se část vlastenecky a nacionálně smýšlejících (ex)skinheadů přesunula „více doprava“, toužila se politicky angažovat,

---

¹³⁹ „Já se za volení Národní strany nestydím, ta přesně vyjadřuje, co si myslím“ (Karel.78 2010: ústní sdělení).

¹⁴⁰ Zde nezaměňovat s neonacismem a zejména Dělnickou stranou, přidávající si naopak na svojí popularitě skrze organizování veřejného odporu v „problémových lokalitách“, jakými je litvínovský Janov, Nový Bydžov, Šluknovský výběžek aj.

¹⁴¹ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (6).

nebo odešla do ústraní, pokusili se jiní (a byly to často mladší ročníky) o vzkříšení upadající slávy VL a zakládali (či se o to alespoň pokoušeli) nevelké, obvykle lokální a přátelské vlastenecké spolky s jepičí životností¹⁴². S rozvratem VL se obrátila pozornost také na již dříve vzniklé, avšak do té doby „zastíněné“ spolky. Z organizací měl pravděpodobně nejvýraznější vliv Národně vlastenecký svaz (Mareš 2003: 320-321; zin *Tradice* 1/2002: 2-3), z neregistrovaných uskupení pak Litomeřičtí¹⁴³ a Plzenští¹⁴⁴ vlastenci. Četnost aktivit všech z nich měla stále sestupnější tendenci, členové (měli-li zájem o další setrvávání na skinheadské scéně) se přikláněli ještě více k striktní apolitičnosti a stále silněji se uplatňujícím trendům myšlenky *skins & punks united*, popsané v předchozí kapitole – kališnictví se tak *de facto* stalo neorganizovanou, latentní a upadající formou sebeidentifikace.

V letech zhruba uprostřed minulého desetiletí byly veřejné aktivity (převážně původních zbyvších, či naopak dlouhodobě organizačně nezařazených) nacionalistů ve výrazném útlumu, posilovaném skepsí k návratu „starých dobrých časů“¹⁴⁵. Významnější ulohu střetávání nově zaujmula virtuální podoba na internetu, a to od nejrůznějších malých, většinou čistě sebeprezenčních projektů¹⁴⁶ až po projekty rozsáhlé a taktéž veřejná diskuzní fóra¹⁴⁷, na nichž se střetávaly a stále střetávají nejrůznější názorové nuance a politické koncepty prakticky všech osob, hlásících se k odkazu pročeského nacionalismu. Souhrnně by bylo možné konstatovat, že to byla právě různé internetové komunikační kanály, které pomáhaly formovat a udržovat tuto ideologickou formu a případně ji dále absorbovat do okrajových (kvazi)politických stran (Smolík

¹⁴² Šlo např. o Bohemian Patriot (Mareš 2003: 344-345).

¹⁴³ Litomeřičtí vlastenci (<http://litomericti-vlastenci.mysteria.cz/>)

¹⁴⁴ Plzenští vlastenci (<http://www.plzensti-vlastenci.mysteria.cz/>)

¹⁴⁵ Dle v současnosti již neaktuálních archivech diskuzí na fóru Vlastenci (<http://forum.vlastenci.eu/>)

¹⁴⁶ SPONH: Společnost pro obranu národních hodnot (<http://www.volny.cz/sponh/>)

¹⁴⁷ Vlast (<http://vlast.cz/>) a blízce spřízněné fórum Vlastenci (<http://forum.vlastenci.eu/>)

in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 258). Ohledně vlastních zjištění lze pro doplnění připojit, že procento skinheadů v těchto převážně intelektuálních diskuzích bylo relativně malé (nejinak i díky vyššímu věkovému průměru návštěvníků).

Na praktické úrovni byly však i nadále organizovány drobné společenské akce na přátelské úrovni tak, jako za dřívějších časů VL (potažmo VF či jiných), často za spolupodílení se Klubů vojenské historie, jako např. víkendové pobyty či přátelská sportovní utkání (inf. Jan.82 2006: e-mail). Asi nejvýznamnější každoroční akcí v tomto ohledu bylo navštěvování Husince, rodného města Mistra Jana Husa, vždy v červencový předvečer výročí jeho upálení (zin SkinRead 10/2009: 66), ale i jiné (ibid: 65-66). Poměrně úzká návštěvnická základna byla často tvořena zbývajícími a odrůstajícími kališníky.

Období novodobého nárůstu aktivit skinheadů (a marginálně i jiných subkultur mládeže) ve vlasteneckých a pronárodních aktivitách nastává až s rokem 2008 (potažmo 2009), kdy se na obzoru objevuje zbrusu nové občanské sdružení Svornost a původní záměr malého množství „posledních kališníků“ o sjednocení se postupně rozrůstá do podoby, kterou měla kdysi VL, byť v trochu odlišné podobě. Jak jsem se pokusil ukázat již v předchozí kapitole, přispěly k tomuto jevu i pokusy o obnovu subverzivního potenciálu uvnitř (post)subkultury skinheads¹⁴⁸.

Z podobných pozic vychází i poslední a nejmladší (2010), navenek čistě „nekališnické“ uskupení, kterým je Vlastenecké studentské hnutí Červenobílých (zkráceně Červenobílí)¹⁴⁹. Je to opět Brno, kde se nalézá jeho nejsilnější zázemí (pakliže lze o určitém zázemí hovořit, neboť početní základna je prozatím nevalná). I když „stejně jako v případě Svornosti [je jeho náplní; pozn. aut.] realizace kulturních, vzdělávacích

¹⁴⁸ Viz příloha č. 9.4 *Schéma vývoje české skinheadské scény*, bod č. (7).

¹⁴⁹ K rozboru jeho ideového zázemí a aktivit viz aktuální bakalářská práce Davida Jehličky (2012. *Forthcoming*).

(především historických), sportovních a společenských (pietních) akcí a aktivit“ (Smolík in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 242), orientuje se daleko výrazněji směrem k prvorepublikovému fašismu¹⁵⁰ a sympatiím s radikálními klerikálními kruhy (např. podpora koncertů folkaře a silného katolíka Tomáše Hameta). Červenobílí mají taktéž velmi blízko k NSJ, jehož aktivita se pomalu vytrácí a které bylo v minulosti možné několikrát spatřit na demonstracích neonacistického Národního odporu. Podobně by bylo možné najít silné vazby na některé zahraniční krajně pravicové (či obecněji subjekty tzv. nové pravice) a neofašistické organizace¹⁵¹. Jelikož již před vznikem Červenobílých došlo k jistému členskému překryvu se Svorností (v případě jihomoravské regionální organizace), stalo se členství některých pro Svornost „pochybných individuí“ předmětem interních vášnivých diskuzí, které zejména v posledním půlroce (od podzimu roku 2011) eskalovaly do podoby jistého postojového rozkolu, který ani recentně není zcela u konce. Na základě své osobní participace např. na sněmech Svornosti bych uvážil shrnout tuto interní a subjektivně přenášenou kritiku do dvou bodů: **a)** propagaci nedemokratických idejí, jež jsou v rozporu se stanovami o.s. Svornost; **b)** obvinění z „parazitismu“ na společensky přijatelném jménu o.s. Svornost.

Červenobílí, přestože mají úzkou členskou základnu, nepřesahující pravděpodobně 20 osob, však disponují navíc zázemím ze strany sympatizantů, vytvářených skrze přátelské vazby, tudíž je jejich uchopení jakožto ohraničeného celku dost problematické, nelze také generalizovat jejich přeznačením na „skinheadskou organizaci“. V zásadě se dá

---

¹⁵⁰ Samotný název Červenobílí je analogií stejnojmenného fašistického intelektualistického klubu, působícího u nás v meziválečném období (viz Pejčoch 2011: 30-35).

¹⁵¹ Prokazatelně pak Casa Pound z Itálie, s nimiž Červenobílí roku 2011 defilovali, jak je zřejmé také z jejich internetových stránek (<http://cervenobilii.cz/>). Obdobné organizace jsou na Západě v posledních letech stále na vzestupu a dá se hovořit, že (přinejmenším ve Francii a Itálii) pomalu nahrazují tradiční a stále více neplastický neonacismus.

konstatovat, že celkový charakter hnutí má z hlediska taktiky styčné plochy s fenoménem autonomního nacionalismu.

Tímto jsme se chronologicky dopracovali až do zcela aktuální doby a nomenklatura nejvýznamnějších stran, organizací a spolků, které se ukázaly být klíčové pro formování postojů a identity skinheads coby pronárodní (nikoliv neonacistické) mládeže, je u konce. V následujících dvou podkapitolách se proto zaměřím již jen na VL a Svornost, k nimž směřoval další můj výzkum.

5.2 Vlastenecká liga

Již záhy po nepřiznaném zlomu, který subkultura skinheads vyvolala v době kolem revoluce v československé společnosti, se objevily snahy o její podchycení ve smyslu zařazení do spolupráce s hegemonickou mocí (myšlenka J. X. Doležala), nebo o fungování autonomnější, ovšem na bázi jakési „pseudo-skautské“ organizace, jak chtěl akademik V. Franz (Mareš 2003: 465). Nazifikace subkultury u nás, podobně jako v té době kdekoliv jinde, zabránila této nadějně se rozvíjející inkorporaci a přenesené stigma hegemonií definovaného extremismu padlo rychle na celou subkulturu bez rozdílu, přičemž tato ještě ani neměla zcela definované názorové proudy. Jak jsme si již ale popsali u podkapitoly o kališnictví, nejpozději počátkem roku 1993 již bylo jasné, jakým směrem se hodlá sebeidentifikace některých pro-národně orientovaných skinheadů vyvíjet. U mnohých kališníků přitom zdaleka neopustila původní myšlenku participace na aktivitách státní moci – v období těsně po revoluci nebyl ještě zcela nastaven nový mocenský diskurz, tudíž takové myšlenky připadaly v úvahu.

Iniciativu „zdola“, z pozic samotných nízkým symbolickým kapitálem disponujících skinheadů, převzal velmi rychle v té době už

několik let se na scéně pohybující Luděk Martinovský, a to v tehdy nejprogresivnější Praze. Mezi léty 1991 a 1993 existovaly pokusy etablovat uvnitř scény kališnickou organizaci (ibid: 355), které se ale ukazovaly spíše lichými do té doby, než se scéna skutečně vyprofilovala do jednotlivých organizací dle zájmového spektra.

Původní předchůdkyní VL se tak stala Jednota kalicha, s níž bylo spojeno první číslo zinu Český štít, podporovaná také sympatiemi nyní se kajícího Landy a Matáska, obou stále ještě nerozhodnutých v možnosti znovuoobnovení činnosti Orlíku (zin Český štít 1/1993: 4) – činnost nakonec „vedl do provozu“ až sám Landa na své sólové dráze. Nejobecnější zásady odlišení svého názorového proudu od nazifikující se subkultury skinheads si kališníci při zakládání Jednoty kalicha stanovili uprostřed léta roku 1993 v Uherském Brodě (s tehdy silným kališnickým zázemím), kdy otevřeně proklamovali svůj nesouhlas s „[...] žádným totalitním režimem“ (ibid: 7) a s rasismem¹⁵².

Nicméně fungování samotné VL je doopravdy nastartováno až v Praze a za rozhodujícího podílu Martinovského. Praha má v té době jednoznačně nejsilnější jádro kališníků, označujících se jako Liga Čechů (Mareš 2003: 296-297) a komunikujících velmi intenzivně s mnoha svými protějšky ve zbytku republiky. „Rekrutíng“ tehdy probíhá zcela veřejně na mnohdy i plakátovaných chystaných demonstracích, např. roku 1993 na výročí upálení Mistra Jana Husa v centru Prahy (ibid). Snad právě díky těmto veřejným demonstracím padá ale postupně na členy vznikající VL neodpáratelné stigma „fašistů“, čímž se definitivně uzavírají snahy o

---

¹⁵² „To znamená, že pokud se do někoho pustíme, tak to není proto, že by nás iritovala jeho barva, ale jen kvůli tomu, že se dotyčný chová jako v džungli, že krade a parazituje, že pase štětky atd.“ (zin Český štít 1/1993: 7). Historicky zprofanované biologické pojetí rasismu je tedy odmítnuto a nastupuje „úhlednější“ definice etno-kulturní. Zcela v korespondenci s tím, jak Lévi-Strauss roku 1971 prognózoval nástup tzv. kulturního rasismu se snahami vytvářet multikulturní společnost dle etnického klíče (viz Finkelkraut 1993: 60) a zároveň v nepříliš velké odlišnosti od toho, jak např. problematičnost Pákystánců vnímali už první skinheadi vůbec.

původně plánovanou participaci s mocenskými strukturami – dokonce samotný Landa se díky tomu vzdává jakéhokoliv veřejného spojování se skinheadskou scénou, byť se v ní stále angažuje a stává se nakonec i členem vzniklé VL (ibid).

Labelling v podobě fašistů provázel VL nejen v době jejího vzniku, ale prakticky po celou dobu její existence a definitivně vyvrácen akademickou argumentací byl paradoxně až po zániku její existence, v mnohém právě díky citovanému textu M. Mareše. V nejrecentnějších pracích a sbornících o pravicovém extremismu je proto už obyčejně VL charakterizována správně (Novotný L. 2011: 408; Smolík in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 228-229), nebo dokonce záměrně zcela vynechávána (viz Cakl, Wollmann 2005: 28-53).

Na základě svého stigmatu se sdružení nedlouho po své oficiální registraci koncem roku 1993 více uzavírá do sebe a formuje si také pevnější mantinely podstaty kališnictví. Kromě již dávno definovaného příklonu k češství přidávají členové ještě obecnější slovanství a vědomi si dřívější keltské minulosti Čech, Boiohemia (zin Práce 4/199?: 6) též tento keltský prvek, zdůrazněný např. užíváním zástav s tzv. keltským křížem. To byl ale také znak hojně užívaný všemi rasistickými skupinami skinheadů ve vyznění – neurčitěho – white power (Mareš 2006: 30-32) a v případě některých mladších nazi-skinheadů z menších měst a obcí byl až donedávna využíván jako „symbol skinheads“. Kališnický se od něj lišil pouze přítomností drobného červeného kalichu uvnitř. Navzdory hrdosti např. i na „keltství“ se ale stále udrželo striktní vymezení se proti cikánům, kteří byli nadále silně etnizováni a zejména v těchto „divokých“ počátcích obdrželi vedle Němců a „sudeťáků“ status „mýtu o společném nepříteli“. Ve svém historizujícím pojetí se VL odvolávala jak na husitství, tak tzv. první, druhý a třetí odboj. Významným teoretickým myslitelem ohledně českého nacionalismu se zde stal T. G. Masaryk, hlavně pak jeho po revoluci znovuvydávané texty – např. v otázce tzv.

konzervativního humanismu, na který se VL odvolávala, čerpala ze spisů *Ideály humanitní* (1990).

Velmi rychle se také VL odděluje od souběžně vzniklé VF, která ve svém hájemství začíná sdružovat stále více nazi-skinheadů v podobě Bohemia Hammer Skins, na jejichž nazi-skinheadství se dívali členové VL se stále narůstajícím despektem (viz např. zin Obrana ideí (sic!) 1/1996: 3-4). Dochází nejen k ideovému rozkolu s tzv. kladivouny, jak jsou Hammer Skins kališníky nazýváni (inf. Jan.82 2006: e-mail)¹⁵³, ale také k narůstajícím fyzickým střetům s nazi-skinheady. „Od svého počátku se Vlastenecká liga potýkala se dvěma problémy. Jedním byl fakt, že o členství ve VL jeví zájem především stoupenci skinheadského hnutí tzv. kališníci, kteří sice naplňovali kritéria pro přijetí, ale bohužel dávali Vlastenecké lize pro veřejnost a státní úřady špatnou image při akcích VL. Druhým zásadnějším problémem byl fakt, že Vlastenecká liga musela čelit útokům ze strany fašistů (pro které jsme byli zrádci rasy a židovští zaprodanci) a anarchistů, pro které jsme byli fašisti a rasisti“ (Vlastenecká liga 2001: URL)¹⁵⁴.

Pomyslný ortel si VL s neonacisty podepsala také svým ideovým vystupováním proti antisemitismu, především když se roku 1994 veřejně spolupodílela na úklidu židovského hřbitova (viz Mareš 2003: 297). Prakticky během celého intervalu existence VL docházelo k fyzickým konfrontacím s nazi-skinheady (ibid), někdy i za použití tzv. chladných zbraní. „Vždyť poslední velká bitka, kdy u soudu skončil i tehdejší předseda byla v roce 2001 v Uherském Brodě. Naštěstí většina soudů skončila v náš prospěch anebo v nekonečném odvolacím procesu, kdy to pak vyšumělo do ztracena“ (inf. Radovan.80 2012: e-mail). Společně

¹⁵³ V souladu s radikálně prosazovanou českou identitou se kališníci v mnoha případech snažili neužívat cizí slova, obzvláště pak anglikanismy, nahrazující je českými ekvivalenty.

¹⁵⁴ Internetové stránky Vlastenecké ligy (<http://vlastenecka-liga.cz/>) nevykazují již delší dobu činnost, vizualizace probíhá jen u vstupní stránky. Citace byly převzaty v době, kdy ještě web fungoval v plném rozsahu.

s informátorem Václavem.⁷⁷ (2012: e-mail) se oba shodují na třech etapách ve fungování VL, kdy výše popsaná, kališnická a skinheadská, byla tou první z nich.

S druhou etapou, která začala v plné míře během roku 1995, začíná vymezování se ke „skinheadství“ obecně, kdy z něj mladé členské struktury jednak vyrůstají a jednak se toto označení stává pro organizaci značnou formální přítěží. „Protože docházelo v začátcích VL k nepochopení [...] a do Ligy se infiltrovali i přes mnohé (sic!) opatření nevhodní jedinci, bylo nutné jednoznačně se vyslovit k tzv. skinheadské otázce. [...] Vše vyvrcholilo na podzim roku 95 na 3. sněmu VL, kdy bylo přijato drtivou většinou hlasů usnesení, že se Vlastenecká liga jednomyslně a do důsledků distancuje od všech odnoží hnutí skinheads“ (zin Jednota 5/1998: 4). Následoval i oficiální distanc od kališnictví, patrně právě pro jeho postojovou roztříštěnost, která bujela za hranicemi členství ve VL. V praktické úrovni se ovšem měly věci poněkud jinak, mnoho členů nadále sdílelo se skinheady – kališníky velmi podobný subkulturní kapitál.

Vedle zinů VL blízkých (zmíněné Práce a Obrana ideí, dále pak např. Čistý štít¹⁵⁵, Hron, Kalich či Stráž), dominujících v první polovině 90. let, se snaží sdružení nově produkovat i tiskoviny oficiální, kde se čtenář měl dozvědět především organizační informace (do roku 1997 Český štít, od následujícího roku pak Jednota).

Navzdory tomu, že podzim roku 1995 přinesl vyloučení nebo dobrovolný odchod 30 % členů dosavadní VL (zin Jednota 5/1998: 4-5) a sdružení se tak očistilo od těch, kteří toužili více po „skineadství“ než po nacionalismu jím produkováném, dochází k člensky pravděpodobně nejúspěšnější etapě. Ačkoliv počty značně variovaly, v nejúspěšnější fázi

---

¹⁵⁵ „Čistý štít!“ byl mj. také oficiálně odsouhlasený pozdrav VL (zin Český štít 1/1993: 7). Udržel se však hlavně během prvních let fungování sdružení (inf. Václav.77 2012: e-mail).

uvádí informátor Radovan.80 (2012: e-mail) až 300 oficiálně registrovaných. Tehdy se i Landa nejvíce angažuje v propagaci VL, a to nejen díky uveřejnění kontaktní adresy na ni (Mareš 2003: 355), ale také interně v podobě spoluúčasti na některých aktivitách, např. přátelských sportovních kláních (inf. Viktor.79 2010: fotoalbum). Rozloučení se „skinheadstvím“ i v oblasti oblékání měla také vyřešit nová značka oblečení – Gladius, neuchytila se ale všeobecně.

Obtížnost určení oficiálního počtu členů pramenila také z faktu, kdy bylo vzhledem k „preventivním opatřením“ nesnadné se do VL dostat, neboť „[...] na členství ve Vlastenecké lize budete čekat nejméně rok, možná dva a podmínkou přijetí bude vlastně pouze to, jestli budete schopni svou aktivitou vejít ve známost ostatních členů a jestli probudíte v členech VL dostatečnou důvěru k tomu, aby vaše přijetí někdo navrhnul na sněmu a aby byl tento návrh sněmem přijat“ (Vlastenecká liga 2001: URL). Z tohoto důvodu se „[...] nabalovalo na to dost příznivců a různých lidí kolem. Třeba v [...] v roce 1998 bylo asi 12 členů, ale dalších 40 platících registrovaných příznivců“ (inf. Václav.77 2012: e-mail). Kromě takových příznivců se postupem času organizovaly také skupinky čistě skinheadů – kališníků, kteří byli buď vyloučeni, nebo sami do této již radikálně neskinheadské organizace vstoupit nechtěli¹⁵⁶.

VL se v této době staví výrazně proti tehdy aktuálně sledovaným společenským trendům, kdy v zásadě u většinové společnosti reflektuje charakteristiky jako v 50. letech A. K. Cohen u gangové identity a naopak se snaží přesně o ta univerzália, která tento autor spojoval s hodnotovou střední třídou, čili o ambice, morálku, kultivaci a vytváření dovedností, asketismus, racionalitu, kultivaci osobnosti, způsobů chování, sebekontrolu, zdvořilost, kontrolou fyzické agrese, konstruktivní využití volného času a respekt k majetku (1955: 88-91; srov. Mareš 2003: 301).

---

¹⁵⁶ O něco později případ např. Litoměřických vlastenců (<http://litomericti-vlastenci.mysteria.cz/>).

Díky tomu také nahlíží skinheadskou subkulturu pro toto sdružení jako překonanou a v zásadě mnohdy komparativně zcela rozpornou.

Místní a regionální organizace fungovaly v tomto několikaletém období ve všech větších a nezdědka také i menších městech republiky, jak vyjmenovává opět Mareš. Existovaly však značné vnitřně a subjektivně vnímané kvality a slabosti každé z nich, kdy některé bývaly považovány spíše za „pivní“, jiné si udržovaly shodně uznávaný vysoký standard (především Praha, Uherský Brod, Hradec Králové). Pražská sekce si všeobecně budovala renomé také díky své známosti mezi zdejší chuligánskou scénou: „Pražáci byli snad kromě předsedy všechno bejvalí spartanští chuligáni“ (inf. Václav.77 2012: e-mail).

Zhruba od roku 2000 nastává přesto třetí etapa, která vedla ke stále většímu úpadku sdružení. Informátor Radovan.80 (2012: e-mail) sumarizuje příčiny: „VL prošla třemi fázemi a do konce roku 1999 byla na vrcholu, pak byl rychlý sešup dolů. Příčinu bych viděl v politické angažovanosti některých lidí v rámci o.s. Vlast.cz a následné snaze založit Národní stranu“ (srov. Smolík in Bastl, Mareš, Smolík, Vejvodová 2011: 229). Na vině byla dle stejného informátora osobní nevraživost a elitářství mezi dosavadním vedoucím Martinovským, toužícím se politicky angažovat vs. jeho nástupcem Igorem Peňázem. Vnitřní spory byly také údajným důvodem pro stále markantnější odchod některých stávajících členů a od roku 2002 pak už VL oficiální činnost téměř nevykazuje.

Jak jsem zmínil už koncem předešlé kapitoly, nastává také po roce 2000, počínaje obvykle většími městy (konkrétně Praha, Brno a Plzeň), stále výraznější přerod uvnitř skinheadské subkultury a postupné nahrazování dosavadních kališníků nadnárodně „univerzálnějšími“ formami sebe prezentovaného „skinheadství“, což se ukazovalo přijatelnějším pro mnoho začínajících skinheadů, ale díky tomu rovněž i v „[...] Lize část odešla právě proto, že skinheadství se omezovalo a lidem

některým to vadilo“ (inf. Václav.77 2012: e-mail). Souběžně probíhající kvalitativní přerod skinheadské scény byl tak v zásadě poslední tečkou za budoucími vyhlídkami organizace.

Kališníci okolo VL, kteří se stále nechtějí vzdát své příslušnosti k subkultuře skinheads, se posléze asimilují do trendu narůstající oi- a streetpunkové scény, kde hraje nyní nejvýznamnější roli propagace myšlenky skins & punks united. Mezi touto scénou se na adresu zanikající VL stále významněji objevují zhruba následující výroky: „Oni jsou političtí a nejsou skinheads, takže proč o nich mluvit?! Poslouchání donekonečna Landy a 3 Sester (sic!), výlety k sochám a několik demonstrací do roka – to je vážně hodné tak pro 15 leté kluky nebo někoho, kdo neumí myslet sám za sebe. Navíc, ty rádobypolitické schůze a hierarchie, předseda sem, místopředseda tam.“ (zin Tradice 2/2003: 26).

5.3 Svornost

Po zhruba osmileté pauze, kdy kališnictví zcela upadalo, přeměňující se na „nadnárodní“ více unifikované formy „skinheadství“, vchází roku 2009 ve známost těchto zasvěcených kruhů nové občanské sdružení, kterým je Svornost. Podobně jako u VL jde opět o řádně registrovanou organizaci, sebedeklarující se jako propagátorku „[...] patriotismu a pozitivního vlastenectví“ a jednomyslně odmítající „[...] totalitní ideologie, jako je nacionální socialismus či komunismus“ (Svornost 2009: URL).

Oficiální registrace Svornosti proběhla sice už počátkem roku 2005 z iniciativy několika původních členů VL, ovšem celé následující tři roky sdružení samo o sobě prakticky žádnou činnost nevykazovalo (inf. Václav.77 2012: e-mail; srov. Smolík 2011: 241). První sněm se konal až k roku 2009 a tvořili jej hlavně bývalí členové VL. Postupně se tak začíná budovat organizační báze, která se (podobně jako u VL) odvíjí od

existence jednotlivých regionálních organizací (dále jen jako RO), kde by měla mít každá alespoň pět členů a zvoleného předsedu. V počátcích se člensky nejsilnějšími stává Hradec Králové a Plzeň, kdy hlavně v prvně jmenovaném městě a okolí existuje stále ještě významnější množství kališníků (srov. Smolík 2011: 241). Organizace se od počátku sebedeclaruje jako vlastenecká, nikoliv „skinheadská“, navzdory tomu, že její počátky jsou s (ex)skinheady poměrně dost spojeny.

Ke Svornosti se postupně od poloviny roku 2009 přidávaly nové osoby – často skinheadi, kteří se ale už mnohdy nehlásili k odkazu kališnictví, byť měli silné pronacionální smýšlení. Tento jev, jak už jsme si vysvětlili, souvisel a stále souvisí s obnovováním subverzivních snah uvnitř (post)subkultury, kdy uvnitř scény narůstá opětovně význam skinheadů, hlásících se otevřeně k nacionálnímu smýšlení. Obnovování subverzivních snah předcházelo ještě vytrácení homologie uvnitř subkultury, čímž je míněno, že styl se začal stávat spíše Muggletonovým estetickým kódem, uvnitř kterého postupně stále více bujela zcela individuální a mediálně zprostředkovaná sebeidentifikace s názory, které „by měly být skinheadské“. Zakonzervovaný a v případě mnoha jedinců stále více inkorporovaný styl se počal rozvíjet vlastní cestou. Souběžně s tím se objevili takřka po boku (např. ohledně návštěv stejných koncertů) jednotlivci či malé partičky, kteří se vymezili proti trendu inkorporace (post)subkultury, spojovanému ne vždy zcela správně s „levičáctvím“. Mnoho z nich bylo z toho důvodu silně konzervativně (politicky) a pronárodně orientovaných a právě ti se, bez ohledu na svůj věk, stali základem první etapy přijímání nových členů do organizace.

„Rekrutování“ tehdy probíhal především po linii přátelských vazeb, při vzájemných setkáních veřejného (koncerty) i soukromého rázu. Někteří skinheadi, sdílející zmíněnou „anti-PC“ myšlenku, se už od samého počátku ke Svornosti netoužili hlásit. Stejně tak dlouhodobě nehodlala vstoupit do sdružení část stále „vlastenecky se angažujících“ bývalých

členů VL. Pravděpodobný, i když subjektivně podbarvený důvod popisuje informátor Václav.77 (2011: ústní sdělení): „Jsou to starý Ligovci, představují si to úplně jinak, protože podle nich už tohle není kališnictví. [...] Oni zamrzli v těch 90. letech a jedou si to svoje“.

Před polovinou roku 2009 je rovněž spuštěn vlastní web¹⁵⁷, na kterém se začínají s poměrně malými periodami publikovat články o činnosti sdružení, jako jsou přátelské sportovní akce, výlety za kulturními cíli, reportáže z koncertů (většinou nadále skinheadských kapel) a hlavně pak nejrůznější historická okénka, popřípadě krátké eseje s osobními postoji. Internet se nyní stává mocným médiem při propagaci organizace.

První skutečně významnější akcí se stává společný výlet na Říp 28.09.2009, kterého se aktivně zúčastní kolem 50 osob. Zde se setkávají (kromě jisté části v podobě nikdy se subkulturně neangažujících jedinců) jak starší kališníci, kteří už mnohdy upustili od skinheadské vizáže, tak členové noví, kteří jsou často již jen „produktem“ recentní vlny vzednutí zájmu o nacionalismus u (post)subkultury skinheads. Od této doby je navíc stále patrnější trend, kdy svou skinheadskou vizáž většina členů neustále více opouští a ani aktuálně již nemůžeme říci, že by i mnozí ti, kteří skinheady dříve byli, se toužili takto dále oblékat¹⁵⁸. Více a více členů se tohoto označení začíná samo vzdávat. „Skinhead je prostě archaismus. Takhle se šlo oblékat dřív, třeba i v Lize, ale o tomhle to není. [...] Jasně, já si koupím třeba Lonsdale mikinu, ale proto, že je to dobrá značka a kvalitní. Ale rozhodně nebudu koukat, jestli to vypadá skinheadsky. [...] Kolikrát je to oblečení až k smíchu, zvláště těžký boty, teda když nejdeš někam do lesa“ (inf. Albert.86 2011: ústní sdělení). I u mladších členů, kteří se nevyjadřují tak rázovitě, je přesto patrný obrovský situacionismus v jednání a oblékání, popírající zcela a v plné

---

¹⁵⁷ Svornost (<http://svornost.com/>). Se stánkami Svornosti také extenzivně spolupracuje Časopis Eliášova plamene (<http://blog.vlastenci.cz/>).

¹⁵⁸ Viz příloha č. 9.9 Svornost.

míře Hebdigeův princip fungování subkultur mládeže, selhávající ztrátou homologie při pokročilé inkorporaci. „Jo, na akci si bomber vezmu, ale proč bych to měl nosit pořád? Je milion dalšího oblečení, který se prostě hodí tuhle a támhle víc. [...] Proč by mě měl někdo nutit nosit třeba glády¹⁵⁹?“ (inf. Radek.88 2011: ústní sdělení). Dokonce je pranýřována samotná (post)subkultura skinheads. „Jako jasně, když se někdo oblíkne nějak decentně a do fakt kvalitního oblečení a má to vkus... Ale ty typický [typicky oblečení; pozn. aut.] jsou fakt tragický. [...] Nebo když se tak ještě chovaj, to je taková ta vesnická póza“ (inf. Magda.90 2012: ústní sdělení). Přesto však většina (ex)skinheadů stále sdílí příslušný subkulturní kapitál a považuje jej mnohdy za rozhodující při posuzování autenticity stylu. Také návštěva většiny hudebních akcí se u nich omezuje i nadále na ty, jež jsou „skinheadské“, nikoliv na jiné.

Oproti VL, kde se ještě díky tehdejšímu přenesenému permanentnímu tlaku a stigmatizaci ze strany hegemonické moci subkultura nedostala do fáze (post)subkultury, je nyní u Svornosti tento trend patrný již zcela evidentně. Zatímco (ne)skinheadi z VL o sobě jinými slovy prohlašovali, že „podobnost je čistě náhodná“ (viz zin *Fistboils* 2/1999: 10), nynější členové Svornosti styl zavrhnou jak teoreticky, tak prakticky. Zatímco v 90. letech byla ještě stále přítomna homologie stylu, nově se již vytratila. Kromě toho je pro jednotlivé členy Svornosti soudobá česká skinheadská scéna již příliš dlouho zatížena odmítáním či dokonce ideologickým bojem proti nacionalismu či jen pouhému nacionálnímu cítění. „Když nosím české lvy na jejich koncerty a nebo když se hrdě hlásím k svému vlastenectví, tak je máš vidět a slyšet... Jsou to zaslepení!“ (inf. Jan.82 2006: e-mail).

Inkorporačně zakonzervovaný skinheadský styl v ČR tedy už nenaplnuje představy členů Svornosti o tom, jak by mělo „skinheadství“ vypadat, a proto tuto sebeidentifikaci ve většině opouštějí. S trochou

¹⁵⁹ Slangově jde obecně o všechny vysoké boty, charakteristické pro skinheads hlavně dříve.

abstrakce lze konstatovat, že obsah zvítězil nad formou a styl je zcela definitivně *překonán* kombinací neodvratných důsledků inkorporace a následného subjektivního zklamání.

Právě tak se s časem mimo Svornost dostali mnozí nekališníci, „anti-PC“ skinheadi. V počátcích popsaného prvotního „náboru“ se někteří přihlásili se zájmem o členství, avšak díky trendu primární orientace sdružení na povětšinou jiná, než subverzivní „skinheadská“ témata (ubývá např. reportáží z koncertů, přibývá čistě historizujících článků), se buď sami neudrželi, nebo byli vyloučeni. V nejednom případě se zatím nepříliš hojně rušení členství týkalo názorové profilace vylučovaného. „Řekli jsme mu, že Svornost asi nebude pro něj. Proháněl se po [...] s trikem Imperium¹⁶⁰ a když toho nechtěl nechat, tak jsme se s ním dohodli, že odejde“ (Patrik.90 2012: ústní sdělení). Ostatně zejména u těch, kteří měli již dříve blízko „ke kalichu“, je brojení proti nejradikálnější „anti-PC“ skinheadům vždy nejvýraznější. „Když vidím ty blbečky v těch náckovskejch trikách, aby mi tvrdili třeba na koncertě, že je to normální, bych je nejradši sejmul“ (inf. Václav.77 2011: ústní sdělení). Zcela jednoznačné to potom je u takových osob s neonacisty. „Zrovna včera jsem se po dlouhý době s někým chytnul, což už normálně nedělám. [...] Jo, u nás před barem s náckem. Prostě měl blbý řeči“ (inf. Libor.79 2010: ústní sdělení). Mladší skinheadi či subkulturně nijak nezaangažovaní jedinci Svornosti, kteří buď vyrůstali v prostředí inkorporující se scény, nebo v této scéně nikdy nebyli, řeší podobnou problematiku ignorováním. „Mě osobně náckové nezajímají. Nikdy jsem je neřešila, ani oni mě“ (Marie.89 2010: ústní sdělení). „Tyhle celkem zbytečný konflikty jdou mimo mě“ (Jindřich.88 2011: ústní sdělení). „Já se svým přítelem se k ničemu nehlásíme, jsme prostě vlastenci. [...] Moc se mi to právě nelíbí, že se pořád řeší, jak je někdo nácek. Já do toho tolik nevidím a ani nechci“ (inf. Valérie.91 2012: ústní sdělení). Všichni starší

¹⁶⁰ Někdejší česká neonacistická kapela, propagující svoji ideologii dosti nepokrytě.

členové hovoří o svém aktivnějším antifašistickém postoji hlavně na základě svých dávno minulých zkušeností s nazi-skinheady, kdy – jak už bylo naznačeno v předchozí kapitole – docházelo k daleko razantnějšímu utváření ideologických hranic na bázi face-to-face a konflikty byly někdy i vzájemně vyhledávány (inf. Libor.79 2010: ústní sdělení; inf. Václav.77 2009: ústní sdělení). Nezájem (či spíše cílené ignorování) je patrné i ze strany neonacistů, neboť až do dnešních dnů nedošlo prakticky k žádnému konfliktu, který by byl cílen *přímo* na Svornost¹⁶¹. Informátorka Žofie.91 (2012: ústní sdělení), po léta aktivní členka Národního odporu, dodává, že „nemůže mluvit za všechny“, ale „různý pseudonacionální spolky mě osobně neinteresuji“.

První etapa fungování Svornosti (lze-li to etapou nazvat), byl tedy ve zkratce rychlý nábor nadšených členů, kdy velká část z nich byli jedinci, angažující se v minulosti nebo nadále v nějaké subkultuře mládeže. Kromě (bývalých) skinheadů šlo také o několik osob, které by bylo možné identifikovat spíše v souvislosti s punkem nebo metalem. Etapa pozvolna končí během roku 2010. Do té doby získala Svornost zhruba 60 členů, nicméně se okolo ní pohybovaly další osoby, které se vyjadřovaly značně váhavě. Ne každý z mladých skinheadů, který si říká kališník, má ambice do Svornosti vstoupit a ne každý pronacionálně orientovaný skinhead je nyní kališník. (Post)subkultura již nemá pevné identifikační hranice, a tak dochází k situaci, kdy „všichni stojí okolo a ví, o co jde a sami jsou jak my, ale nepřidají se. Prostě každé nejspíš kouká, jak to celý dopadne“ (inf. Václav.77 2012: ústní sdělení). V diskuzích s několika nečleny se jako dominantní faktor rozhodování projevil

---

¹⁶¹ Určitou výjimkou, navíc dokazující, že organizace je již dlouho známa i mezi neonacisty, bylo např. opakované uveřejnění skrytě pořízených fotografií členů Svornosti na stránkách Radical Boys Brůx (<http://radicalboys.com/>). Zhruba dvacítku členů Svornosti byla roku 2010 přítomna na protestní demonstraci při výročí uznání samostatného Kosova. Neonacisté vytvořili článek o vlastní spontánní podpoře protestu, retušovali některé prozrazující prvky vyfocené Svornosti a vydávali vše za své. Podobná situace se opakovala v roce následujícím, tentokrát s videem.

individualismus, asi nejvýstižněji formulovaný informátorkou Alenou.⁸⁹ (2012: e-mail): „Nepotřebuju stát s vlajkou někde u pomníku, nepotřebuju nosit nášivky či utužovat své názory skrze kolektiv, jelikož jsem sama uvnitř sebe pevná ve víře ve vlast. A pokud je člověk pevný uvnitř nemusí si dodávat sílu skrze symboliku“. Ke Svornosti se vyjádřily i některé recentní skinheadské kapely, jako např. The Riot: „Jinak nejsme členy Svornosti, ale fandíme jim“ (Skinhead.name 2012: URL). Svornost je české skinheadské scéně dostatečně známa, nicméně od roku 2010 se postupně zastavuje příliv nových členů z této (post)subkultury, i když prokazatelně existují nemalé počty těch, kteří „koukají opodál a fandí“.

V první etapě se rozšířily nejsilněji RO západní Čechy, východní Čechy a jižní Čechy a částečně i severní Morava. Naopak počala stagnovat činnost zejména severních Čech a zčásti také Prahy a jižní Moravy, které byly a jsou vyplněny z větší části (ex)skinheady. Náplní aktivní činnosti se staly vlastivědné výlety (z nejvýznamnějších a vícekrát konaných např. Říp, Blaník, Czajánkova kasárna¹⁶², Trocnov a Husinec), v menší míře též rekreačně sportovní (např. fotbal) a paramilitární akce (např. seskoky s padáky) či konání drobných přednášek, několikrát i pro veřejnost (genetika, ekologismus). Intelektualizující činnost se ukazuje možnou právě díky daleko většímu zastoupení středoškolsky či v mnoha případech dokonce vysokoškolsky vzdělaných osob a studentů technických i humanitních oborů.

Druhá etapa, opět poněkud nuceně vymezená, nastává od roku 2011. Je charakteristická již pomalejším, přesto však trvalým přírůstkem členstva, které aktuálně dosahuje počtu přes 80 osob, přičemž dalších přibližně 20 stále čeká (tj. než se ukáží, že mají skutečný zájem), nebo s členstvím otálí, neschopno se rozhodnout. Profilace sdružení dospěla během roku 2011 do bodu, kdy se stává pro skinheady v obecném smyslu stále nezajímavějším, intelektualizujícím a příliš historizujícím

¹⁶² Místo jediného střetu mezi československými a hitlerovskými vojáky.

celkem. U nezaangažovaných „anti-PC“ skinheadů vs. Svornosti začíná být viditelné neporozumění ohledně toho, že zatímco první se orientují více na obnovování subverzivních snah uvnitř (post)subkultury, používajíce k tomu popsané „globálnější“ ideologické vyznění (navenek prezentované jako apolitičnost), druzí se snaží naopak o komunikaci s hegemonickou mocí, přestože nejčastěji z pozic kritiky. Toto poněkud připomíná situaci, kdy ve VL část skinheadů odcházela či byla vyloučena, neboť pro ně bylo „skinheadství“, byť obvykle ryze kališnické, přednější než organizace, která ve svých představách viděla u hodnot střední třídy naprostý opak toho, co v 50. letech A. K. Cohen.

Poslední více než rok proto spíše než (ex)skinheadů či výjimečně i v jiné (post)subkultuře se angažujících jedinců přibývá pomalu naopak těch, které nelze a nebylo možno nikdy s žádným takovým stylem ztotožnit. Jak se zdá, Svornost se nyní zcela aktiálně nachází v „křehkém momentě“, kdy ještě plně neopustila spojení se „skinheadstvím“, nicméně díky stále menšímu procentu členů s navenek takto identifikovatelnou vizáží se stává stále otevřenější pro ty, které by podobné konotování mohlo odradit. Některé RO mají zastoupení skinheadů prakticky nulové, či se tito pouze velmi latentně hlásí k odkazu kališnictví. V mnou iniciované diskusi na téma budoucnosti Svornosti vs. „skinheadství“ uvedl informátor Patrik.90 (2012: e-mail): „Vlastencem by měl být každý rozumně myslící člověk, kterému není jedno kam směřuje jeho vlast, domov, stát. Tudíž by to měli být především ‚normální‘ lidé, lidé kteří nespolehají na to co udělají ostatní, ale pouze na to co mohou udělat sami. Skinheadi přece jen nejsou jedinými vlastenci, vlastně jsou v menšině. Spousta vlastenecky orientovaných lidí skinheads ani nezná, natož aby byli součástí tohoto proudu. Proto si myslím, že budoucnost Svornosti je ‚obsazení‘ všech sfér lidské společnosti vlastenectvím, bez ohledu jací lidé ho vyznávají. Ať to budou ‚normální‘ lidé, skinheadi, dredaři, skejťáci, disco kids či kdokoliv jiný.“ Tuto odpověď by bylo možné užít jako většinově reprezentativní.

V druhé etapě došlo k dalšímu rozšíření RO západní Čechy, východní Čechy a jižní Čechy, nově se také oddělily RO Brdy a Jičín. Početní zastoupení žen se pohybuje dlouhodobě kolem skromných 10 %. Ačkoliv jsou patrné některé vnitřní tenze spíše osobního rázu (vyvolané např. diskutabilitou členství podporovatele Červenobílých, viz výše), činnost sdružení pokračuje stabilně dále s náplní v nezměněné podobě, dokonce dochází k občasné sebereprezentaci navenek v podobě krátkých výkazech činnosti v regionálních periodikách. Nicméně přesto zůstává ve většině hlavním oslovovacím argumentem potencionálních nových členů osobní známost se členem již stávajícím.

V otázce politického zařazení platí oficiální sebedefinice, kdy „[...] Svornost není a současně ani nechce být spojována s jakýmkoliv politickým uskupením, stranou či hnutím“ (Svornost 2009: URL). Nicméně mnohem více než u předchozí VL je patrný absolutní odklon od sebedefinice jakožto např. pravicového sdružení. „Já bych v dnešní době vůbec na žádnou pravici a levice nerozlišoval. To je úplně pasé a ani to s vlastenctvím už nesouvisí. [...] Mezi mladejma socdemákama je taky hafo vlastenců. [...] Nacionalismus u nás byl vždycky spíš o levice, když to porovnáš třeba s aristokratickým Polskem“ (inf. Václav.77 2011: ústní sdělení). Nemálo členů, na základě nejrůznějších diskuzí, se přesto aktuálně přihlašuje např. k podpoře proklousovské politiky (jindy ale naopak k sympatiím k tzv. Holešovské výzvě), vyzdvihování možného kandidáta na prezidentský post Tomio Okamury či podpoře drobné Strany svobodných občanů, avšak nejde o všeobecně přijímané ideové platformy. Prakticky jediným politicky tmelícím článkem je politický konzervatismus, propagovaný nikoliv jako podpora velkých stran a subjektů, ale spíše těch, které tvoří spektrum antisystémově fungující politiky, a to bez ohledu na rozlišování pravice vs. levice. Zde se dostáváme k teoriím Giovanni Sartoriho a jeho *Srovnávacímu ústavnímu inženýrství* (česky 2001), kdy by bylo možné v případě Svornosti s autorem bezvýhradně souhlasit. Svornost se převážně shoduje na

nepodporování systémových subjektů, nikoliv však proto, že by je chtěla (obrazně řečeno) rozvrátit a nahradit strukturou novou, ale „[...] prostě politiku jenom nějak napravit, aby to začalo fungovat, jak má“ (inf. Karel.78 2011: ústní sdělení).

5.3.1 Obecná ideologická platforma

Svornost, vzrůstající z názorových a hodnotových tradic VL, se pokouší dále rozvíjet odkaz své předchůdkyně, nicméně zde vzniká nutnost revize některých stanovisek a postojů vzhledem k aktuálním společenským trendům, zprostředkovaným hlavně masmediální cestou. Výše jsme si vysvětlili, že Svornost už na rozdíl od VL nestojí ve stínu přes neonacisty přenesených represivních snah hegemonické moci, které by tím zabraňovaly její inkorporaci do společnosti. Má možnost proto již *plně* využívat všech aspektů, generujících se z většinové společnosti. Od toho se odvíjí také viditelně větší názorová pluralita při aktérském posuzování problematických témat společnosti kvalitativní cestou. Obecným pojítkem jsou stále hodnoty VL, avšak nejsou již tak explicitně viditelné a jedinec má daleko větší individuální možnost konstruovat si veškeré detaily po svém, což s sebou samozřejmě nese riziko interních sporů, nicméně ty se v tomto ohledu u členů příliš nevyskytují. Daleko více se tak může tato flexibilita uplatňovat při poměrné benevolenci přijímání nových členů, kdy prakticky postačuje jen souhlas se stanovami a jejich následné neporušování buď zcela evidentně, nebo též dlouhodobým chováním, považovaným ostatními za kontroverzní.

Přejděme proto nyní ke stanoviskům Svornosti, o nichž se každoročně hlasuje v celorepublikovém sněmu, tvořeném volenými delegáty. Po zatím třech takových sjezdech se jejich definice měnila jen minimálně, a to nikoliv v ohledu změn jejich vnitřní ideové podstaty, ale spíše definičně – úprava jednotlivých stanovisek sleduje princip, aby

nemohlo být občanské sdružení navenek zaměňováno za extremistické organizace, ale zároveň jasně deklarovalo svůj vnitřně chápaný pronacionální a konzervativistický postoj. Hodnotová stanoviska, která nyní budu prezentovat, proto shrnu ne dle oficiálních stanov, ale spíše dle sjednocujícího analytického logického klíče.

a) *Historicismus.* Od dějinné perspektivy se odvíjí velice často veškeré další pojmání i aktuálních problémů. Podstatným rysem většiny členů Svornosti je zájem o národně chápanou historii, umocňovaný i webovými stránkami a jejich kalendáři historických momentů a výrazných osobností, které měly přispět k rozvoji českého nacionalismu a státnosti. Toho si všímá i Smolík (2011: 241). Historie je traktována nejčastěji v podobě školou produkovaných osnov, které pomohly dle Ernesta Gellnera (2003: 118-123) nikdy neexistujícímu národu utvořit pomyslný „pupek“. Z rámce všeobecných a dodnes platných školských osnov jsou nadreprezentovávány zejména následující historické momenty: původ slovanského osídlení na území ČR, husitství (už ale v relativně menší míře než v případě VL) a tzv. první, druhý a třetí odboj (legionářský, protinacistický a protikomunistický). Antifašismus i antikomunismus jsou chápány především historicky, ač je toto ospravedlňováno i z pozic moralistických (totalita jako popření svobody obecně). Husitství začíná být některými jednotlivci chápáno vágněji, než jeho spíše nacionální a protigermánské vyznění v 90. letech: „Byli to první lidi, co uvedli boj proti buržoustům do praxe“ (inf. Jan.82 2005: e-mail). V případě brněnské RO byl význam glorifikace husitství několikrát bagatelizován. V otázce třetího odboje jsou patrné neshody ohledně vnímání role bratří Mašínů. Pravděpodobně nejsilnějším tmelícím prvkem je zcela jednoznačný příklon k prvorepublikové politice, která měla možnost český nacionalismus uplatňovat v míře největší. Kromě T. G. Masaryka je nejpozitivněji vnímán jeho následovník E. Beneš a dále rovněž M. R. Štefánik.

S předsocialistickým odkazem republiky také souvisí vztah k příslušníkům cizích států, příp. národnostem, vnímaným silně primordialisticky. Stále se ukazuje silná averze vůči Němcům a jejich „historicky odvěkým“ sporům s českým národem, vytvářející pronárodní mýtus o společném nepříteli. Nejvýrazněji jsou tyto projevy vměstnány do jednoznačného souhlasu s tzv. Benešovými dekrety a také s logikou odsunu německy hovořícího obyvatelstva po válce. „Vezmi si, jak by po válce třeba šikanovali ve školách ty děti těch Němců. [...] Dneska si stěžují, jak jsme na ně byli zlý prej jenom jako my, ale tohle si neuvědomí“ (inf. Alena.89 2011: ústní sdělení). Negativní renomé si právě tak budují Rusové, kde už je ale více rozlišováno mezi bolševickou érou a okupací ČSSR vs. jejich původem, čili slovanstvím. Podobně, ovšem již méně výrazně, jsou historicky negativně nahlíženi Maďaři. Naopak všeobecně pozitivně jsou vnímáni Slováci, mající stále status „bratrů“ (dokonce se v jednom případě Slovák angažuje v akcích Svornosti, přestože nemůže být oficiálním členem). Zmiňován už byl silný vztah k Srbům, nejviditelněji podporovaný vzájemnou účastnickou podporou o.s. Přátelé Srbů na Kosovu. V kontrastu s tím jsou pro zajímavost některými jedinci dosti negativně nahlíženi Chorvaté: „Ty myslíš ty poitalštělý fašouny?“ (inf. Karel.78 2010: ústní sdělení). „Chorvati jsou mrdky ustašovský¹⁶³, a i kdybych se tam měl ukázat třeba jen na pláži, tak uvidí, co mám za tetování a zabijou mě“ (inf. Albert.86 2011: ústní sdělení).

b) Nacionalismus. Jak bylo vidno z předchozího bodu, historické konotace ve vývoji mezinárodních vztahů silně ovlivňují primordialně chápaný nacionalismus. Tomuto historicismu předchází ještě jistý mýtus o společném původu, jehož vyznění je silně proslovanské. Daleko méně než v případě VL se u Svornosti objevuje odkaz na propagování

---

¹⁶³ Dle tamějšího meziválečného revolučního hnutí Ustaša, které se za 2. sv. války převedlo do praxe svůj antisrbský (antijugoslávský) postoj, podporovaný Mussolinim a Hitlerem.

předslovanského keltského údobí. Informátor Štěpán.⁸⁴ (2010: ústní sdělení) pro to nalézá subjektivní vysvětlení: „Tak když si vezmeš, že living history u Keltů už ti jedou dneska hlavně hipíci, různý ty ethno a wicca [...]“. Na uznávání slovanských kořenů se shodují jednomyslně prakticky všichni členové Svornosti, přesto jsou však (zejména u některých skinheadů) znát přesahy ze severské mytologie obecně, neboť tento proud je uvnitř nacionálně orientovaných příznivců (post)subkultury skinheads stále více nadnárodně populární, jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole.

Směrem k moderní době je opět zdůrazňován význam husitství coby pronacionálního hnutí, podobně je nahlíženo i protihabsburské národní obrození, které pomáhalo nacionální prvky konstruovat. Anthony D. Smith, který polemizuje s Gellnerovou představou vzniku národa *ex nihilo* a zdůrazňuje u většiny z nich zřetelnou etnosymbolickou linii, vedoucí mnohdy hluboko do historie, kdy vznikala historicky dohledatelná „etnická jádra“ (Smith 2004: 289-294), by byl Svornosti pravděpodobně značným inspirátorem při hledání etnokulturních kořenů českého národa¹⁶⁴. Při ospravedlňování nacionalismu se potom vždy ukazuje snaha o profesionalitu podání, nikoliv „nepřesvědčivá bohapustá tlachání“ (inf. Václav.77 2011: e-mail).

Po praktické stránce se takto tvořený nacionalismus aplikuje na jiné národnosti, a to opět dle dějinného klíče (která je zčásti zaměřován za náboženský, např. v případě „oblíbeného“ Balkánu). Přestože se snaží

---

¹⁶⁴ Etnokulturními kořeny samozřejmě ospravedlňování českého nacionalismu nekončí. Jelikož Svornost pořádá i různé informativní přednášky, organizované např. i nejrůznějšími studenty VŠ, měl jsem v rámci výzkumu např. možnost zúčastnit se jedné o genetickém původu obyvatelstva Evropy, vedené právě studenty. Kromě genetiky se nakonec ke slovu dostala i kulturní antropologie v podobě *Mýtů a bohů Indoevropanů* (1997) od Georghese Dumézila, prezentovaná zde z archeologických pozic a podporující teorie genetických migračních proudů. Dlužno poznamenat, že mnoho podobných přednášek se opírá o poměrně fundovanou a také obvykle aktuálnější literaturu, tudíž zůstává na místě hlavně otázka jejího *zacíleného* výběru.

sledovat vždy ryze demokratické principy (s odkazem na do okupování Němci neporaženou demokracii u nás), nevyhýbá se některým latentním sympatiím např. k fašismu: „Franco nebo Mussolini. Vezmi si, že kdyby nebyli s Hitlerem, tak co vlastně v té zemi udělali. [...] Všechny ty země, kde byl fašismus, se ekonomicky rozvíjely líp, než ty okolo. [...] Protože si za sebe zodpovídaly samy. [...] Samozřejmě, že se toho ale vždycky chytne nějaký pabl. Ale když mi někdo bude tvrdit, že tohle není fakt, tak je nesvéprávněj“ (inf. Václav.77 2011: ústní sdělení).

Mnoho jedinců uvnitř Svornosti přijímá ovšem nacionalismus spíše ve formě patriotismu, někteří dokonce nacionalismus jakožto světonázor odmítají, s tím, že „[...] člověk by se měl snažit, aby to nepřerostlo do nacionalismu [...], pak je to špatný“ (inf. Přemysl.78 2012: ústní sdělení). Je celkově možné konstatovat, že tento termín nemá uvnitř sdružení pevnější definici, spíše je odvíjen emotivně. Dalo by se i prohlásit, že ti členové, kteří nemají a neměli zkušenost se „skinheadstvím“, jsou opatrnější v přihlašování se k nacionalismu jako takovému.

Oproti VL je v pojmání nacionálního cítění znatelný úbytek zájmu o užívání pokud možno jen výhradně českých slov, bez anglikanismů (inf. Radovan.80 2011: ústní sdělení), což je ostatně prokazatelné i komparací obsahu kališnických zinů vs. článků na webu Svornosti.

Proslovanská orientace je patrná také z postojů k Západu, kdy jsou státy, hovořící slovanskými jazyky, symbolicky upřednostňovány před vývojovými trendy v některých západních zemích, prvotně pak co se týče multikulturalismu (napak pozitivně je tu viděn nárůst preferencí určitých politických stran tzv. nové pravice).

c) *Multikulturalismus.* Dalším neodmyslitelným aspektem, který tvoří názorovou jednotu členů Svornosti, je odpor k multikulturalismu, který je ovšem zcela nesprávně vnímán jako produkt „přílišného liberalismu“. Není cílem této práce uchopit multikulturalismus v jeho

skutečné definici, která má sama navíc několik možných významových dimenzí (viz Hirt in Hirt, Jakoubek 2005: 10-14), tudíž se v tomto bodě budu držet jeho laického chápání, členy sdružení opět posuzovaného ponejvíce emotivně.

Brojení proti multikulturalismu má např. ve formě oficiálně a většinově odhlasovaného stanoviska následující formulaci: „[...] každý národ si na svém historickém území zaslouží ochranu a prostor pro nezávislý rozvoj své vlastní svébytné hmotné i duchovní kultury. Národní identitu není možné nahradit celosvětově unifikovanou eklektickou směsí bez vnitřního rozměru“ (Svornost 2011: URL). Ponechme nyní stranou zcela logické důsledky, ke kterým by nutně muselo dojít při aplikaci takové doktríny. Účel této krátké sebedefinice má tkvít především ve zpochybnění hierarchie národností a aplikaci územního klíče.

Jestliže z konceptů historicismu a nacionalismu vzniká pocit neuvědomované iluziorně sdílené stejnosti, jak tvrdí Jenkins (1996: 80), aby mu mohl přizvukovat např. Benedict Anderson v díle *Imagined Communities* (1983) se svým pojetím národa coby společenství sdílené představy, je ve svém důsledku představa nacionální jednoty zakoušena v podobě zjevného sociálního faktu. Tato utvořivší se představa sociálního faktu nemusí být vždy a zcela pravdivá¹⁶⁵, nicméně v očích člena Svornosti existuje *naprosto* jiná představa, *jak* by se mělo nakládat s etnicitou. Multikulturalismus i liberalismus, vzájemně zaměňované, jsou tu spjaty s představou individualismu. Svornost se tedy ideologicky vymezuje vůči liberalismu, ačkoliv poukazuje na jeho domnělé důsledky v podobě jasně neohrazené multikulturizace společnosti.

---

¹⁶⁵ „Mohlo by být snadné najít argumenty pro to, že mnoho norských obyvatel měst má ‚čistě fakticky‘ více společného s obyvateli jiných evropských měst než se sedláky a rybáři na norském venkově“ (Eriksen 2007: 19-20). V případě VL i Svornosti jde naopak o hledání stejnosti nikoliv napříč prostorem, ale napříč časem a v rámci společně sdíleného prostoru.

Z pozice těchto zcela lidových modelů je proti „multikulturalismu“ vedena argumentace, že protežovaný přílišný individualismus povede k nezájmu a lhostejnosti lidí, příslušníků státu, které přestane zajímat jakékoliv veřejné dění okolo nich, neboť nebudou mít k čemu se vymezit (celý proces cirkuluje po spirále a vede ke stále většímu zabředání). Ocitáme se přesně v názorovém postoji, ze kterého vychází Taylor, citovaný úvodem práce, a to u (romantizujícího) komunitarismu. Právě ten se ukázal při výzkumu být základní plošinou, od které se snaží členové Svornosti odvíjet svou ideologii. Společenské aktivity Svornosti, pietní akce apod. jsou zcela uvědomovanou formou osobního boje proti stále postupující hrozbě *zapomenutí* identity. „Nevím, kdo vyslovil větu ‚nepřítelem míru je ignorance a zapomnění‘, ale vím, že ten dotyčný měl pravdu. A v tomto případě nejde jen o boj za vlast, ale o veškerou lidskou činnost, kterou ignorance odsuzuje k smrti zapomněním“ (inf. Patrik.90 2012: e-mail). „Multikulturalismus“ údajně způsobuje, že „[...] je možný úplně všechno promíjet“ (inf. Zdeněk.82 2011: ústní sdělení), protože „[...] člověk v týhle společnosti nemá mantinely, má jen svý ego. [...] Vidiš to na tom konzumu, jak lidi choděj, všechno je jim někde [...], poněvadž si někdo vymyslel, že A můžou tohle, takže MY budeme mlčet, jen aby se A někdo nedotknul. [...] A to každýho [ve finále; pozn. aut.] otupí a pak je všem všechno putna“ (inf. Václav.77 2011: ústní sdělení).

Nesouhlas s multikulturalismem není v praktické aplikaci budován jinak, než do podoby převážujícího anticiganismu. Ve srovnání s předchozí VL se ale zdá, že nyní již příliš nepřekračuje svou obecnou míru, která je české společnosti dlouhodobě vlastní. Toto vášnivé diskuze plodící téma je při oficiální sebe prezentaci spíše tabuizováno, jednak aby nepřivodilo sdružení škodlivé stigma extremismu, jednak „[...] prostě nikdo neví, co s tím. Já bych je poslala do Indie a klidně jim na ty letenky dala. [...] Jo, ti co dělaj a chtěj žít slušně, tak ty ne. Ale řekni mi, kolik takovejch je. Znam jednoho. Sám víš, jak to vypadá na [...] u nás“ (inf. Marie.89 2011: ústní sdělení). Nejčastěji skloňované termíny, ať už si pod

nimi každý člen přestaví cokoliv, jsou: dvojí metr, pozitivní diskriminace, lenost, parazitismus na sociálních dávkách a nepřizpůsobivost. Opět není účelem práce složitě teoretizovat – anticiganismus tu nenabývá podoby ideologie zaměřené primárně proti samotnému etniku, vnímanému optikou etnické, rasové příslušnosti, ale je zcela sociokulturní povahy. Odlehčenými slovy odborníka platí obligátní: „Češi nejsou rasisti, jen nemají rádi Romy“ (Bohdálek in Bohdálek, Bringt, Hanneforth 2009: 142). „Dneska na tebe každéj multi-kulti aktivista tlačí, abys zaměstnal cikorky. [...] Já mám prostě v kanclu zásadu, že když tam cikán přijde, tak ho automaticky neberu. Většinou si tam choděj jen pro razítka. Známej zaměstnal na doporučení nějakýho úřadu dva. [...] No a čtrnáct dní, cikáni nikde a škoda na majetku patnáct táců. Div se mi“ (inf. Svatopluk.76 2012: ústní sdělení). „Multikulturalismus“ v podání Svornosti značí ve finále problémy *každého* národa se *svými* sociokulturně nepřizpůsobivými a etnizovanými spoluobčany. „Ale mě sere systém, politici, pak cikáni... Černoši, žlutí a muslimové mi nevadí... proč by? Lidi jako já a Ty, o (sic!) něčemu věří... Dopisuju si s pleškama, co jsou muslimové a jsou fajn! Nejsou to radikálové!“ (Jan.82 2012: e-mail). Značí i dlouhodobě nerealizovatelnou vizi. „Multikulturalismus vidím jako koncept, který již od začátku byl odsouzen k zániku. Ostatně, vzpomeň si na důvody jakékoliv války co v minulosti byla. Důvody byli (sic!) buď náboženské – katolíci-protestanti, křesťané-pohané – či politické, nebo kulturní. Možná, že pokud by lidé ve své podstatě byli dobří, šla by tato myšlenka uskutečnit, ale ve stavu, kdy si každý chrání ‚svůj píseček‘, což neříkám, že je špatně, to prostě nejde, a tím více ani nuceně“ (inf. Patrik.90 2012: e-mail). Multikulturalismus by měl být popřen, neboť on sám popírá tradiční hodnoty možného klidného soužití, probouzí liberální řevnivost.

d) Antiislamismus. Od multikulturalismu jsem zcela samostatně vyčlenil antiislamismus, který je ve Svornosti mnohými protežován daleko více, než by to bylo dohledatelné u předchozí VL. Patrná je souvislost s celoevropským trendem, sledovatelným v posledních letech stále více

právě i v ČR, ačkoliv zde muslimové nemají výraznější zastoupení a islamofobie nestačila z tohoto důvodu zapustit silněji své kořeny (Mareš in Bohdál, Bringt, Hanneforth 2009: 30).

Zcela evidentní absence antisemitismu byla charakteristická jak pro VL, tak nyní i pro Svornost. Veškeré antisemitistické postoje jsou uvnitř organizace exemplárně dementovány, díky čemuž si může budovat (opět podobně jako VL) příznivější veřejné renomé. Přičiněním toho se pomyslnými druhými vrátky otevírá svobodné pole pro kritiku nejen muslimských přistěhovalců, ale obecně celé této víry. Postoj je patrný více u některých skinheadů, jak u (bývalých) kališníků, tak i několika, kteří sdílejí spíše jen „anti-PC“ spektrum názorů. Asi nejobligátnější fráze zní, že „[...] v Praze mají mešitu, chtějí je stavět všude. Dobře, ale zkus jim postavit kostel třeba v Bagdádu, jak dlouho bude stát“ (inf. Albert.86 2011: ústní sdělení). Náboženské důvody antiislamismu jsou, přestože malá část členů je věřících, marginální. „Já jsem ateista, ale když se řekne islám, neváhám se ke křesťanským kořenům přihlásit“ (inf. Václav.77 2011: ústní sdělení). Multikulturalista Pavel Barša (2009: 16) v tomto ohledu rozlišuje mezi tzv. starou a novou xenofobií: „Stará xenofobie byla spojená s etnickým a rasovým předsudkem. Často měla své podhoubí v nižších vrstvách, třeba v dělnických. Nová xenofobie není spojená s etnickými předsudky či rasismem. Vychází z liberální ideologie rovnosti a svobody a je zaměřena proti skupinám, které této ideologii odporují. Její sociální podhoubí není v nižších vrstvách, ale naopak v kultivované střední vrstvě. Jejím privilegovaným terčem jsou muslimové a Arabové“. Navzdory Baršovým slovům (nebo právě snad v souladu s nimi) se snaží Svornost regulovat antiislamismus do podoby sofistikovanějších diskuzí, než by bylo pouhé nepodložené rozdmýchávání sporů¹⁶⁶. Antiislamismus je však i přesto stále spíše

---

¹⁶⁶ Odkazováním např. na Britské listy (<http://blisty.cz/>), či přímo na danou problematiku orientovaný portál Eurabia (<http://eurabia.parlamentnilisty.cz>).

okrajovým tématem fungování sdružení a nelze prohlásit, že by souvisel s jeho s jeho cílem a posláním.

Zcela zvláštní kapitolou by mohl být vztah k pro Evropu historicky autochtonnějším muslimům – tj. Bosňákům, Albáncům. Druzí z jmenovaných jsou nahlíženi negativně hlavně díky problematice Kosova vs. Srbska, kde se ke slovu hlásí teorie v podobě např. režiséra Václava Dvořáka a jeho *Uloupeného Kosova* (2008). Náhled je tedy značně antiamerikanistický, s čímž ostatně souvisí i následný bod.

e) Antiglobalismus. Podobně jako v případě multikulturalismu a liberalismu dochází ke směšování obou termínů i s velmi nejistě uchopeným bojem proti globalizaci. Jednoznačným a ve stanovách uvedeným nutným členským postojem je negativní vztah k Evropské unii, těžící z obecného českého euroskepticismu: „EU považujeme za přebujelý byrokratický aparát, kde nevládnou demokratické mechanismy a kde nikým nevolení úředníci postupně omezují národní suverenitu jednotlivých členských států. Jsme pro vystoupení ČR ze struktur EU, anebo její přeměnu v unii národních států založenou jen na ekonomické spolupráci, bez centrálních regulačních nařízeních“ (Svornost 2011: URL). U tohoto názorového bodu panuje v rámci členského zázemí sdružení snad největší shoda. Činnost EU je vnímána právě v intencích jejích pokusů „zničit jakékoliv nacionální smýšlení pomocí multikulturalismu“.

Méně jasný postoj pak už panuje ohledně např. angažování se české armády v zahraničních misích. Individuální rozkol pramení ze dvou hlavních ideových koncepcí – buď lze zajistit demokracii dodržováním myšlenky „každý na svém“, nebo je nutné ji naopak bránit před stále se rozpínajícím vlivem globálních fenoménů negativní povahy, a to stylem „košile je bližší nežli kabát“ (Radek.88 2011: ústní sdělení). „Mě nezajímá dění támhle někde v Africe. Nebo na Haiti. Pošle se jim tam miliardy dolarů, koukni kolik to je let od toho zemětřesení, a co. Dodneška tam nic

nestojí, všechno se rozkrade. [...] Jo, do Japonska jsem poslal esemesku. Tam ty peníze dám, [...] protože se o sebe umějí postarat a funguje tam solidarita“ (inf. Václav.77 2012: ústní sdělení).

Styčným bodem globalizačních procesů a multikulturalismu je imigrace, kdy je turismus sice (ekonomicky) vítán, nejednoznačněji se ale už Svornost vyjadřuje ohledně dlouhodobých pobytů osob s cizím občanstvím (k reemigrantům se však nevyjadřuje). „Jsme proti přijímání ekonomických uprchlíků a pro zpřísnění kritérií pro uprchlíky politické. Občanství ČR bychom měli považovat za poctu, proto nesmí být udělováno každému. Nabývání a pozbývání státního občanství ČR nesmí být pouze formalitou“ (Svornost 2011: URL). Vnímání „cizosti“ se kromě občanského klíče podřizuje také primordialisované etnicitě, navzdory tomu je opět popírána hierarchie národností, fungují-li v rámci svého „historicky daného“ území (opět by bylo možné problematizovat).

5.4 Jeden současný příklad každoroční akce

Závěrem této kapitoly bych se rád pro srovnání věnoval nikoliv „každodennímu plebiscitu“ jako v příkladu z mladé české kališnické scény, ale naopak situaci svátečního rázu. Tou je od časů VL pravidelně konaný sjezd pročeských nacionalistů, který probíhá každoročně v předvečer výročí upálení Mistra Jana Husa a končí následujícího dne (čili 5. a 6. července), vše v místě rodiště tohoto církevního reformátora, malém městečku Husinci u Prachatic. Pro zainteresované osoby jde o akci jednoznačně nejvýznamnějšího rázu a dle toho má také odpovídající účast jak ze strany členů Svornosti, tak i některých nepřídružených zbytků VL a příležitostně i přátel a známých těchto osob. V tomto případě se

vrátíme do roku 2011¹⁶⁷. Použitá jména jsou opět smyšlená a nekorelují s výčtem informátorů, které používám v ostatních částech práce.

Několik dnů před chystaným výjezdem se domlouvám s členy západočeské RO na času a místě srazu, což je nakonec už osmá hodina ranní, protože před příjezdem do Husince čeká všechny, kdo z Plzně jedou, ještě krátký výlet do městečka Netolic, kde je v rámci archeoparku zrekonstruována palisáda původního dřevěného přemyslovského hradiště. Z Plzně jede nakonec desetičlenná posádka, přičemž se ještě navíc čeká na auto se dvěma zhruba třicetiletými vlastenci z Příbramska. Auto nakonec přijíždí, ale v trochu pozměněném složení – místo Honzy doráží zcela nový člověk, zhruba pětadvacetiletý Filip. Řidič Mirek vysvětluje: „Honza nakonec nedostal volno, mají nějaký papírování a pak prej jedou s dětma za starejma něco opravovat.“ Vzápětí nám představuje Filipa, s nímž si podáváme ruce, jako by to byl náš starý známý. „Mirek mi o akci povídal, známe se z práce. Mě to zajímá, doteď jsem o podobných vlasteneckých akcích nevěděl a je dobře, že se konají.“

Přeskupujeme se v autech dle klíče závisícího od síly vzájemných přátelských vztahů a vyrážíme společně na cestu, přerušenu pouze návštěvou zmíněného archeoparku. Zde někteří členové výpravy, vzdělaní v archeologickém oboru, hledají a velmi rychle nalézají střepy z keramiky, které na první pohled připomínají obyčejnou břidlici. Dozvídáme se od nich také o spekulativní a osobním názorem podbarvené historii hradiště. Při pohledu na informační ceduli s mapou regionu se kupříkladu František snaží dohledávat v místních toponymech důkazy jen a pouze o slovanském osídlení, přehlížeje jiné, problematičtější (Němčice).

Po příjezdu do Husince parkujeme u náměstíčka a hledáme ostatní známé členy Svornosti. Jelikož je každoročně zamluvena stejná restaurace v centru, začínáme se potkávat buď uvnitř, anebo před ní. Kolem čtvrté odpoledne je už většina návštěvníků na místě. Pozdravy starých známých jsou vřelé a tam, kde jsou vztahy dosud nulové, dochází k formálnímu seznamování. V případě některých poněkud antipatičtějších vztahů se přechází mlčením. Konverzace se kromě zcela běžných osobních témat vede i kolem toho, jak se vyvíjí činnost jednotlivých RO a jakou má kdo představu možných plánovaných akcí, většinou výletních a ve spojení s „(ne)slavnou českou historií“.

Majitelé hospody nestačí obsluhovat a jako obvykle pro nás otevírají provizorní „zahrádku“ v průjezdu domu. Odhadovaný počet účastníků je zhruba necelých 50,

---

¹⁶⁷ K akci se rovněž váže fotografie v příloze č. 9.10 *Svornost a část bývalé VL v Husinci*. Ta je sice data o jeden rok staršího, nicméně díky své trojnásobné účasti mohu potvrdit, že je bezmála stejně reprezentativní – program bývá obecně vždy velmi obdobný.

z toho pouhou pětinu tvoří ženy či dívky. Je tu odhadem polovina celé Svornosti, ale také tři zapřísáhlí bývalí členové VL, odmítající do Svornosti z různých příčin vstoupit. Určité procento účastníků lze již navenek dle vizáže klasifikovat jako skinheady, ale jak se zdá, toto procento je rok od roku stále nepatrně menší, ač jde mnohdy o stejné jedince. Opouštění skinheadského stylu brikoláže také koreluje s opouštěním celkové homologie této subkultury mládeže – nezávislý pozorovatel by měl subjektivní pocit, že „ti v normálním oblečení se chovají zcela běžně a normálně, těch pár v kšandách vyzařuje něco divočejšího¹⁶⁸“. Bývalí členové VL mají daleko uniformější vzhled: dva z nich, Pankrác a Servác jsou oblečeni do černého oblečení a vest s nápisy Vlastenecká liga 1993 a červenými kalichy, jeden – Bonifác – pak jako zcela tradičně oblečený skinhead.

Ještě před příchodem podvečera se na základě diskuzí s nově se k nám připojivším Filipem dozvídáme nemilé věci o „židozdnářské moci“ a také „propojení těchto kruhů s T. G. Masarykem“, ale i jiné názory, které postupně většině jeho posluchačů začínají vadit. Je dohodnuto, že Mirek, který nemůže z rodinných důvodů zůstat v Husinci do zítřka, s Filipem hned po již blížícím se čase průvodu pojedou domů a už jej nebude na žádné další akce brát.

Před průvodem, který každý rok organizuje pro místní občany radnice ve spolupráci s knězem, vedoucím od náměstí okružní cestou skrze okolní ulice a končící u údajného domu Husova rodiště mládí, se připravujeme i my. Jsou rozbalovány české vlajky, dále jedna s kalichem a jedna s nápisem Vlastenecké ligy, připravovány louče. Na náměstíčku a hlavní třídě se objevuje stále větší sročení místních všech generací, od předškolních dětí s lampiónky až po prošedivělé dámy s vycházkovými holemi. Když se za pozvolného smrákání dává konečně celý, více než čtyřsethlavý průvod do pochodu, připojujeme se i my. Většina z nás obsazuje čelní pozice, neboť se dav šine dosti zvolna, čekajíc na starší občany. Většina z členů Svornosti pomáhá nést buď vlajky a prapory, nebo louče. Pankrác, Servác a Bonifác z bývalé VL jdou, na rozdíl od nás občas štěbetajících, mlčky a téměř strojově seřízeným krokem.

Po necelé hodině přicházíme zpět k Husovu domu, vedle kterého se tyčí malá busta. Starosta a kněz pronáší oslavný pietní proslov pro všechny zúčastněné. Později se ujmou zpěvu také místní dobrovolné pěvecké sbory. Píseň Kdož sú boží bojovníci zpíváme snad všichni a atmosféra je značně patetická, nicméně při pomalém končení se přesunujeme na druhý konec ulice k Husově soše, kde jeden ze členů Svornosti pronáší proslov vlastní. Jeden z kolemjdoucích se ptá, zda nejsme z Dělnické strany, na což mu odpovídáme nesouhlasně. Jinak nás (hlavně díky už letitým zkušenostem) starousedlíci neřeší. S určitými obavami se na nás dívá pouze několik obyvatel z místní

¹⁶⁸ Zde nejde zcela o moji naraci, ale odvolávám se na témata konverzace s informátorem Přemyslem.78 (2012: ústní sdělení) a informátorkou Magdou.90 (2011: ústní sdělení).

ubytovny. Dlužno ovšem poznamenat, že registruji několik jízlivých poznámek z řad členů Svornosti na adresu těchto lidí, označených jednomyslně za cikány.

Po skončení celé ceremonie odjíždí zhruba dvacet členů domů auty, předtím se ještě loučíce. Zbytek se vrací do restaurace a následuje volná zábava. Kdosi v podroušeném stavu domlouvá, aby se na video pustil pornografický film, což Bonifác z bývalé VL až agresivně odmítá. Postupně se lidé vytrácejí, chce-li se jim spát. Malá část do penzionu, větší část potom do spacáků na tribuny místního fotbalového hřiště, kde je sucho a teplo. S několika dalšími se ale ještě předtím vydáváme na místní taneční zábavu, kde z nás již má mladá obsluha o poznání větší strach a pro jistotu nám pouští jako hudební kulisu Orlík, který nakonec všichni zpívají.

Nakonec se i my vydáváme k místu spaní na tribunách, provozující při tom hluk, budící ty, co už spí. Vlivem podnapilosti se někteří projevují úspěšně na adresu osob, které z privátních důvodů „uvnitř Svornosti moc nemusejí“.

Ráno se jde část z nás podívat na pouť a mažoretkový průvod, organizovaný opět radnicí. Jakub, který je „napůl skinheadem a napůl trampem“ si dává v asijském stánku nudle, za což je nelichotivě počastován. „Může si koupit cokoli jiného, trdelník, támhle gulášek a on si dá nudle!“ Postupně se ale všichni zbývající vzájemně loučí a odjíždějí do svých domovů. S autem, ve kterém jedu, se ještě zastavujeme na hradě Kašperk a později ještě na obědě. Poslední tečkou za celou akcí je potom napsání několika reportáží o ní a jejich umístění na internet.

7 ZÁVĚR

Subkultura skinheads nikdy ve své britské historii nebyla polarizována do opozic „my“ vs. „oni“, nerasisté (antirasisté) vs. nazi-skinheadi, jak je s oblibou prezentováno v (polo)beletristickém duchu a v nejrůznějších variantách se následně dostává do funfovanějších prací. Jisté formy rasismu byly v subkultuře přítomny vždy, sledovaly však hlavně úskalí společné koexistence, čili otázku tzv. nepřizpůsobivosti. V souvislosti s druhou, „punkovou“ etapou subkultury se objevují první nazi-skinheadi, kteří ovšem začínají vytvářet svou vlastní „neprostupnou“ scénu nezřídká poměrně pozvolna. Nejinak tomu bylo i v zemích, kde proběhly Hebdigeovy nepřirozené zlomy později, pouze obvykle s rychlejším odstěpením jednotlivých názorových frakcí. Kromě nazi-skinheadů a jejich protivníků SHARP a RASH existovala vždy velmi silná početní základna nezařaditelných, převážně rasisticky a silně pronárodně orientovaných skinheadů, odmítajících však neonacismus.

V západních zemích a nejinak i u nás si subkultura prošla díky přenesenému stigmatu neonacismu zabránění inkorporaci do osidel hegemonické moci, kterou sama subjektivně vnímat chce a proto ji i zakouší, a to navzdory akademickým diskuzím o její reálné neexistenci. V momentě, kdy se (mas)mediálními kanály – nikoliv bezvýznamnou úlohu při tom hrál internet – šíří simulakrum v podobě „skutečné pravdy o subkultuře skinheads“, stává se tato přijatelnější v očích jak širší veřejnosti, tak mnohé mládeže, často již subkulturně zaangažované. Nastává fáze dekonstrukce původní homologie stylu, rozpadá se význam prvků brikoláže a subkultura se tak z definic teorie, vymezené Hebdigem, přesouvá do fáze definic postsubkultury, jak vymezuje např. Muggleton či Redhead. Navzdory tomu se snaží někteří členové (post)subkultury odolávat vlivu hegemonické moci, označované za mainstream či komerci a snaží se obnovovat subverzi, která u skinheads zanikla právě mj. s (mas)mediálně rozšířeným simulakrem skinheada coby nenásilného

antirasisty, přijatelného obecným normám většinové společnosti. Každodenní násilí v dřívější subkultuře je pozapomenuto (případně postaveno do pozice tzv. agro) a v rámci rekuperace nastupuje nezřídka provokace politizujícího rázu, navenek maskovanému v podobě apolitiky. Většinová část někdejší subkultury se ale stále více „propadá“ do fáze inkorporované postsubkultury, která nyní nově tvoří adekvátní představu autenticity stylu.

Skutečný politizující aktivismus se mezitím cíleně stále více transformuje do forem, které na „mainstreamové“ společnosti participují. Lze si toho povšimnout např. u „samo-inkorporovaných“ autonomních nacionalistů a podobně jsem se to pokusil prokázat ve svém výzkumu u Svornosti, potažmo její předchůdkyně Vlastenecké ligy (VL). Obě implicitně operují s podobnými představami, které ze svých komunitaristických pozic užívá Charles Taylor, především pak ztrátu jistého romanticko-héroického rozměru života ve víru dekadentního individualismu, vyvozují z něj však dozajista rozdílná praktická opatření.

Obě občanská sdružení, která popisuji, byla spjata s fenoménem tzv. kališnictví, které je nyní již dlouhodobě na ústupu. Zatímco v případě VL byla počáteční inspirace kališnictvím naprosto jednoznačná, u Svornosti tomu tak již není. Druhá ze jmenovaných se také zdá daleko více názorově liberálnější celkem, který se pokouší plasticky reagovat na proměny soudobé společnosti. V zásadě se dá povědět, že na rozdíl od VL, která se svého „stigmatu skinheadství“ nikdy nezbavila (neboť skinheads v té době ještě představovali jistou analogii s názory VL), má Svornost už výrazně nakročeno směrem ke zcela „neskinheadské“ organizaci, o což se také víceméně snaží. Dnešní (post)subkultura skinheads již ideovou platformu nacionalismu buď nesplňuje, nebo jej vyjadřuje pro Svornost často nepřijatelnými normami sebeidentifikace.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

7.1 Odborné publikace a články

[CCCS] (ed., 1982): *The Empire Strikes Back: Race and Racism in 70's Britain*. London, Routledge.

ANDERSON, B. (1983): *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. New York, Verso.

ARNOLD, D. O. (ed., 1970): *Subcultures*. Berkeley, The Glendessary Press.

BASTL, M. (2010): Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu? In: *Rexter, politickosociologický časopis, No. 02/2010*. Pp. 1-41.

BASTL, M., MAREŠ, M., SMOLÍK, J., VEJVODOVÁ, P. (2011): *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha, Grada.

BAUDRILLARD, J. (1994): *Simulacra and Simulation*. Michigan, The University of Michigan Press.

BECKER, H. S. (1963): *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York, The Free Press.

BENNETT, A. (2001): *Cultures of Popular Music*. Maidenhead, Open University Press.

BENNETT, A. (2002): Researching Youth Culture and Popular Music: Methodological Critique. In: *British Journal of Sociology, Vol. 53, No. 3*. Pp. 451-466.

BENNETT, A., KAHN-HARRIS, K. (eds., 2004): *After Subculture: Critical Studies in Contemporary Youth Culture*. New York, Palgrave Macmillan.

BERG, B. L. (2001): *Qualitative Research Methods for the Social Sciences: 4th Edition*. Boston, Allyn & Bacon.

BERNARD, H. R. (ed., 1998): *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*. Walnut Creek, AltaMira Press.

BICKMAN, L., ROG, D. J. (eds., 2009): *Applied Social Research Methods: 2nd Edition*. London, SAGE.

BLUMER, H. (1969): *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley, University of California Press.

BLUMER, H. (2004): *George Herbert Mead and Human Conduct*. Walnut Creek, AltaMira Press.

BOGATYREV, P. (1937): *Funkcie kroja na Moravskom Slovensku*. Turčianský Sv. Martin, Matica Slovenská.

BOURDIEU, P. (1998): *Teorie jednání*. Praha, Karolinum.

CAKL, O., WOLLMANN, R. (2005): Czech Republic. In: Mudde, C. (ed.): *Racist Extremism in Central and Eastern Europe*. London, Routledge. Pp. 28-53).

CLARKE, J., JEFFERSON, T. (2007): Working Class Youth Cultures. In: Gray, A., Campbell, J., Erickson, M., Hanson, S., Wood, H. (eds.): *CCCS Selected Working Papers, Vol. 2*. London, Routledge. Pp. 200-218.

COHEN, A. K. (1955): *Delinquent Boys: The Culture of the Gang*. New York, The Free Press.

COHEN, A. P. (1985): *The Symbolic Construction of Community*. London, Routledge.

COHEN, A. P. (ed., 2000): *Signifying Identities: Anthropological Perspectives on Boundaries and Contested Values*. London, Routledge.

- COHEN, P. (2007): *Subcultural Conflict and Working Class Community*. In: Gray, A., Campbell, J., Erickson, M., Hanson, S., Wood, H. (eds.): *CCCS Selected Working Papers, Vol. 1*. London, Routledge. Pp. 536-559.
- COHEN, S. (1985): *Visions of Social Control: Crime, Punishment and Classification*. Cambridge, Polity Press.
- COHEN, S. (2002): *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers: 3rd Edition*. London, Routledge.
- DAMEK, M. (2010): *Současný srbský nacionalismus a neonacismus a jeho příklady*. Plzeň, FF ZČU. Bakalářská práce.
- DANIEL, S., McGUIRE, P. (eds., 1972): *The Paint House: Words from an East End Gang*. Harmondsworth, Penguin Books.
- DOUGLAS, M. (2001): *Purity and Danger: An Analysis of the Concepts of Pollution and Taboo*. London, Routledge.
- DUMÉZIL, G. (1997): *Mýty a bohové Indoevropanů*. Praha, Oikoymenh.
- EDELMANNOVÁ, P. (2008): *Česká identita, národní zájmy a pravicové politické strany 2002-2006*. Praha, VŠE UK. Disertační práce.
- ERIKSEN, T. H. (2007): *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Praha, Triton.
- FAJKUS, B. (2005): *Filosofie a metodologie vědy: vývoj, současnost a perspektivy*. Praha, Academia.
- FINKIELKRAUT, A. (1993): *Destrukce myšlení*. Brno, Atlantis.
- FOUCAULT, M. (2002): *Archeologie vědění*. Praha, Herrmann & synové.
- FOWLER, P. (1996): *Skins Rule*. In: Gillett, C., Frith, S. (eds.): *The Beat Goes on: The Rock File Reader*. London, Pluto Press.

- FULKA, J. (2002): Od interpelace k performativu (feminismus a konstrukce rodové identity). In: *Sociální studia, časopis Katedry sociologie FSS MU, No. 7/2002*. Pp. 29-50.
- GARFINKEL, H. (1967): *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- GELDER, K. (2007): *Subcultures: Cultural Histories and Social Practice*. London, Routledge.
- GELDER, K., THORNTON, S. (eds., 1997): *The Subcultures Reader*. London, Routledge.
- GELLNER, E. (2003): *Nacionalismus*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury.
- GIRTLER, R. (2001): *Okrajové sociální kultury*. Brno, Masarykova univerzita.
- GOFFMAN, E. (1999): *Všichni hrajeme divadlo: sebezprezentace v každodenním životě*. Praha, Nakladatelství Studia Ypsilon.
- GOFFMAN, E. (2003): *Stigma: poznámky k problému zvládnání narušené identity*. Praha, SLON.
- HAENFLER, R. (2006): *Straight Edge: Clean-Living Youth, Hardcore Punk, and Social Change*. New Jersey, Rutgers University Press.
- HALL, S., JEFFERSON, T. (eds., 1976): *Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain*. London, Routledge.
- HAZLEHURST, K., HAZLEHURST, C. (1998): *Gangs and Youth Subcultures: International Explorations*. New Jersey, Transaction Publishers.

HEBDIGE, D. (1979): *Subculture: The Meaning of Style*. London, Routledge.

HEBDIGE, D. (1987): *Cut'n'Mix: Culture, Identity and Caribbean Music*. London, Routledge.

HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha, Portál.

HERDER, J. G. (1941): *Vývoj lidskosti*. Praha, Jan Laichter.

HIRT, T., JAKOUBEK, M. (eds., 2005): *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit: antropologická perspektiva*. Plzeň, Aleš Čeněk.

HODKINSON, P. (2002): *Goth: Identity, Style and Subculture*. Oxford, Berg.

HODKINSON, P., DEICKE, W. (eds., 2007): *Youth Cultures: Scenes, Subcultures and Tribes*. London, Routledge.

HUQ, R. (2006): *Beyond Subculture: Pop, Youth and Identity in a Postcolonial World*. London, Routledge.

CHAMBERLIN, E. (2007): 'Pin-up Punks': The Reality of a Virtual Community. In: Hodkinson, P., Deicke, W. (eds.): *Youth Cultures: Scenes, Subcultures and Tribes*. London, Routledge. Pp. 189-201.

CHARVÁT, J. (2007): *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha, Portál.

CHMELÍK, J. (1999): *Symbolika v extremistických hnutích*. Praha, Armex.

IRWIN, J. (1977): *Scenes*. London, SAGE.

JEHLIČKA, D. (2012): Červenobílí jako příklad současného vlastenectví? Brno, FSS MU. Bakalářská práce. *Forthcoming*.

JENKS, C. (2005): *Subculture: The Fragmentation of the Social*. London, SAGE.

JENKINS, R. (1996): *Social Identity*. London, Routledge.

KELLER, J., TVRDÝ, L. (2010): *Vzdělanostní společnost? Chrám, výťah a pojišťovna*. Praha, SLON.

KLIMŠOVÁ, J. (2010): *Subkultúra skinheads*. Praha, FF UK. Rigorózní práce.

KOČANDRLE, V. (2010): *Organizační principy, současné procesy změny a příčiny migrace fenoménu freetekno*. Plzeň, FF ZČU. Diplomová práce.

KUŘÍK, B., SLAČÁLEK, O. (2010): Alternativní mládež a subkultury. In: [kolektiv autorů]: *Zapomenuté oběti: násilí z nenávisti a poradenství pro jeho oběti v ČR*. Dresden, Kulturbüro Sachsen e.V. Pp. 184-192.

LAING, D. (1969): *The Sound of Our Time*. London, Sheen & Ward.

LAMONT, M., LAREAU, A. (1988): Cultural Capital: Allusions, Gaps and Glissandos in Recent Theoretical Developments. In: *Sociological Theory*, Vol. 6, No. 2. Pp. 153-168.

LARYŠ, M. (2006): *Ultrapracovní skinheads v Ruské federaci*. Brno, FSS MU. Bakalářská práce.

LAWLESS, R. (1996): *Co je to kultura*. Olomouc, Votobia.

LIEBOW, E. (1967): *Tally's Corner: A Study of Negro Streetcorner Men*. Boston, Little, Brown and Company.

LYLOVÁ, H. (2000): Vlastenecká fronta: studie o působení pravicově-extremistické organizace v českém prostředí. In: *Politologický časopis*, No. 04/2000. Pp. 422-439.

- MACEK, J. (2004): *Mugletonův post-subkulturalismus a postmoderní autenticita*. Dostupné z URL:
http://macek.czechian.net/texts/mugletonuv_post-subkulturalismus.htm
(ověřeno k datu 21.04.2012).
- MAREŠ, M. (2003): *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Centrum strategických studií, Barrister & Principal.
- MAREŠ, M. (2006): *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha, OBP MV ČR.
- MAREŠ, M. (2009): Ideologické prameny českého pravicového extremismu. In: Bohdál, M., Bringt, F., Hanneforth, G. (eds.): *Nebezpečné známosti: pravicový extremismus v malém příhraničním styku (SRN – CZ)*. Dresden, Kulturbüro Sachsen e.V. Pp. 26-31.
- MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. (2004): *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. Brno, Centrum strategických studií, Barrister & Principal.
- MASARYK, T. G. (1990): *Ideály humanitní*. Praha, Melantrich.
- MATZA, D. (2010): *Becoming Deviant*. New Jersey, Transaction Publishers.
- McKAY, G. (1998): *DIY Culture: Party & Protest in Nineties Britain*. New York, Verso.
- McROBBIE, A. (2006): *Aktuální témata kulturních studií*. Praha, Portál.
- McROBBIE, A., GARBER, J. (2007): Girls and Subcultures. In: Gray, A., Campbell, J., Erickson, M., Hanson, S., Wood, H. (eds.): *CCCS Selected Working Papers, Vol. 2*. London, Routledge. Pp. 219-229.
- MILO, D. (2005): *Rasistický extremismus v Slovenskej republike*. Bratislava, Ľudia proti rasizmu.

MIDDLETON, R. (1990): *Studying Popular Music*. Philadelphia, Open University Press.

MÖLLER, K., SCHUHMACHER, N. (2007): *Rechte Glatzen: Analysen zu gesellschaftlicher Integration und Desintegration*. Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften.

MUGGLETON, D. (2000): *Inside Subculture: The Postmodern Meaning of Style*. Oxford, Berg.

MUGGLETON, D., WEINZIERL, R. (eds., 2003): *The Post-Subcultures Reader*. Oxford, Berg.

NAZARETH, C. C. F. (2009): Carecas do ABC e Carecas do Subúrbio: Um Panorama Sobre a Violência Neonazista no Brasil. In: *Revista Eletrônica de Ciências Sociais, Vol. 1, No. 1*. Pp. 8-12.

NOVOTNÝ, L. (2011): Extremismus in Tschechien. In: Jesse, E., Thieme, T. (eds.): *Extremismus in den EU-Staaten*. Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften. Pp. 397-411.

NOVOTNÝ, T. (2011): *SHARP – Skinheadi proti rasovým předsudkům: příklad současné Prahy*. Praha, FHS UK. Bakalářská práce.

PARK, R. E., BURGESS, E. W. (1984): *The City: Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment*. Chicago, The University of Chicago Press.

PAVELČÍKOVÁ, N. (2004): *Romové v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR.

PEARSON, G. (1976): Paki-Bashing in a North East Lancashire Cotton Town: A Case Study and Its History. In: Mungham, G., Pearson, G. (eds.): *Working Class Youth Culture*. London, Routledge. Pp. 48-81.

- PEJČOCH I. (2011): *Fašismus v českých zemích: fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě*. Praha, Academia.
- PILKINGTON, H., OMEĽCHENKO, E., GARIFZIANOVA, A. (2010): *Russia's Skinheads: Exploring and Rethinking Subcultural Lives*. London, Routledge.
- PROFANT, M. (ed., 2008): *Národ a občanství: čítanka textů*. Praha, SPHV.
- RACKOVÁ, D. (2012): *Katolická církev a extremismus v České republice*. Praha, KTF UK. Diplomová práce.
- REDHEAD, S. (1997a): *Post-Fandom and the Millennial Blues: The Transformation of Soccer Culture*. London, Routledge.
- REDHEAD, S. (1997b): *Subculture to Clubculture*. Oxford, Blackwell Publisher.
- RITZER, G. (1997): *Postmodern Social Theory*. New York, McGraw-Hill Companies.
- SABIN, R. (1999): 'I Won't Let That Dago by': Rethinking Punk and Racism. In: Sabin, R. (ed.): *Punk Rock: So What? The Cultural Legacy of Punk*. London, Routledge. Pp. 199-218.
- SARTORI, G. (2001): *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha, SLON.
- SENNETT, R. (2002): *The Fall of Public Man*. London, Penguin Books.
- SCHEDLER, J., HÄUSLER, A. (eds., 2011): *Autonome Nationalisten: Neonazismus in Bewegung*. Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften.

- SILVERMAN, D. (2005): *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava, Ikar.
- SMITH, A. D. (2004): Etnický základ národní identity. In: Hroch, M. (ed.): *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha, SLON.
- SMOLÍK, J. (2006): Extremismus subkultur mládeže? In: *Rexter, politickosociologický časopis, No. 01/2006*. Pp. 1-15.
- SMOLÍK, J. (2010): *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha, Grada.
- SMOLÍK, J. (2011): Politická korektnost jako sociální deviace? In: *Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací. Sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS*. Praha, MČSS. Pp. 19-25.
- STEJSKALOVÁ, P. (2011): *Skinheads – političtí aktivisté?* Praha, FSV UK. Diplomová práce.
- TARASOV, A. (2008): Changing Subcultures: Observations on Skinheads. In: *Russian Politics & Law, Vol. 46, No. 1*. Pp. 31-49.
- TAYLOR, C. (2001): *Etika authenticity*. Praha, Filosofia.
- THORNTON, S. (1995): *Club Cultures: Music, Media and Subcultural Capital*. Cambridge, Polity Press.
- TOCQUEVILLE, A. (2000): *Demokracie v Americe*. Praha, Academia.
- TURNER, V. (2004): *Průběh rituálu*. Brno, Computer Press.
- VEJVODOVÁ, P. (2008): Autonomní nacionalismus. In: *Rexter, politickosociologický časopis, No. 02/2008*. Pp. 1-36.
- WILSON, S., PETERSON, L. (2002): The Anthropology of Online Communities. In: *Annual Review of Anthropology, No. 31/2002*. Pp. 449-467.

WISEMAN-TROWSE, N. (2008): *Performing Class in British Popular Music*. New York, Palgrave Macmillan.

WHYTE, W. F. (1993): *Street Corner Society: The Social Structure of an Italian Slum: 4th Edition*. Chicago, The University of Chicago Press.

YOUNG, J. (2007): Slipping Away: Moral Panics Each Side of 'the Golden Age'. In: Downes, D., Rock, P., Chinkin, C., Gearty, C. (eds.): *Crime, Social Control and Human Rights*. Cullompton, Willan Publishing. Pp. 53-65.

7.2 Literatura sekundární, beletrizující a (fan)ziny

BARŠA, P. (2009): Přestat být cizincem. In: *Nový Prostor*, No. 342/2009. Pp. 16-18.

FUCHS, F. (2002): *Kytary a řev, aneb Co bylo za zdí: punk rock a hardcore v Československu před rokem 1989*. Brno, [s.n.].

HAGEN, L. F. (1998): *Tak to bylo, tak to je*. Praha, Daranus.

KING, J. (2009): *Skinheadi*. Praha, BB Art.

KLÍMA, J. (1990): *Brutalita*. Praha, Mladá fronta.

KRÝZL J. (1983): Nová vlna se starým obsahem. In: Smolík, J. (2010): *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha, Grada. Pp. 251-255.

MARSHALL, G. (1994): *Spirit of '69: A Skinhead Bible: 2nd Edition*. Lockerbie, S.T. Publishing.

MARSHALL, G. (1996): *Skinhead Nation*. Lockerbie, S.T. Publishing.

SVÍTIVÝ, E. (1991): *Punk Not Dead*. Praha, AG Kult.

THOMPSON, D. (2009): *London's Burning: True Adventures on the Frontlines of Punk, 1976-1977*. Chicago, Chicago Review Press.

VEDRAL, J. (2002): Rychlokurs skinheadského stylu. In: *Živel, časopis pro technologii, styl a overground, No. 20/2002*.

VEDRAL, J. (2009): Subkultura skinheadů prošla vývojem, rasisté z ní zmizeli. In: *iDnes, zpravodajský server*. Dostupné z URL: http://zpravy.idnes.cz/diskuse.aspx?iddiskuse=A090306_165420_kavarna_pei (ověřeno k datu 21.04.2012).

Zin ATITUDE PATRIOTA, č. 1/2002.

Zin BULLDOG, č. 18/1999; 23-24/2002.

Zin ČEROKÝZ, č. 1/2001.

Zin ČESKÝ ŠTÍT, č. 1/1993.

Zin HLUBOKÁ ORBA, č. 25/2005.

Zin HUBERT, č. 1/1990; 2/1991; 3/1991, 4/1992.

Zin I.D. REVUE / CLOCKWORK LEGION, č. 1/2004.

Zin JEDNOTA, č. 5/1998.

Zin LAST CHANCE, č. 14/1993.

Zin MESSENGER, č. 1/1995; 5/1997; 6/1997.

Zin MOVE YOUR ASS, č. 12/2006.

Zin OBRANA IDEÍ, č. 1/1996.

Zin PRÁČE, č. 4/199?.

Zin REAL ENEMY, č. 6/2008.

Zin SKATTACK, č. 04/1997.

Zin SKINHEAD PRIDE, č. 1/1994.

Zin SKINREAD, č. 05-06/2005; 9/2006; 10/2009.

Zin TRADICE, č. 1/2002; 2/2003.

7.3 Online zdroje

Všechny následující odkazy ověřeny k datu 21.04.2012.

Antifašistická akce (<http://antifa.cz/>)

Britské listy (<http://blisty.cz/>)

Burning Angel (<http://burningangel.com/>)

Časopis Eliášova plamene (<http://blog.vlastenci.cz/>)

Červenobílí (<http://cervenobili.cz/>)

Eurabia (<http://eurabia.parlamentnilisty.cz/>)

Fórum Vlastenci (<http://forum.vlastenci.eu/>)

Glory Days of RAC (<http://gloryrac.blogspot.com/>)

Last.fm (<http://last.fm/>)

Lidé.cz (<http://lide.cz/>)

Litomeřičtí vlastenci (<http://litomericti-vlastenci.mysteria.cz/>)

Národní sjednocení (<http://narodnisjednoceni.cz/>)

Plzeňští vlastenci (<http://plzensti-vlastenci.mysteria.cz/>)

Radical Boys Brůx (<http://radicalboys.com/>)

Rock Against Communism! (<http://rac-bohemia.szm.com/>)

Skinhead.name (<http://skinhead.name/>)

Skinheadovo.misto (<http://skinheadovo.misto.cz/>)

Skinheads.net (<http://skinheads.net/>)

Skinheadský stát (<http://skinhead.sweb.cz/>)

SPONH: Společnost pro obranu národních hodnot (<http://volny.cz/sponh/>)

Suicide Girls (<http://suicidegirls.com/>)

Svornost (<http://svornost.com/>)

Toronto Skinheads Against Racial Prejudice
(<http://torontosharp.blogspot.com/2009/10/another-blast-from-past.html>)

Tradskin (<http://tradskin.com/>)

US of Oi of Sweden (<http://usofiofsweden.blogspot.com/>)

Vlast (<http://vlast.cz/>)

Vlastenecká liga (<http://vlastenecka-liga.cz/>)

Vlastenecká fronta (<http://vlasteneckafronta.cz/>)

8 RESUMÉ

For the Motherland: Identity Construction between an Youth Subculture and a Voluntary Association is a thesis, in which its author deals with the construction of nationalism and patriotism inside the skinhead subculture. Two Czech voluntary associations, Vlastenecká liga and Svornost, serve further as a typical example.

Research method of this thesis was a long-time participant observation and studying of many forms of subcultural self-presentation such as (fan)zines, photos, internet forums etc.

Theoretical part of this thesis described historical discourse about the academic study of subcultures, which began with the Chicago school, continued in Birmingham school (CCCS) and is followed with post-subcultural theories.

The author used two theoretical positions bounded to subcultural theories. At first, he applied Dick Hebdige's theoretical concept for the interpretation of internal processes in the skinhead subculture around the world and then in the Czech Republic. He emphasized originally Lévi-Strauss's sociological terms of bricolage and homology with Hebdige's concepts of resistance against the hegemonic power, which is semantically redefined in Hebdige's own, subcultural sense. The author found the same process of the unnatural break and two forms of incorporation both in the world and later in the Czech skinhead scene. He wanted to present skinhead subculture as an ideologically non-dualistic, dynamic group of individuals. Finally, he used internal conceptual terms like „crucified“, „agro“, and „political corectless“ in the Hebdige's, and then, after the initial phase of incorporation, in the Muggleton's postmodern theoretical meaning.

Secondly, the author described „kališnictví“ as an specific Czech pro-nationalist phenomena, which was typical for the 90's Czech skinhead scene and from which the voluntary association of Vlastenecká liga formed. Kališnictví was a by-product of the mostly non-globalized skinhead scene at that time and according to the standpoints of this thesis became contemporary pro-nationalist skinhead scene to the more globalised manifestation. In the last chapter of this thesis he described ideological viewpoints of Vlastenecká liga and then the ones of a similar voluntary association of Svornost based on his own fieldwork. Both of them he appropriated of the skinhead scene.

9 PŘÍLOHY

9.1 Seznam citovaných informátorů

Dvojčíslo po tečce za pseudonymem udává u všech poslední dvojčíslo jejich *skutečného* roku narození.

Albert.86 – Dříve skinhead, kališník, nyní člen Svornosti.

Alena.89 – Skinheadgirl, nyní již latentně. V počátcích Svornosti členkou.

Bořek.83 – Nezaangažován subkulturně ani organizačně.

Božena.52 – Nezaangažována subkulturně ani organizačně.

Dorota.88 – Dříve latentně punkerka, nyní subkulturně nezaangažována.

František.70 – Od počátku 90. let skinhead a fotbalový chuligán.

Jan.82 – Skinhead, kališník, člen Svornosti.

Jaroslav.89 – Skinhead, kališník, organizačně nezaangažován.

Jindřich.88 – Dříve skinhead, nyní spíše latentně. Člen Svornosti.

Karel.78 – Skinhead, kališník, nyní spíše latentně. Člen Svornosti.

Karolína.74 – Od počátku 90. let punkerka, nyní latentně.

Libor.79 – Skinhead, kališník, VL, nyní Svornost.

Magda.90 – Dříve skinheadgirl, nyní Svornost.

Marek.85 – Skinhead, člen Svornosti.

Marie.89 – Skinheadgirl, nyní Svornost.

Miloš.77 – Od poloviny 90. let punker.

Patrik.90 – Dříve latentně punker, nyní Svornost.

Přemysl.78 – Subkulturně nezaangažovaný člen Svornosti.

Radek.88 – Dříve skinhead, nyní člen Svornosti.

Radovan.80 – Dříve VL, nyní Svornost, subkulturně nezaangažován.

Svatopluk.76 – Dříve skinhead, kališník, nyní člen Svornosti.

Štěpán.84 – Po dlouhou dobu skinhead, nyní spíše latentně.

Tomáš.76 – Skinhead v první polovině 90. let.

Valérie.91 – Subkulturně nezaangažovaná členka Svornosti.

Václav.77 – Skinhead, kališník, nyní spíše latentně. VL, nyní Svornost.

Viktor.79 – Skinhead, kališník, nyní spíše latentně. VL, nyní Svornost.

Zdeněk.82 – Skinhead, člen Svornosti.

Žofie.91 – Skinheadgirl, později přechod k Národnímu odporu.

9.2 Seznam modelových otázek výzkumu

Jak dlouho jsi skinhead / skingirl / punker / atd.? Proč jsi odešel(a)?

Co se Ti líbilo na tomhle stylu? Myslíš, že má styl nějaký význam? Jaký?

Potrpíš si, aby všechno na Tobě vypadalo „skinheadscky“?

Měl(a) jsi někdy problémy se svým oblékáním / chováním? Je to důvod, proč se tak občas neoblékat / chovat se „normálně“?

Považuješ se za rasistu? Co je vlastně rasismus?

Co si myslíš o různých ceremoniích a rituálech, když člověk někam vstupuje? Do subkultury, organizace... Jak to na Tebe působí?

Má člověk obecně potřebu se neustále vůči něčemu vymezovat? A Ty?
Co si myslíš o SHARP, kteří se pořád vymezují proti náckům?

Co si myslíš o multikulturalismu? Co si pod ním představíš?

Myslíš, že je dnešní česká společnost už ve fázi, kdy by jí to bylo jedno, jestli někdo bojuje za svou vlast?

V čem dle Tebe spočívá kališnictví?

Co si představíš pod pojmem agro? Bylo kališnictví agro?

Měl by být člověk politicky nekorektní? Co je vlastně ta nekorektnost?

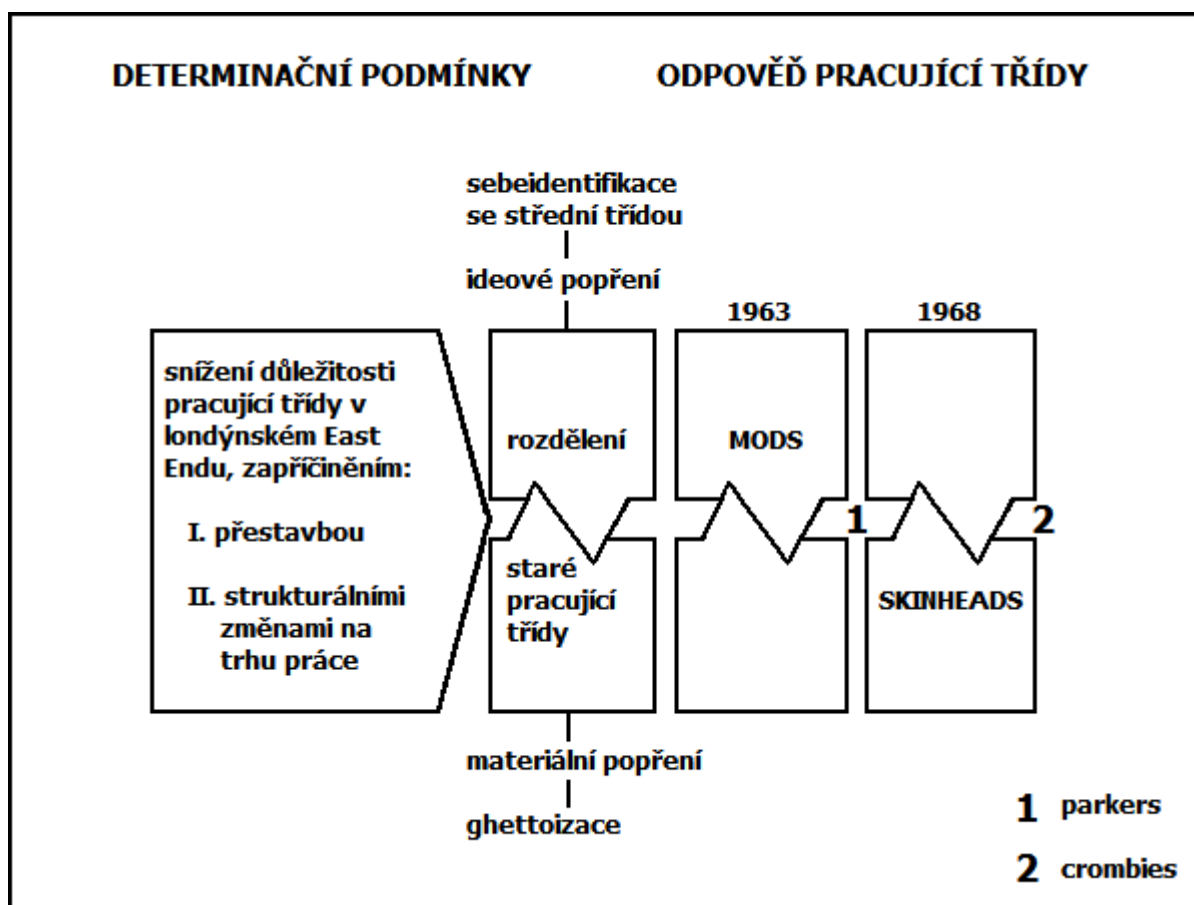
Proč jsi (ne)vstoupil(a) do VL / Svornosti? Jsi spokojen(a)?

Myslíš, že byla VL radikálnější než Svornost? V čem?

Jak zhruba dle Tebe probíhal vývoj VL? Přinesla Svornost změnu?

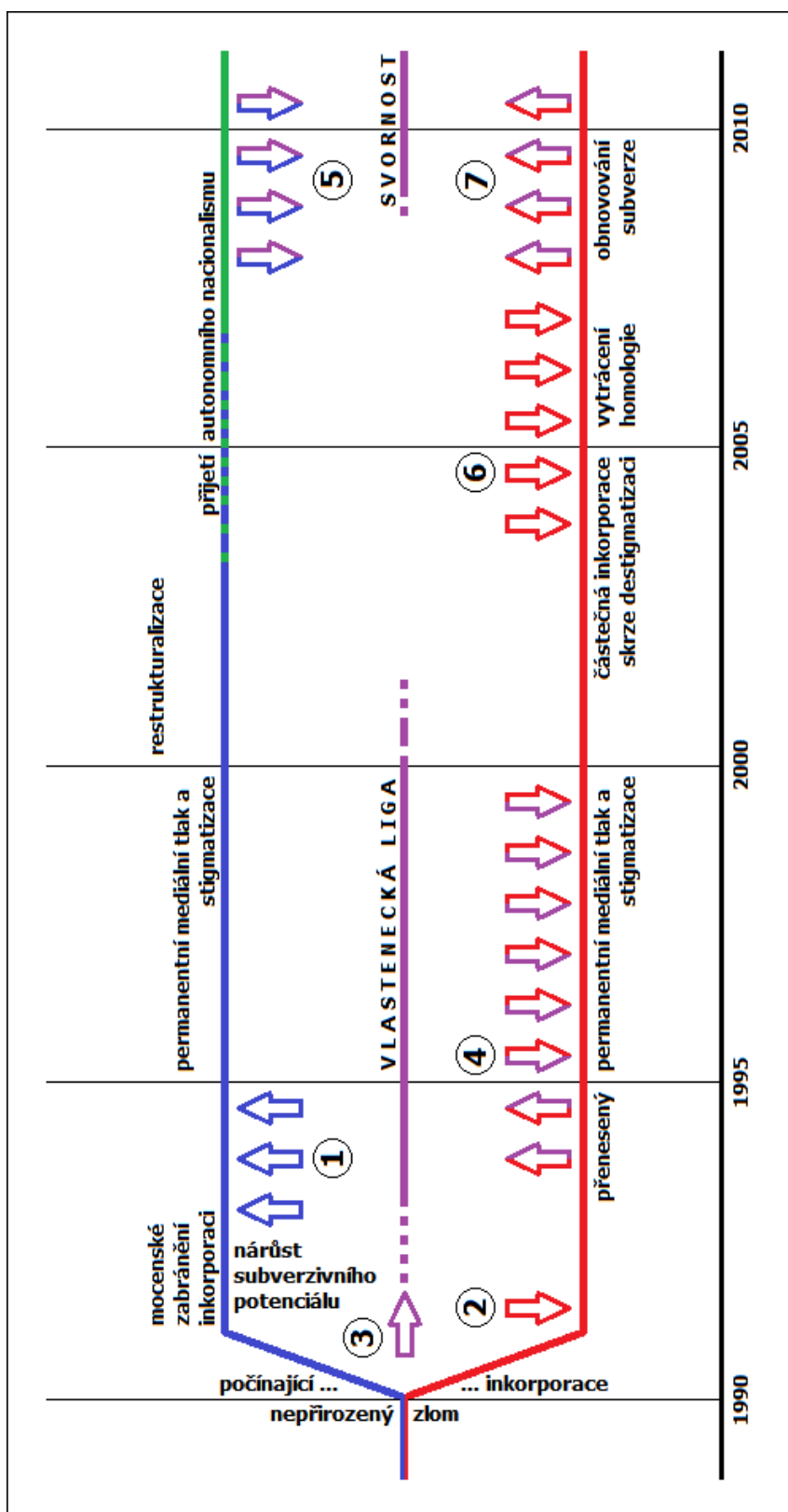
Co si myslíš, že bude pro další vývoj Svornosti nejdůležitější?

9.3 Schéma vzniku mods a skinheads

Převzato z Cohen P. in Hall, Jefferson (1976: 25). Přepřacováno.

9.4 Schéma vývoje české skinheadské scény

9.4 Schéma vývoje české skinheadské scény

Legenda k vlastnímu schématu:

Modře nazifikující skinheadský proud uvnitř (post)subkultury.

Zeleně přijetí mimosubkulturních myšlenek autonomního nacionalismu.

Fialově nacionální a kališnické elementy uvnitř (post)subkultury.

Červeně levicové a antirasistické tendence uvnitř (post)subkultury.

Čísla 1 – 7 odkazují na analýzu v duchu Hebdige (1979) uvedenou v textu práce.

Šipky znázorňují názorové a sebeidentifikační tendence, dominující v danou etapu interním prostředí scény.

9.5 Brikoláž scény z první poloviny 80. let v Británii

Fotografie převzata z webu Tradskin (<http://tradskin.com/>) k roku 2007.

9.6 Britská scéna v polovině 80. let

Fotografie převzata z webu Glory Days of RAC
(<http://gloryrac.blogspot.com/>) k roku 2011.

9.7 Příklad soudobé skinheadské scény na Západě

Fotografie převzata z webu Tradskin (<http://tradskin.com/>) k roku 2008.

9.8 Brikoláž českých kališníků z konce 90. let

Fotografie převzata skenováním roku 2012 z privátní sbírky informátora Václava.77 s informovaným souhlasem svého majitele.

9.9 Svornost

Fotografie pořízena 31.03.2012 na sněmu Svornosti. Začernění obličejů je záměrné a sleduje dodržení etického kodexu v rámci získání informovaného souhlasu.

9.10 Svornost a část bývalé VL v Husinci

Fotografie pořízena 05.07.2010 a později publikována na webu Svornosti (<http://svornost.com/>). Mírné rozmazání fotografie bylo záměrné již před jejím přidáním na internet a pro účely této práce pak sleduje dodržení etického kodexu.